

Vanhan piharakennuksen(1819-1959/62) raunioita dokumentoidaan.

HELSINKI, GOVINIUS

HISTORIALISELLA KAUPUNKIALUEELLA (1640-) SIJAITSEVAN
RAKENNUKSEN PERUSKUNNOSTUKSEN ARKEOLOGINEN VALVONTA 2011-
2012

Markku Heikkinen

2013

Helsingin kaupunginmuseo

HELINGIN
KAUPUNGIN
museo

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT

Nimi: Helsinki, Govinius. Historiallisella kaupunkialueella (1640-) sijaitsevan rakennuksen peruskunnostuksen arkeologinen valvonta 2011-2012.

Kunta: Helsinki

Kylä: Töölö

Kaupunginosa: Kruununhaka 01

Kortteli: 4

Tontti: 9

Kiinteistötunnus: 091-001-0004-009

Rakennusnumero: 001

Osoite: Katariinankatu 1

Maan omistaja: Helsingin kaupunki

Tutkimuksen laji: Arkeologinen valvonta

Kohteen ajoitus: 1640-

Peruskartta: L4133C (TM35-lehtijako), 203406 (Yleislehtijako)

Koordinaatit: Tutkimusalueen keskipisteen koordinaatit:

ETRS-TM35FIN-tasokoordinaatit:	N	= 6671913
	E	= 386466
	Z	= n. 3,1 m

ETRS-GK25 tasokoordinaatit:	P	= 6672824
	I	= 25497441
	Z (N2000)	= n. 3,4 m

Helsingin koordinaatisto:	P	= 18 235,50
	I	= 50 252,30
	z (NN)	= n. 3,1 m

Tutkimuslaitos: Helsingin kaupunginmuseo

Tutkija: Markku Heikkinen

Kenttätöaika: elokuu 2011 - tammikuu 2012

Valvonta-alueen laajuus: 840 m²

Valvonnan kustantaja: viranomaistyö

Tutkimuskustannukset: -

Digitaalikuvat: HKM digi Helsinki, Govinius 2011-2012:1-152

Löydöt: -

Aikaisemmat tutkimukset kohteessa: Markku Heikkinen/Helsingin kaupunginmuseo: Helsinki, Kirkkokatu – Ritarikatu – Rauhankatu, Hallituskatu, Unioninkatu, Sofiankatu ja Pohjoisesplanadi – Kartariinankatu 2009-2011. Historiallisella kaupunkialueella (1640-) tehtyjen katualueiden kunnallisteknisten töiden arkeologinen valvonta. **20.12.2012.**

Aikaisemmat löydöt kohteessa: -

Kaivauskertomuksen liitteet:

1	Karttaluettelo
2	Kartat
3	Digitaalikuvaluettelo
4	Kuvataulut
5	Poistettujen löytöjen luettelo

Alkuperäinen raportti: Helsingin kaupunginmuseo

Kopiot (1 kpl): Museoviraston arkisto

TIIVISTELMÄ:

Helsingin kaupunginmuseon tutkijat valvoivat lokakuusta 2011 tammiukuuhun 2012 Helsingin historiallisessa keskustassa sijaitsevan vuonna 1819 valmistuneen ns. Goviniuksen talon peruskorjauksista virasotalosta liike-, ravintola- ja toimistotaloksi Katariinankadun eteläpäässä.

Arkeologien valvontatyö käsitti rakennustöiden aikaiset maankaivutyöt. Rakennuksen kellareissa kahdessa kohtaan kaivettiin hissikuiluja kellarilattioiden alapuolelle ja sisäpihan itäreunaan rakennettiin kevyttä kenteinen piha rakennus ja syvämpi hissikuilu. Kysyisiä kohteita kaivettiin arkeologien toimesta vielä hiukan enemmän esiin koneellisen kaivamisen jälkeen ennen dokumentointia.

Kellareiden hissikulujen kohdalla ensimmäisessä tuli esiin nykyisen rakennuksen puuainaa ja toisessa nykyisen rakennuksen kellareiden välistä kiviseinää ja sen perustaa. Uuden piharakennuksen kohdalta aluetta syvennettiin vain vähän. Esille saatiin päärakennuksen kanssa samanaikaisesti rakennetun, mutta useita muutoksia kokeneen ja 1959-62 puretun, piharakennuksen perustuksia. Maakerrokset olivat rakennuksen purkukerrostai 1800- ja 1900-lukujen sekoiituneita hiekkakerroksia. Piharakennuksen keskiosaan kaivetuissa koekuopassa tavattiin todennäköisesti ennen nykyistä asemakaavaa kohdalla sijainneen itä-länsi-suuntaisen kadun kiveystä.

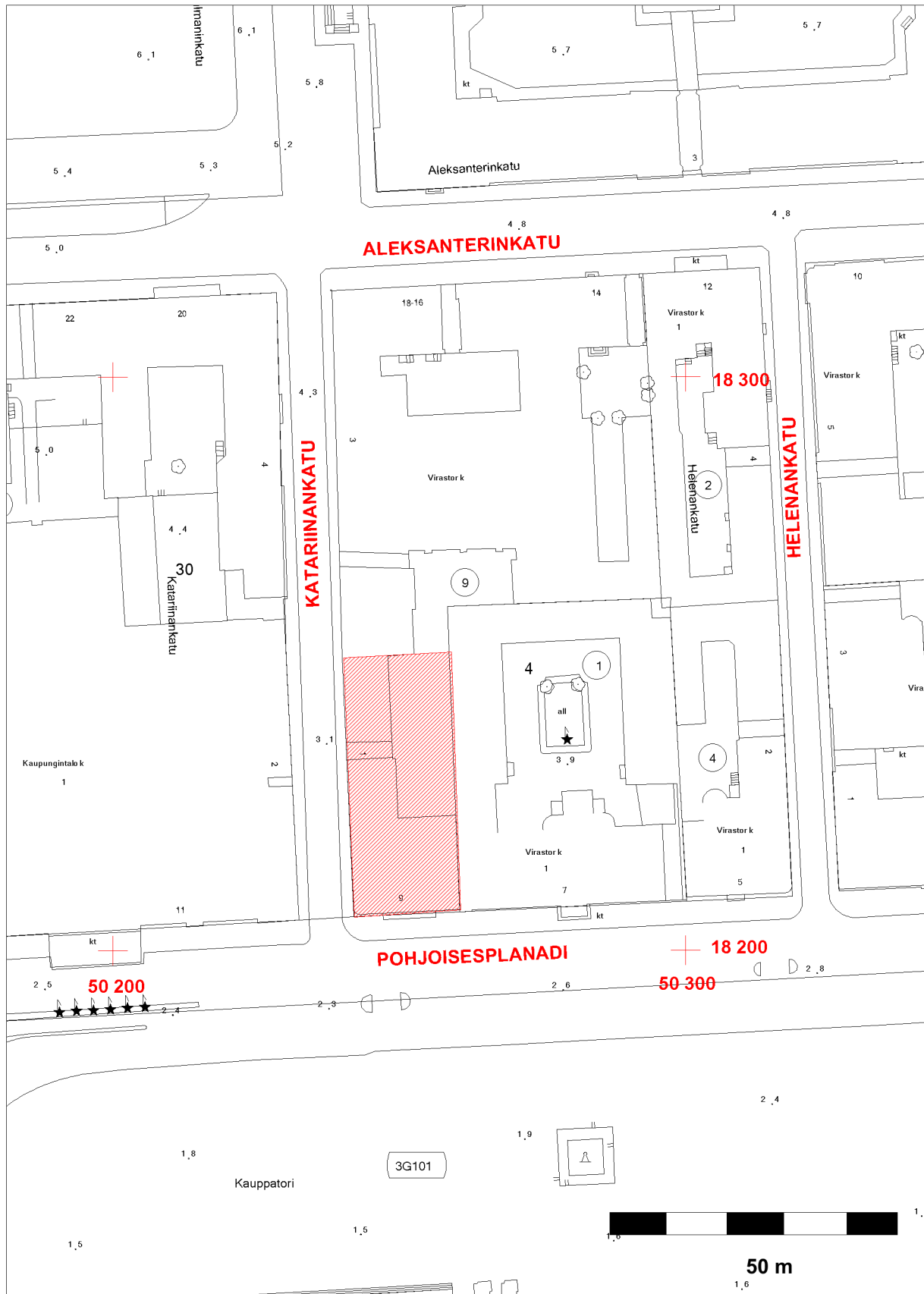
Helsinki, Govinius 2011-2012

Mk 1:10 000

ETRS-TM35FIN

Valvonta-alue on ympyröity. Pohjakartta Maanmittauslaitos 2012.

Valvonta-alueen johdantokartta. Mk 1:1000. Karttapohja Helsingin kaupunkimittaus.

SISÄLLYSLUETTELO

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT	1
TIIVISTELMÄ.....	3
PERUSKARTTAOTE	4
JOHDANTOKARTTA	5
SISÄLLYSLUETTELO	6
1. JOHDANTO.....	7
2. TUTKIMUSALUEEN SIJANTI JA TOPOGRAFIA	8
3. TUTKIMUSALUEEN HISTORIA	9
4. AIEMMAT ARKEOLOGISET HAVAINNOT KOHTEESSA JA LÄHIYMPÄRISTÖISSÄ.....	38
5. ARKEOLOGISET HAVAINNOT.....	40
6. TUTKIMUKSEN TULOKSET	51
LÄHTEET JA KIRJALLISUUS	53

LIITE 1	Karttaluettelo
LIITE 2	Kartat
LIITE 3	Digitaalikuvaluettelo
LIITE 4	Kuvataulut
LIITE 5	Poistettujen löytöjen luettelo

1. JOHDANTO

Helsingin kaupunki alkoi elävöittää keskustan virastokortteleita 2000-luvun lopussa. Ensimmäisen remonttikohteen Kiseleff-Sunnin jälkeen kaupungin Tilakeskus peruskorjautti vuosina 2011-2012 kaupungin vanhimpiin rakennuksiin kuuluvan ns. Goviniuksen talon virastorakennuksesta liike-, ravintola- ja toimistorakennukseksi. Tilakeskus vuokrasi rakennuksen sittemmin Helsingin Leijona Oy:lle, joka vuokrasi tilat edelleen yksityisille.

Kiinteistöviraston osastojen muutettua pois rakennustyöt alkoivat elokuussa 2011 ja ne valmistuivat loppukeväästä 2012. Helsingin kaupungin museon rakennuskonservattori ja rakennustutkijat olivat suojeluviranomaisena mukana nykyisen rakennuksen suojelun osalta ja arkeologit maankaivutöiden osalta. Museon arkeologit olivat valvomassa kahta kellareihin rakennettavan hissikuilun kaivamista, sisäpihalle rakennettavan yksikerroksisen paviljongin kevyen perustuksen vaatimaa kaivamista ja syvemmän hissikuilun kaivamista. Näitä kohteita kaivettiin arkeologien toimesta koneellisen kaivamisen jälkeen lisää ennen dokumentointia.

Valvonta tehtiin virkатыönä. Lyhyiden tarkastuskäyntien lisäksi työmaalla oltiin intensiivisemmin vain muutamia päiviä kahden tutkijan voimin loka-marraskuussa 2011 ja tammikuussa 2012. Kellareissa maankaivutyöt olivat hyvin pienillä rajatuilla alueilla. Ensimmäisessä tutkitussa kuopassa tuli lattian alta nykyisen rakennuksen puurinaa. Toinen hissikuilun sijaitti kellareiden välisessä kiviseinässä ja sen kiviperustassa. Sisäpihalla uuden piharakennuksen kohdalla kaivussyvyys pysyi matalana ja käsitti vain alun perin 1800-luvun alussa rakennetun piharakennuksen perustuksia, sen sekoittuneita purkukerroksia ja uudempiä kerroksia 1800- ja 1900-luvuilta. Pihan hissikuilu pihan koillisnurkassa ulottui luonnollisiin savi- ja hiekkakerroksiin. Syvempi kaivanto pihan lounaisosassa oli myös lähellä luonnollisia kerroksia.

Valvojana oli Markku Heikkinen ja Heini Hämäläinen. Molemmat kaivoivat kohteet paremmin esinekoellisen kaivamisen jälkeen. Samoin molemmat dokumentoivat kuvaamalla kohteita ja tekemällä muistiinpanoja. Heini Hämäläinen dokumentoi piirtämällä kohteet. Markku Heikkinen digitoi kartat, luetteloi löytöt ja laati raportin. Digitoituissa kaivuskartoissa käytetään vanhaa Helsingin erilliskoordinaatistoa ja korkeusjärjestelmää (NN) vielä valvontavuonna vallinneen järjestelmän mukaan. Itse valvonnan aikana dokumentoidut rakenteet mitattiin ympäröivistä rakenteista. Dokumentoitujen kohteiden taso- ja profiilikartat piirrettiin mittakaavaan 1:50 ja 1:20. Valvonnan kiintopisteen korkeustiedot saatiin pihan seinään merkitystä työmaan korkeusviivasta, joka on siis nykyistä korkeusjärjestelmää 30,5 cm alempana.

2. TUTKIMUSALUEEN SIJAINTI JA TOPOGRAFIA

Tutkimusalue sijaitsee Helsingin kantakaupungissa Kruununhaassa historiallisella kaupunkialueella. Helsinki siirrettiin tänne 1640-luvulla Vantaanjoen suusta. Kaupungin asemakaava ja kalliainen topografia pysyivät samana 1800-luvun alkuun saakka tulipaloista ja sotien tuhoista huolimatta. Sen sijaan kaupungin uusi vuoden 1812 asemakaava muutti tilannetta merkittävästi. Uudet kadut ja korttelit tuhosivat vanhan asemakaavan mukaiset kadut, korttelit ja topografiaan. Vain Senaatin ja valtioneuvostonlinnan kohdalla Aleksanterinkadun eteläpuoliset N-S – suuntaiset kadut säilyttivät paikkansa kivrakennusten ansiosta. Jotkut entisille paikoilleen jääneitä katuja muutettiin voimakkaasti. Esim. Unioninkadun kohdalla ollu katua levennettiin, kallioita poistettiin tieitä ja koskeikkoja täytettiin. Samoin merialueiden täyttäminen muutti kaupunkia, etenkin heti tutkimusalueen eteläpuolella.

Goviniuksen talo ja tontti sijaitsevat erään tällaisen Suurtorilta lähteneen vanhan kadun, nykyisen Katariinankadun, itäpuolella kahden entisen korttelin lounais- ja luoteiskulmassa ja niiden välistä menneen W-E –suuntaisen kadun kohdalla. Uudessa asemakaavassa korttelit ja poikittainen katuyhdistettiin yhdeksi kortteliksi. Vanha eteläinen kortteli on jatkunut valvonta-alueen kohdalla Pohjoisesplanadin pohjoiselle ajoradalle saakka kun uuden korttelin eteläraja sijoitettiin nykyiselle paikalle pohjoisemmaksi. Ranta on ollut tontin etelärajalta Pohjoisesplanadin kohdalla 1640-luvulta 1800-luvun alkuun saakka

N-S – suuntaisella ns. Goviniuksen tontilla (18.5x45 m) sijaitsee Pohjoisesplanadin varrella rakennuksen päärunko (18.5x16.5 m, matalampi alaosa sisäpihan puolella) ja Helenankadulla varrella kapeampi ja alun perin matalampi siipirakennus/taloussrakennus (8.1x28.2 m). Piha on kokonaisuudessaan 10.2 metriä leveä ja 28.3 metriä pitkä.

Tontin topografia on nykyisin melko tasaista viettäen etelään merta kohti. Katariinankatu on pohjoisella osuudellaan korkeudella 4,3 m mpy [4,6 m mpy (N2000)], rakennuksen porttikongin kohdalla korkeudella 3,1 m mpy [3,4 m mpy (N2000)] ja etelässä Pohjoisesplanadin keskellä korkeudella 2,3 m mpy [2,6 m mpy (N2000)]. Sisäpiha oli melko tasainen sijaiten noin korkeudella 3,1 m mpy [3,4 m mpy (N2000)].

3. TUTKIMUSALUEEN HISTORIA

Uusi Helsinki 1600-luvulla ja 1700-luvun alussa

Alun perin Vantaanjoen suulle vuonna 1550 perustettu Helsinki siirrettiin vuonna 1640 nykyiselle paikalleen Vironniemelle. Uutta Helsinkiä kohtasi 5.8.1654 raivoisa tulipalo, joka tuhosi kolme neljännestä kaupungista. Julkiset rakennukset kivistä Kristinän kirkkoa myöten tuhoutuivat, ja kaupungin rakentaminen piti aloittaa alusta. Tutkimusalueen tonttien rakennuksista kuin niiden omistajistakaan ei ole tietoja ennen vuotta 1696/1707.

Vanhin säilynyt tarkka kaupunkimittaus Helsingistä on Lars Forssellin kartta vuodelta 1696, jonka Niels Avander uudisti 1707.¹ Karttaan on piirretty kaupunginosien, tonttien, tonttinumeroiden, katujen ja torien lisäksi julkiset rakennukset. Yksityisten omistamia rakennuksia karttaan ei ole merkitty kuten ei uihinkaan Ruotsin ajan karttoihin. Karttaan liittyy vuoteen 1707 ajoittuva tonttiluettelo, josta selviävät tonttien omistajat ja koot.²

Helsinki oli jaettu tori keskipisteenä neljään kortteliin eli kaupunginosaan, joiden nimet olivat Suo, Kluuvi, Läntinen tulli ja Kalastajamäki. Kaupungissa oli 284 asuintonttia, joista kymmenkunta oli autiona ja muutama viljelyskäytössä. Aukkaita oli 1300–1700.³ Myöhemmin, 1700-luvulla, kaupunginosien rajat ja nimet muuttuivat. Helsinki jaettiin silloin Pohjoiseen, Itäiseen, Eteläiseen ja Läntiseen kortteliin, jotka yhtyivät päätorilla kuten aiemminkin.

Nykyisen Aleksanterinkadun kohdalla oli samasta kaupungin päätorille Suurtorille johtava pääkatu, Suurkatu. Myös Kuninkaankatuna tunnettu katu oli nykyisen Aleksanterinkadun keski- ja eteläosien kohdalla. Suurtori sijaitsi nykyisen Senaatintorin itäisimmässä osassa ja Valtioneuvostonlinnan länsisiiven kohdalla. Torin pohjoislaidassa kohosi kaksikerroksinen puinen raatihuone. Torin äärellä tai lähistöllä olivat koulu ja vauriimpien kauppiaiden talot ja korttelin päässä torin länsipuolella puinen Pyhän Hengen kirkko hautausmaahan ja puinen kellotapuli vielä 1600-luvun lopulla.

Suurkadun itäpäässä sijaitsi Laivasilta eli kaupungin päälaituri ja sen pohjoispuolella aukio, joka oli Laivasatama eli Kaupunginsatama nykyisessä Pohjoissatamassa Meritullintorin kohdalla. Aukion kohdalla on nykyisin Vanha tulli- ja pakkahuone. Aukion pohjoispuolella korkeamalla kalliolla kohosi vuoden 1654 palon jälkeen rakennettu maaherran residenssi useine rakennuksineen. Laivasatamassa ja Kaupunginlahdessa eli Eteläisessä kaupunginsatamassa nykyisen Eteläsataman kohdalla oli kalastajien ja kauppiaiden laitureita ja ranta-aittoja.

¹ *Geometrisk Grundriktning Öfver Stapel Staden Helsingfors i Nyhland och alle des tillhörige åkrar afmätte ANNO 1696 af Sahl Lars Forsell renoverat och beskrifwen ANNO 1707. Signum: Lantmät. Lev. 1892. Nr 27 (Kartavd. m. format), RVA.*

² *Beskrifning till Helsingfors Stadz Tompter och åkrar, såssom dhe A:o 696 äre refwadhe och Characterade. Riksarkivet. Lantmäteristyrelsens leveranser 1892/61. Kartavd., kartbok stående. Alkuuperäinen Riksarkivet, Stockholm; Kopio: Berndt Aminoffin kokoelma, Tonttihistoriallinen kortisto, D. toimitteet, Dc 1 Jäljennökset ja otteet tonttikirjoista. Forssell-Avanderska tomförförteckningar 1696–1707 (samt) åkerförteckning, HKA..*

³ *Suolahti 1950: 348–349.*

Kaupunki oli tiheään rakennettu, ja keskimääräinen tonttikoko oli 500–700 neliometriä. Tavallisten kaupunkilaisten talot olivat vain muutamia huoneita käsittäviä yksikerroksisia hirsirakennuksia, joiden vuoraamattomat seinät olivat maalaamattomia ja katot turve- tai malkakattoja. Rakennuksissa oli savupiipulliset uunit ja muutamia pieniruutuisia, luukuilla suojattavia lasi-ikkunoita. Savupiiput olivat edelleen yleisiä, vaikka ne olivat palovaaran takia turmiollisia.

Varakkaimmat kauppiat asuivat isoissa taloissa, mutta nekin olivat vielä yksikerroksia puurakennuksia. Suuret taloudet tarvitsivat runsaasti tilaa elintarvikkeille, tarvekaluille ja kauppatavaroille. Rakennuksilla suljetut pihapiirit täyttyivät aitoista, talleista, navetoista, pienkarjan tiloista, oluenpano- ja leivintuvista, saunoista, vauhuliitereistä ja muista ulkorakennuksista. Siten heidän tonttiansa koko ja rakennusmäärä olivat huomattavasti suurempia kuin tavallisten kaupunkilaisten. Rakennusten väliin jääneet aukot suljettiin aidoin ja portein, ja sisäänkäynnit olivat pihan puolella.⁴

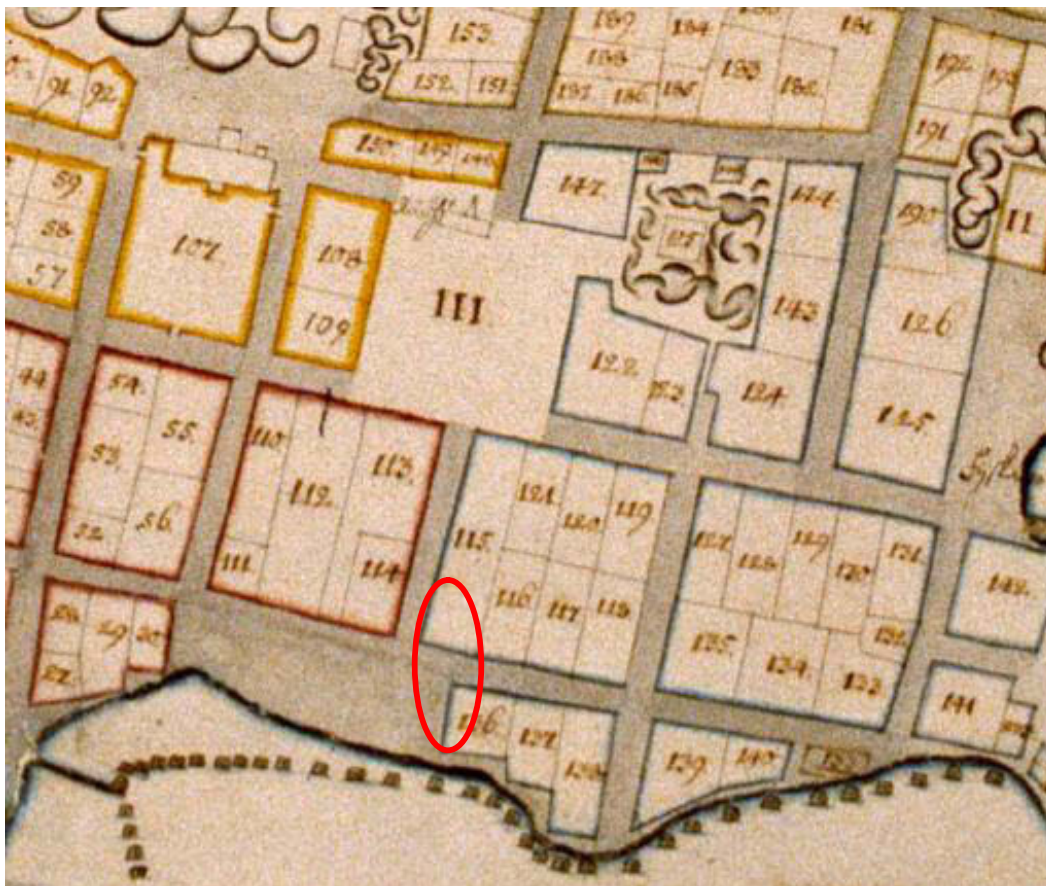

Helsinki 1696/1707. Lars Forsellin kaupunkimittauskartta vuodelta 1696, jonka Nils Avander on uudistanut vuonna 1707 (Ruotsin valtionarkisto).

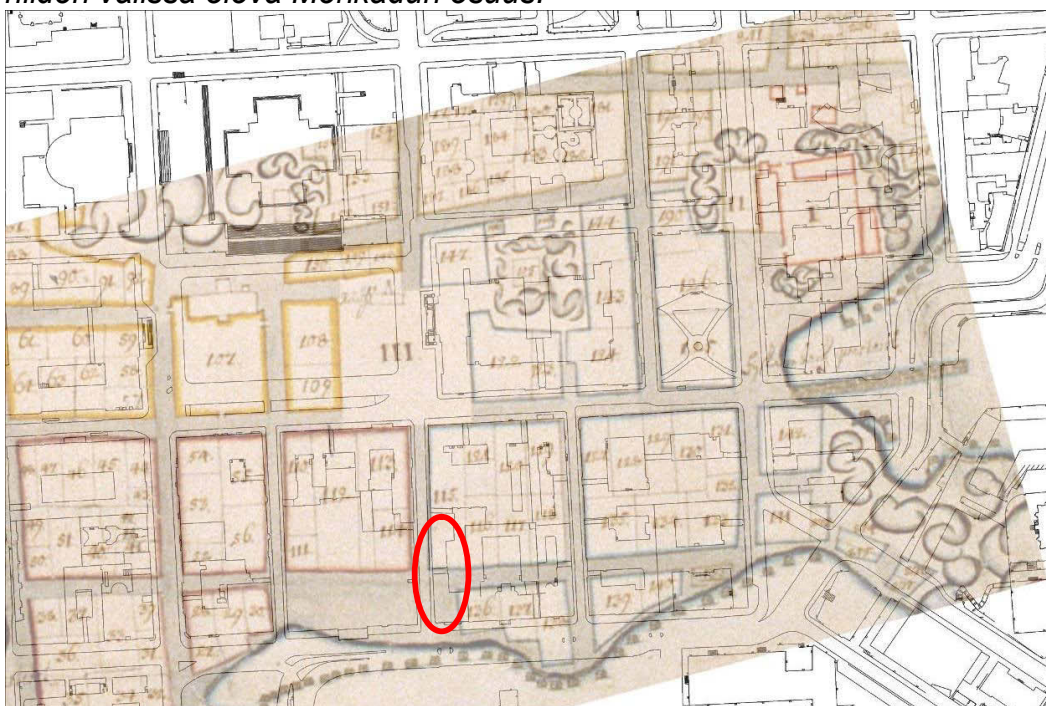
⁴ Suolahti 1950: 331; Kärki 1982: 49–62.

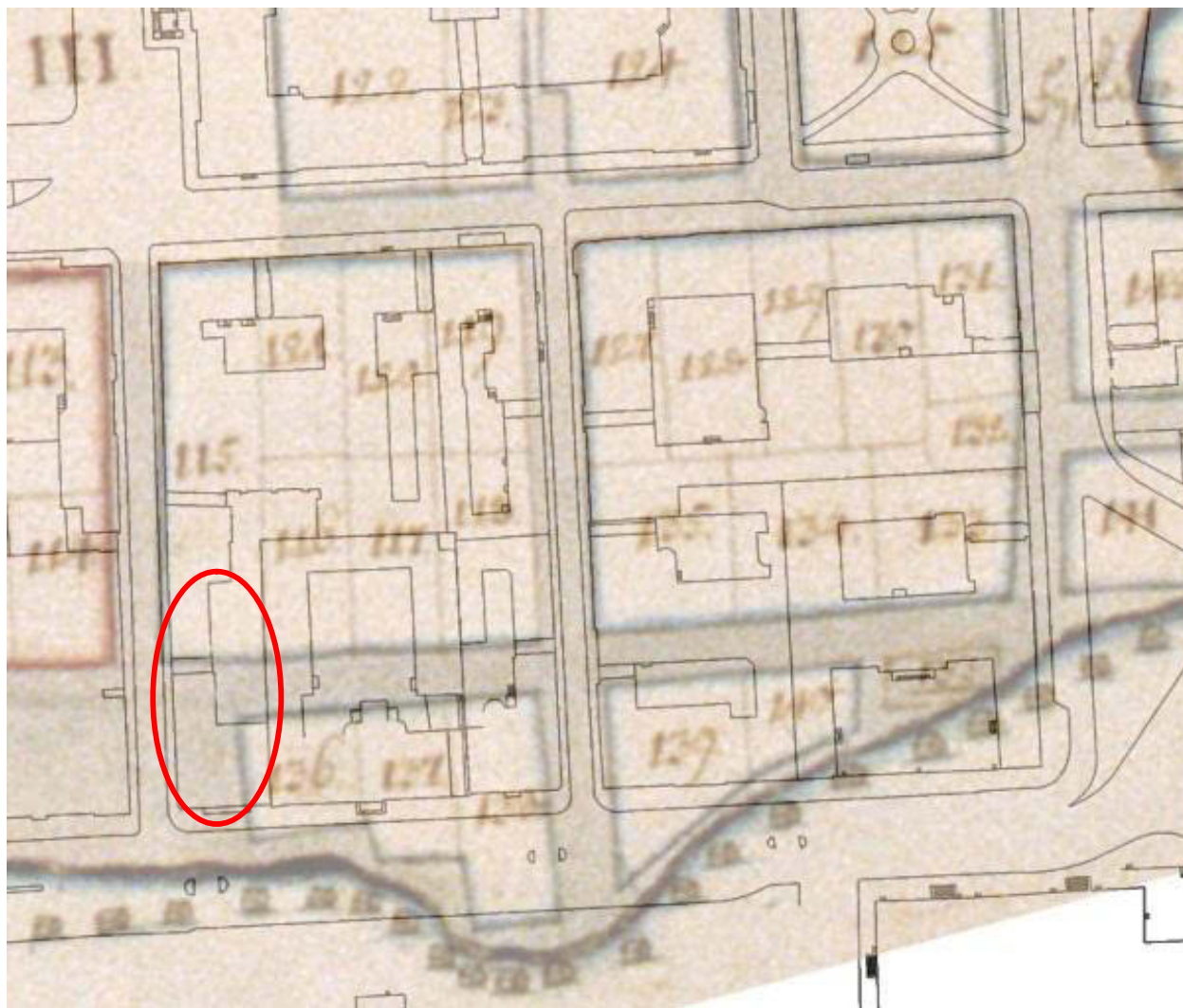
Helsingin keskusta Forssell -Avanderin kartassa vuodelta 1696/1707. Kuvan oikeassa nurkassa sijaitsee 1600-luvun maaherran residenssi (I). Sen eteläpuolella on satama laivasilloineen. Satamasta johti Suurkatu nykyisen Aleksanterinkadun eteläpuoliskon kohdalla Suurtorille (III). Torin pohjoisosassa näkyy tornilla varustettu raatihuone. Torin länsipuolella yhden korttelin päässä on suorakaiteenmuotoinen kiikko ja sen eteläpuolella hautausmaa. Suurkadun suunnasta yhden korttelin verran etelämpänä on Merikatu, jonka pohjoispuolella ja silloisen kadun, nykyisen Katajankadun, itäpuolella on valvontaa-alueen pohjoisosassa sijainnut tornin nro 115 eteläosat. Valvontaa-alueen eteläosassa sijainneet Merikatu ja Merikadun eteläpuoliset ovat vielä tässä vaiheessa kuuluneet meren äärellä olleeseen aukioon. Valvontaa-alueen edessä rannassa on aittoja. Kaupungin korttelit eli kaupunginosat on merkitty karttaan eri värein; Suorakaiteella, Kluuvi keltaisella, Läntinen tulli punaisella ja Kalastajamäki sinisellä. Valvontaa-alue Govinussa sijaitsee ympyröitynä Kalastajamäen kaupunginosassa. Riksarkivet, Ruotsi.

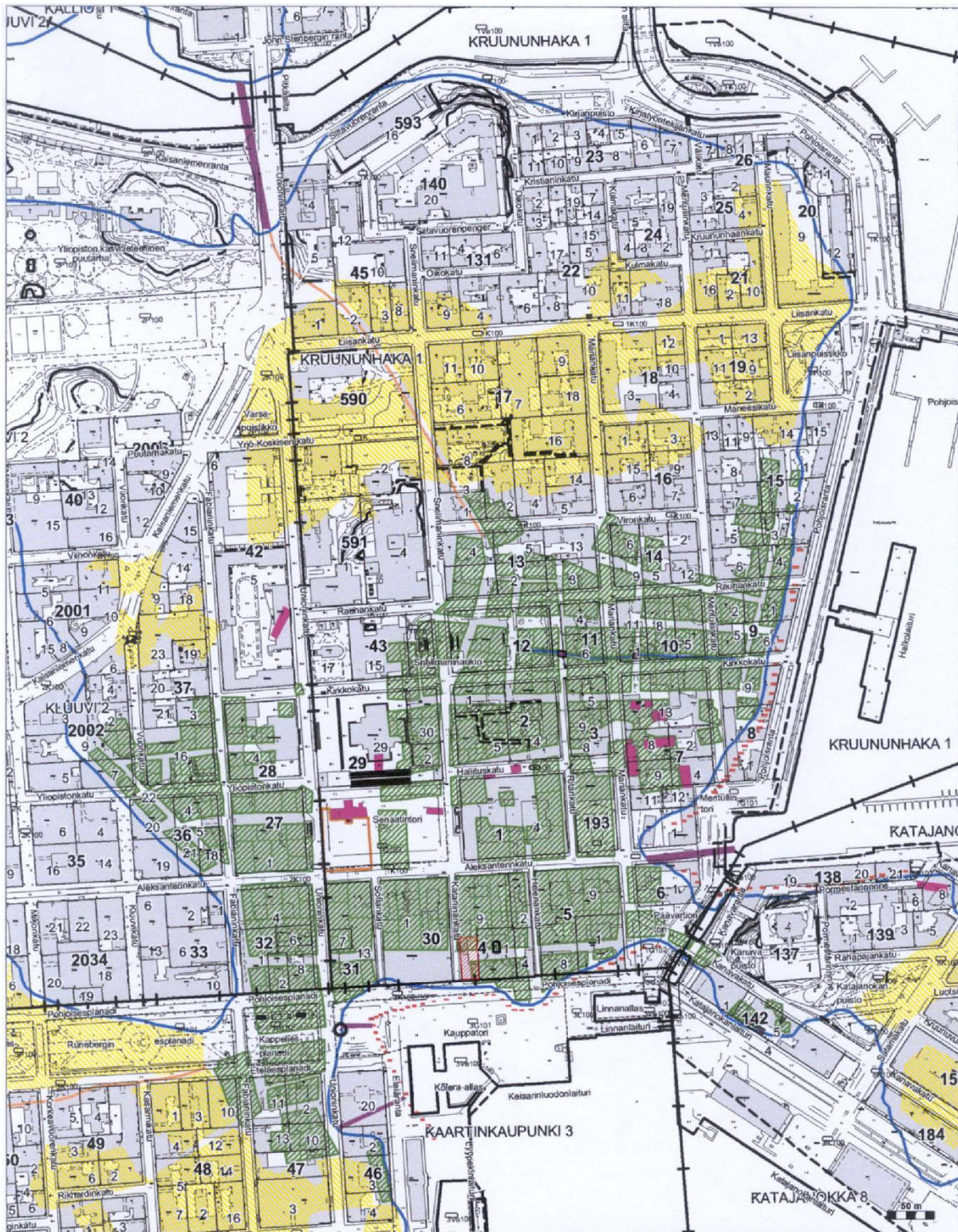
Osasuurennos valvonta-alueella sijainneista tonteista. Valvonta-alueeseen kuului tontin nro 115 eteläosa, meren rannassa olevan aukion itäosa ja tontin nro 136 länsireuna ja niiden välissä oleva Merikadun osuus.

Osa Forssell-Avanderin kartasta sijoitettuna nykykarttapohjan päälle. Valvonta-alue on ympyröity. Asemoi nti Markku Hei kkinen/HKM. Ri ksarkivet, Ruots i ja pohjakartta Helsingin kaupungin kiinteistövirasto, Kaupunkimittaosasto.

Osasuurennus edellisestä kartasta. Tontti nro 115 eteläosassa sijaitsee pohjoispuolella nykyisen Goviniuksen talon pohjoisosassa. Merikatu sijaitsee Goviniuksen portin kohdalla. Goviniuksen eteläosa on kuulunut vielä tässä vaiheessa enimmäkseen meren rannassa sijainneeseen auki-oon. Itäreunassa on sijainnut hiukan tontin nro 136 länsireunaa.

Kantakartta © Helsingin kaupungin kiinteistövirasto, Maanmittausosasto

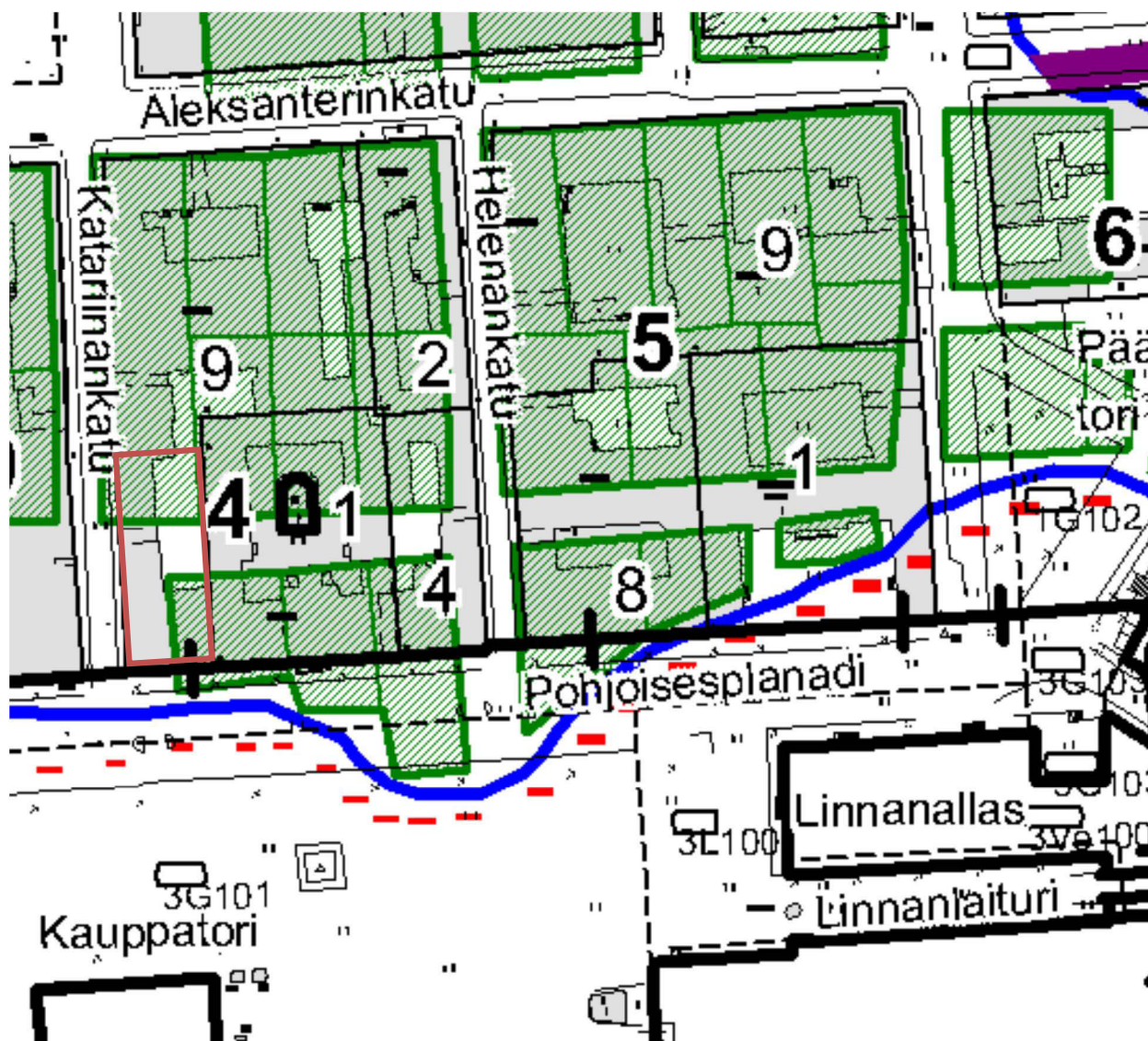
HELSINKI 1696

Forsell - Avanderin kartta vuodelta 1696/1707

	= tontti		= ranta-aitta
	= pelto		= kirkkotarhan aita
	= rakennus		= rantaviiva / oja
	= laituri / silta		= tie

Museovirasto/RHO/T. Mökkönen 2002

Forsell-Avanderin kartta sijoitettuna kantakartan päälle. Valvonta-alue on merkitty punaisella rasterilla.
Lähde: Mökkönen, Teemu 2002: Helsinki - Helsingfors. Kaupunkiarkeologinen inventointi. Museovirasto, Rakennushistorian osasto.

Forssell-Avanderin kartta asemoituna nykykartan päälle ja valvonta-alue rajattuna. Osasuurenno edellisestä kartasta. Goviniuksen kohdalla korttelit sijaitsevat vielä hiukan enemmän lännempänä verrattuna nykyiseen kortteliin kuin edellisessä rekonstruktiossa johtuen siitä että tässä on asemoitu koko kartta eikä pientä osaa karttaa. Museovirasto.

Tontit ennen isovihaa

Valvonta-alue sijaitsi kaupungin Kaupunginlahden (Stadswijken) eli nykyisen Eteläsataman äärellä.⁵ Se sijaitsi koko Ruotsin vallan ajan nykyisten Aleksanterinkadun (Konungsgatan, Storgatan) ja Pohjoisesplanadin välissä olleen samansuuntaisen Merikadun (Sjöögatan) ja poikittaiskadun, nykyisen Katariinankadun, risteyksen itäpuolella Merikadun molemmilla puolilla ja niiden välisellä Merikadun osuudella.

Merikadulla oli useita nimiä historiansa aikana: Sjögatan, Södra Sjögatan ja Stora Sjögatan (Merikatu, Eteläinen Merikatu ja Iso Merikatu); Södra Strandgatan, Stora

⁵ Aminoff & Pesonen 1991: 32.

Strandgatan ja Nedre Strandgatan (Eteläinen Rantakatu, Iso Rantakatu ja Almpi Rantakatu). Kattorinankatu on tunnettu vain graafisen nimellä ennen kuin 1820 sen nimettiin Catharine Gataniksi.⁶

Valvonta-alue oli kahden entisen tontinosan ja niiden välisen katuosuuden, Merikadun, kohdalla. Valvonta-alueen pohjoisosa on kuulunut vuoden 1696/1707 kartan mukaan tontin nro 115 eteläpuoliskoon. Valvonta-alueen eteläosa on kuulunut Merikadun eteläpuolella ja länsipuolella merenrannalla sijainneeseen aukioon aina 1700-luvun alkuun saakka. Itäosassa on ollut tontin nro 136 kapea kaistale. Paikalle muodostettiin 1700-luvulla uusi itäisen korttelin tontti nro 14. Rantaviivalla on runsaasti vuoden 1707 kartan mukaan kallastajien ja kauppiaiden rantaittoja. Suuria laitureita ei ole tontin kohdalla.

Valvonta-alueen ja sen ympäristön kortteli- ja tonttirakenne pysyi melkein samanlaisena kaupungin perustamisesta isovihaan saakka. Kaupungin asemakaavasta on ennen isovihaa tarkat tiedot vain vuosilta 1696 ja 1696/1707. Isovihaan jälkeen korttelien muodot palautettiin. Merikadun eteläpuolelle muodostui kuitenkin valvonta-alueelle edellä mainittu uusi tontti. Merenrannassa oli ollut 1770-luvun alkuun kolme tonttia, mutta 1700-luvun puolivälissä oli vain kaksi tonttia.

Tontin nro 115 omisti vuoden 1696/1707 karttaan liittyvän tontinomistajaluettelon mukaan raatimies Fossin leski (4250 q vad. thalen). Kysessä oli kaupungin kolmanneksi suurin tontti. Valvonta-alueen eteläosan itäreunaa ulottuneen tontin omisti Nicklas Skåf (1558 qvad. thalen).⁷

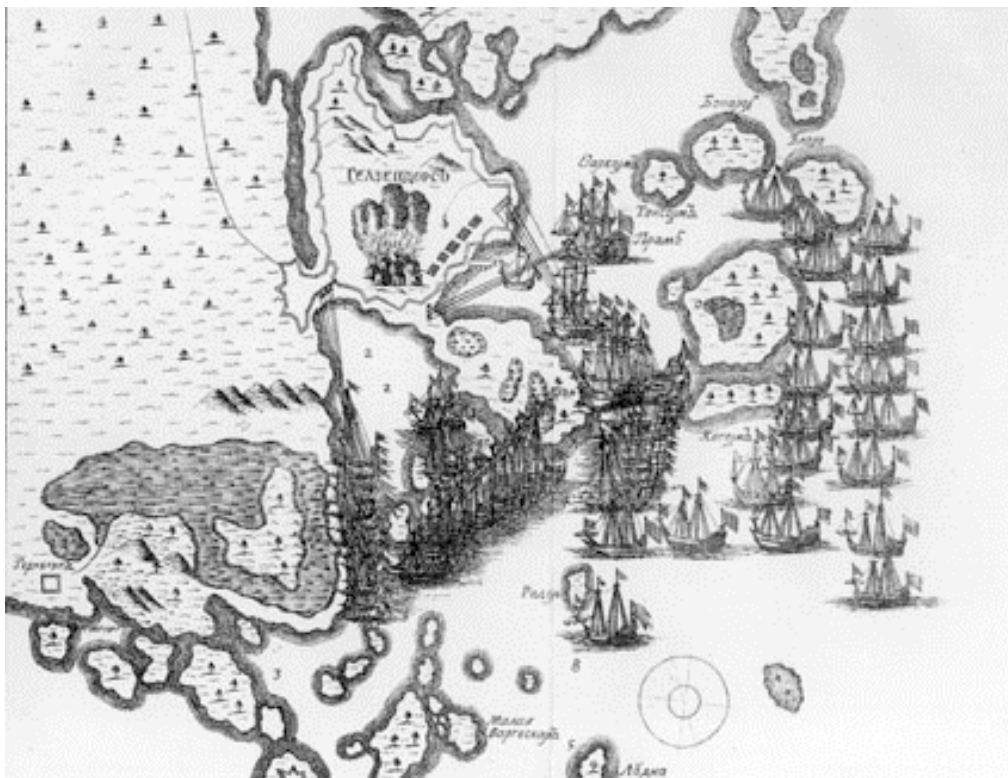
Venäläinen Helsinki

Vuonna 1713 suuri Pohjan sota saapui yllättäen Helsinkiin Venäjän kaleerilaivaston muodossa. Sota oli lähestynyt vähitellen. Viipuri oli menetetty 1710, rutto levinnyt kaupunkiin vielä samana vuonna ja Venäjän laivasto oli käynyt ensi kerran Helsingin edustalla vuonna 1712. Vuonna 1713 laivastoa johti yliamiraali Fjodor Apraksin ja tsaari Pietari Suuri. Toukokuun 8. päivänä venäläiset aloittivat hyökkäyksen Helsinkiin 20 000 miehen voimalla. Parin päivän taisteluiden jälkeen vähäiset ruotsalaiset joukot perääntyivät Pitkän sillan kautta pohjoiseen. Ruotsalaisten joukkojen komentajan kenraalimajuri Karl Gustaf Armfeltin, maaherra Johan Creutzin, pormestari Henrik Tammelinin ja sotakomissaari Johan Henrik Friisuksen päätöksellä ruotsalaiset sytyttivät kaupungin tuleen toukokuun 10. ja 11. päivän välisenä yönä, jotta se ei jäisi koskemattomana venäläisten käsiin. Venäläisten ei onnistunut sammuttaa tulipaloa, ja tsaari Pietari antoi käskyn kaupungin täydellisestä hävittämisestä. Asukkaat pakenivat Ruotsiin tai jäivät vangeiksi.⁸

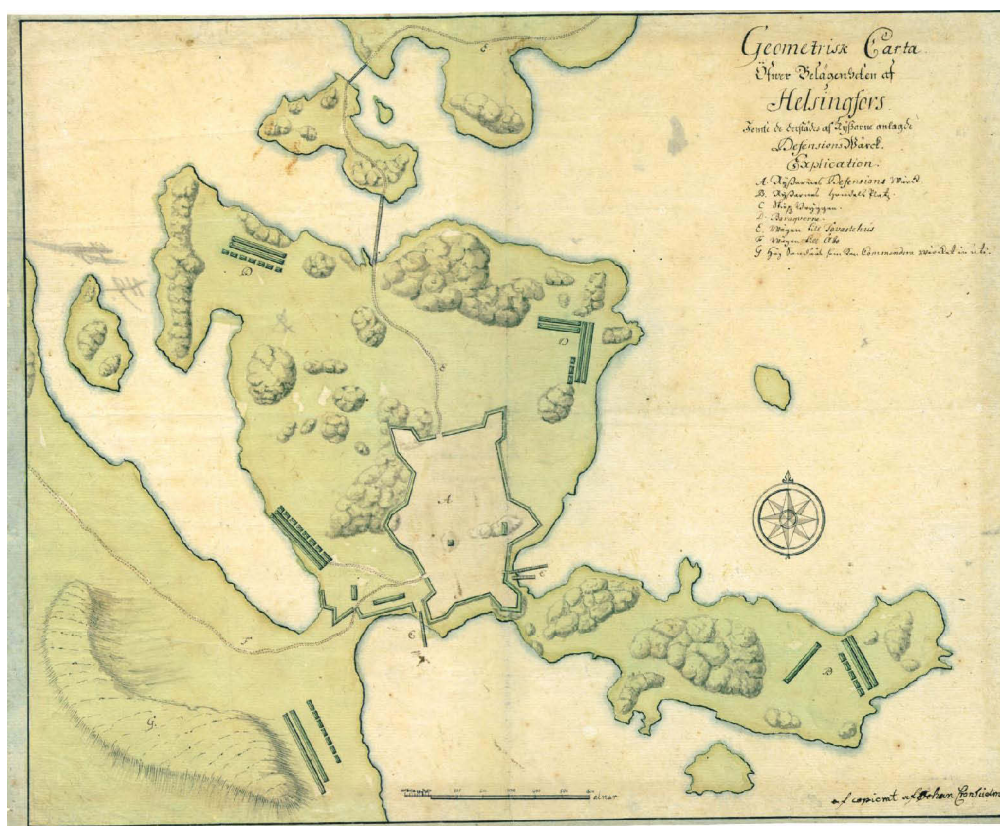
⁶ Aminoff & Pesonen 1992: 109.

⁷ *Beskrifning till Helsingfors Stadz Tompter och åkrar, såssom dhe A:o 696 äre refwadhe och Characterade. Riksarkivet. Lantmäteristyrelsens leveranser 1892/61. Kartavd., kartbok stående. Alkuperäinen Riksarkivet, Stockholm; Kopio: Berndt Aminoffin kokoelma, Tonttistoriallinen kortisto, D. toimitteet, Dc:1 Jäljennökset ja otteet tonttikirjoista. Forssell-Avanderska tomföreteckningar 1696–1707 (samt) åkerförteckning, HKA.*

⁸ Suolahti 1950: 418–423.

Venäläisten kal eerilaivat p iirttävät pal avaa Hel sinkiä vuonna 1713. S undmanin litografisessa laitoksessa painettu jäljennös kuparipiirroksesta. Alkuperäinen Eremitaasi, Venäjä. HKM.

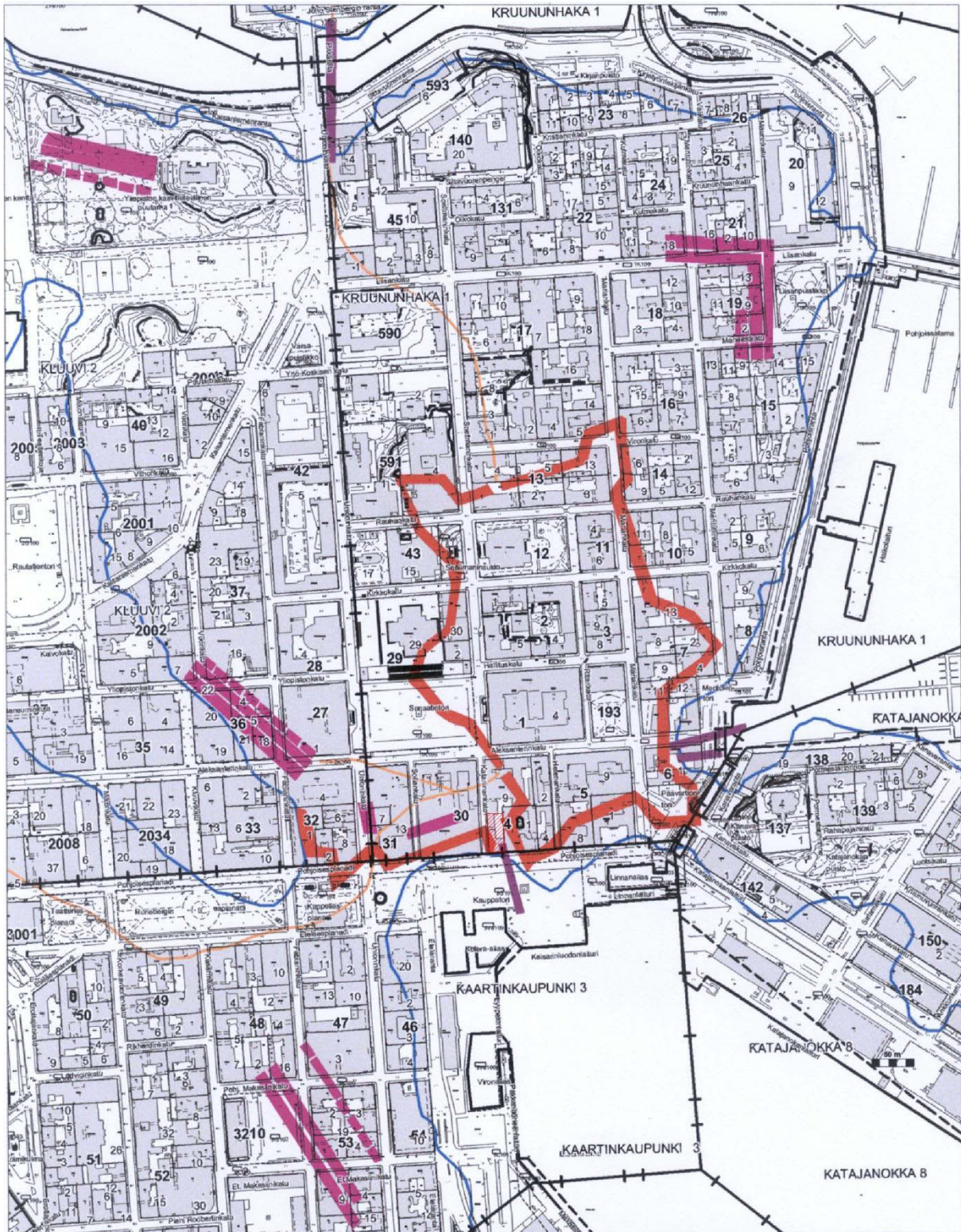
Helsinki vuonna 1721. Venäläisten linnoitus Helsingissä Uuden kaupungin rauhan jälkeen vuonna 1721. Kartassa näkyvät venäläisen linnoituksen ja parakkien lisäksi tiet, sillat, kellotapuli ja laivasillat. Muita rakennuksia ei ole merkitty. Krigsarkivet, Ruotsi.

Venäläiset perustivat myöhemmin Helsingin paikalle sotilastukikohtaan, jonne varastoitujen tarvikkeiden suojaus rakennettiin kenttälinnoitus.⁹ Epätasaiseen ja kallioiseen maastoon rakennettu, kuudella bastionilla varustettu linnoitus koostui turpeella peitetystä maavalleista, kaivannoista ja risukimpuista. Se ympäröitiin paaluvarustuksin siellä, missä maasto salli sen. Espanjalaisiksi ratsuiksi kutsuttuja tukeista ja teroitetuista paaluista koottuja rynnäkköesteitä asetettiin muihin kohtiin. Linnoitus sijoittui kaupungin itäosaan ja ulottui nykyiseltä Pohjoisesplanadilta Vironkadulle ja Snellmaninkadun länsipuolelta Mariankadun itäpuolelle. Linnoituksen ulko- ja sisäpuolella oli makasiineja ja parakkeja sekä tulipalolta säilyneitä, maaseudulta tuotuja ja hätäisesti kytettyjä rakennuksia.¹⁰

Linnoituksen lounainen bastioni sijaitsi juuri valvonta-alueen itäpuolelta. Sen muuri on kartoissa piirretty valvonta-alueen ulkopuolelle nykyisten Pohjoisesplanadin ja Ruotsin suurlähetystön kohdalle. Valvonta-alueen länsiosaan on merkitty bastionin edessä länsipuolella ollut vahti. Vallien välistä valvonta-alueen eteläosasta murelle ulottui linnoituksen yksi pitkä laiturituri. Sen pohjoispää sijaitsi Goviniuksen rakennuksen päärungon itäosassa.

⁹ *Geometrisk Carta Öfwer Belägenheten af Helsingfors jemte de derstädes af Ryssarne anlagde Defensions Wärcck 1720-t.* .0406:12:016:099, Krigsarkivet, Stockholm.

¹⁰ *Hornborg 1950: 12–15.*

Kantakartta © Helsingin kaupungin kiinteistövirasto, Maanmittausosasto

HELSINKI 1721

Venäläisten kenttälinnoitusta kuvaava kartta
vuodelta 1721

	= linnoitus		= rantaviiva
	= rakennus		= tie
	= laituri		

Museovirasto/RHO/T.Mökkönen 2002

Vuoden 1721 kartta sijoitettuna kantakartan päälle. Valvonta-alue on merkitty punaisella rasterilla. Lähde: Mökkönen 2002.

Isovihan jälkeinen uudisrakentaminen

Suuri Pohjan sota päättyi Uudessakaupungissa 30.8.1721 solmittuun rauhaan. Vuoden 1710 rutosta ja pakolaisajasta selvinneet kotiin palaavat helsinkiläiset kohtasivat täysin muuttuneen kaupungin. Uuden maaherran Peter Stierncrantzin kuvauksen mukaan venäläiset olivat isovihan aikana hävittäneet linnoituksen tieltä täydellisesti kaikki kiviset holvikellarit, kiviakatut ja kirkon muuratut haudat. Linnoituksen vallien kohdalla ja niiden ulkopuolella entisiä tontteja ja katuja ei pystytty enää tunnistamaan. Suurin osa rakennuksista oli tuhoutunut tai siirretty pois, ja rakennuskanta muodostui lähinnä parakeista ja purettavista hökkelistä. Kuvaus on liioiteltu ainakin kellarien osalta. Mm. kaupungin ainoa kivirakennus Burgmanin talo oli kesännyt vuoden 1713 tulipalon ja miehitysajan.¹¹

Axel von Löwenin ruutuasemakavaehdotus vuodelta 1723. Kartassa näkyvät myös olemassa olleet tiet, sillat, kellotapuli, laivasillat ja kaupungin ainoa kivitalo, Burgmanin talo. Venäläisten linnoitus ja parakit on merkitty piesteiviivoin karttaan. Krigsarkivet, Ruotsi.

¹¹ Maaherra Stierncrantz K. M:lle 20.12.1721; KA; Suolahti 1950: 428; Hornborg 1950: 14.

Helsingin jälleerakentamista vaikoittivat epätietoisuus kaupungin asemasta ja venäläislinnoituksen purkukielto. Vuoden 1723 puolustussuunnitelmassa Helsinki oli saanut varikko linnoituksen asemien Haaminan toimissa rajalinnoituksena. Axel von Löwen laati vuonna 1723 Helsingille sääntömukaisen ruutuasemakaavan tämän suunnitelman mukaisesti.¹² Kaavaa lueksellunat oli jätetty avoimiksi arvaavasti mahdollisia linnoituslaitteita varten. Kaupungin umpikulmainen päätöri oli sijoitettu nykyisen Säätytalon kaakkoispuolelle.

Osasuurennos edellisestä kartasta.

Von Löwenin asemakaavaa ei kuitenkaan toteutettu kaupunkilaisten toivomuksesta ja valtiovallan muuttuneiden suunnitelmien takia. Lokakuussa 1724 saatettiin lupa puukaalinnoitus, kun oli luovutettu varikkolinnoituksen perustamisesta ja todettu venäläislinnoituksen hyötykäyttö mahdottomaksi. Sen purku alkoi 1725, jolloin kaupungin jälleerakennus pääsi vasta kunnolla käyntiin.¹³ Linnoituksen ja korjauskelvottomien rakennusten purkamisen jälkeen kaupunki pyrittiin rakentamaan isovihaa edeltävän asemakaavan mukaan, mitä vaikeutti katuverkoston ja tonttirajojen katoaminen.

¹² Project Öfwer Helsingfors Stads Anläggning, 0406:12:016:001, Krigsarkivet, Stockholm; Lilius 1988: 83.

¹³ Hornborg 1950: 20.

Helsinki Ruotsin ajan lopulla

Helsingin asemakaava oli 1700-luvulla lähes samanlainen kuin 1600-luvulla. Suurtorin pohjoislaidalla sijaitseva kaupungin isonvihan jälkeen vuonna 1730 valmistunut puinen raatihuone, joka purettiin 1785. Uusi kivinen raatihuone kohosi hiukan pohjoisemmaksi vasta vuonna 1804. Torin länsilaidassa oli päävartio, joka oli siirretty sinne torin koillisosasta vuonna 1751. Siirron yhteydessä tori kapeni länsireunalta. Vanhassa päävartiosta ja myöhemmin sen korvauksessa rakennuksessa oli palovahdin päävartio. Torin muilla reunoilla oli merkittävimpien porvareiden talot. Pyhänen Hengen kirkon paikalle oli vuonna 1727 valmistunut Ulrika Eleonoran kirkko. Hautausmaaksi jäi edelleen kirkon eteläpuolella. Kaupunkikuvaa hallitsivat yksikerroksiset, hirsipintaiset puutalot. Julkisivujen lautavuoraus ja punamultaus olivat vasta vähitellen yleistymässä.

Vuosisadan puolivälissä Helsingistä tuli Ruotsin neljänneksi suurin merikaupunki. Viaporin linnoituksen rakentaminen viikastutti kaupungin kehitystä. Linnoitus toi kaupunkiin kivirakentamisen taitajia, rakennusmateriaaleja ja uusia tyyli vaikutteita. Helsingin puolitoistatuhantinen asukasmäärä kaksinkertaistui 1700-luvun loppuun mennessä.

Raati ja vaurastuneet kauppiat rakennuttivat 1750-luvulta lähtien useita kivitaloja kaupungin ainoan 1600-luvun lopussa valtioneuvostonlinnan kaakkoisnurkan kohdalle valmistuneen kivirakennuksen, entisen Torsten Burgmanin talon, rinnalle. Suurtorin etelälaitaan valmistui 1757 Sederholmin talo, joka on nykyisin kantakaupungin vanhin talo.¹⁴ Sen länsipuolella olivat kivitalot nykyiseen Unioninkatuun saakka rakennettiin vuoden 1761 tulipalon jälkeen, jolloin kuningas käski rakentaa kivitaloja tuhoutuneiden tilalle. Sederholmin talosta itään, entistä Torsten Burgmanin taloa vastapäätä, oli 1700-luvun lopussa puisia yksi- ja kaksikerroksisia asuinrakennuksia, oli Anders Byströmin talossa vielä 1773 turvepeitteinen tuohikatto.

Eteläsatama vuonna 1798. Louis Belanger/HKM.

¹⁴ Merisalo 1996: 266–312.

Osasuurennus Louis Belangerin viivakuvasta vuodelta 1798. Kuvan vasemmassa reunassa on kaupungin kirkon torni ja sen takana kivinen koulurakennus. Kirkon oikealla puolella näkyy kaksikerroksinen Ylipäälikön talo eli entinen Burgmanin talo. Valvonta-alue on sijainnut kuvan vasemman reunan kohdalla. HKM.

Burgmanin talon luoteispuolella, nykyisen Valtioneuvostonlinnan sisäpihan kohdalla, sijainneella kaaliolla, Keilavuorella, oli kivinen keilotalo 1700-luvun alusta ja sen pohjoispuolella kivinen koulutalo vuodesta 1759. Valtioneuvostonlinnan itäpuolisen Vuorikadun, nykyisen Ritarikadun, toisella puolella oli kruunun omistama puurakennus, Hallitustalo, vuodesta 1750. Siihen pohjoisessa rajoittuvalla tontilla oli vuodesta 1745 puinen kirkkoherranpuustelli eli rovastinpappila, jonka päärakennuksen julkisivu oli itään päin. Hallitustalon itäpuolelle, sen ja meren väliin muodostui tori, Packhusorget tai Gouvernementsplatsen, jonka keskellä Laivasillan luona oli vuodesta 1765 tiilestä rakennettu pakka-, vaaka- ja tullihuonerakennus. Sen asemakaavaan nähden viron asema johtui suunnitelmista tehdä siitä kaupungin ympärille rakennettavan linnoitusmuurin osa. Rakennus on nykyisen kantakaupungin toiseksi vanhin kivirakennus. Sen tieltä purettiin vuonna 1736 valmistunut puinen meritullirakennus.¹⁵

Valvonta-alueen tontit 1700-luvulla

Kaupunki rakennettiin isovihan jälkeen vanhan aseman alueella. Valvonta-alueen korttelit ja kadut pysyivät entisellään, mutta tonttien osassa tapahtui muutoksia. Merikadun pohjoispuolinen tontti nro 115 pysyi ennallaan. Siitä tuli itäisen korttelin tontti nro 1.

Merikadun eteläpuolisesta tontista tiedot ovat heikkoja 1700-luvun alussa. 1700-luvun alkuun saakka valvonta-alueen itäpuolella, ja osittain valvonta-alueen itäosassa, merirantakorttelissa sijaitsevat kolme tonttia. 1700-luvun puolivälissä alueella oli kaksi tonttia. Läntisempi oli itäisen korttelin tontti nro 14. Se ulottui Merikadulta lähelle rantaa ja pitkälle itään päin valvonta-alueen ulkopuolelle vuoden 1752 kartassa kuten muissa myös 1700-luvun jälkipuoliskon kartoissa. Tonttien raja vaihtelee eri kartoissa.

¹⁵ Hornborg 1950: 244, 259 ja 596.

runsaasti. Tontti oli aina kuitenkin leveämpi kuin vaivonta-alue eli Goviniuksen talo tai pohjoispuolinen tontti nro 1. Tontti laajeni myös mereen saakka 1700-luvun kuluessa.¹⁶

Vuoden 1752 kartassa ei ole tontteja tai tonttinumeroita. Relationensritning. Plan af Ullricasborg och Broberget samt Helsingfors stad. Allekirjoitus A. Ehrensvärd ja F.W. Hoppe. Alkuperäinen kartta Krigsarkivet, Stockholm. Signum: IX nr 51.

Vielä 1800-luvun alun kartassa (s. 27-28) tilanne on sama kuin 1760-luvun kartoissa. Vuoden 1809 tuulipalokartassa (s. 31-33) nähdään että tontti oli leventynyt itäpuolelta. Tontti ulottui nykyiseltä Katarinankadulta Ruotsin suur lähetystön itärajaan saakka. Kocken vuoden 1820 kartassa (s. 34-35) tontin itärajan muutosta ei ole kuitenkaan merkitty. Etelässä tontti oli ulottunut mereen saakka 1760-luvun kartoista lähtien.

Vuodelta 1750 on tieto että tullförvaltaren Lars Johan Wendelius myi Merikadun varrella meren rannassa sijaitsevan tontin ja kaikki siellä olleet rakennukset guvernementssekreterin Carl Krookille vuoden 1749 kaupunkikirjaukseen 3250 riikintaalarilla (kmt). Wendelius oli saanut sen kauppias Törnemanilta. Tonttia kutsuttiin nimellä Stökhus tai Govinii. Krook siirsi oikeudet krigsfiskalen Svante Myhrenille vuonna 1750.

¹⁶ Tonttien historian kirjoittamiseen käytetty: Aminoffin kokoelma, *Tonttistoriallinen kortisto, B. Luettelot, Ba:1 Tonttikortisto omistajia koskevine tietoineen 1696-1855; Bb:5 Henkilöhistoriallinen kortisto; Da:1-2 Tonttistorialliset muistiinpanot 1696-1799 ja 1800-1815; Dc:1 Jäljennökset ja otteet tonttikirjoista. HKA.*

Tonttia kutsuttiin 1700-luvulla nimellä Myhrinske gården (3245 neliökynnärää). Siitä on on t ieto vuode lta 17 73, e ttä k ruunu oli os tanut tontin kaup pias Sede rholmilta rakennuksineen 1 500 taa lerilla vuon na 1 766. Rakenn us o li s iirretty s ittemmin Suomenlinnaan ja osalle tonttia perustettu läänin lastenkoti. Hornborgin mukaan tätä etupäässä laiminlyödyille sotamiesten lapsille tarkoitettua kotia ei saatu aikaiseksi.¹⁷

Vuonna 1766 tontti ja sen itäpuolella kruunun omistama tontti nro 15 siirrettiin Finska Fästnin. direction:lta K. For tif. staten:lle. Tontille nro 15 rakennettiin kaksikerroksinen Fortificationshuset ja pienempi rakennus, joissa oli ensimmäisessä 15 huonetilaa (yksi sali, yhdeksän pienempää kamaria, neljä pientä kamaria ilman tulisijaa, keittiö) ja jälkimmäisessä neljä huonetilaa (kaksi suurta kamaria ja kaksi keittiötä) kuninkaalliselle tykistölle.¹⁸ Vuonna 1772-73 kaksikerroksisessa rakennuksessa asui tykistön tygmästaren Reinhold von Post ja pi enemässä rakennuksessa majuri Bengt von Spången.

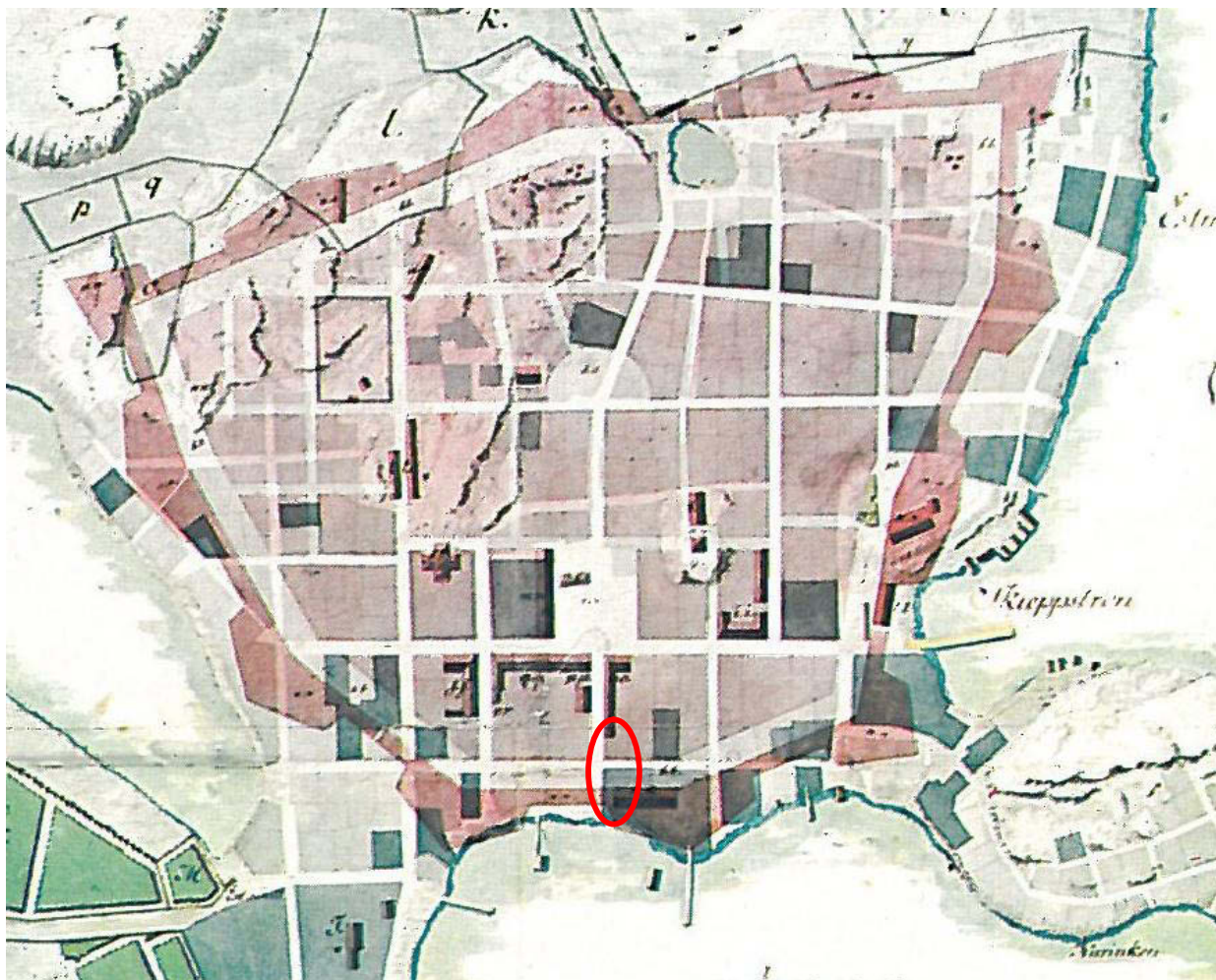
Fortificationshusetin tarkassa sijaintia tontilla nro 15 ei tiedetä. Geten vuoden 1763 kartassa (s. 26) tällä tontilla, Gernalens tomt (Ehrensverd), ja myös valvonta-alueen kruunun länsipuolella omistamalla tontilla nro 14 näkyvät suunnitellun linnoitusmuurin suuntaisesti rakennus. Kyseinen rakennus, jota ei rakennettu, sijaitsi tontin nro 14 puolella. Sen länsipää olisi osunut valvonta-alueelle. Talon tarkempia piirustuksia on päivätty vuosille 1757-1763. Geten kartassa näkyvä pieni rakennus tontin nro 15 luoteisnurkassa Merikadun varrella. Tontti ulottui rantaan saakka.

Johan Sede rholm oli ostanut tontin 233 Rdl 16 sk Specie vuonna 1790, jolloin sen kooksi ilmoitetaan 4373 neliökynnärää. Tontin kokoon kasvanut ja laajennus on tapahtunut tontin nro 15 kustannuksella. Sederholm oli ostanut tontin Läänin Lastentalon johtokunnan Fabian af Ehneilmiltä ehdolla että siellä olevaa rakennusta saattoi käyttää niin kauan kuin voi, mutta uusia ei saanut rakentaa.

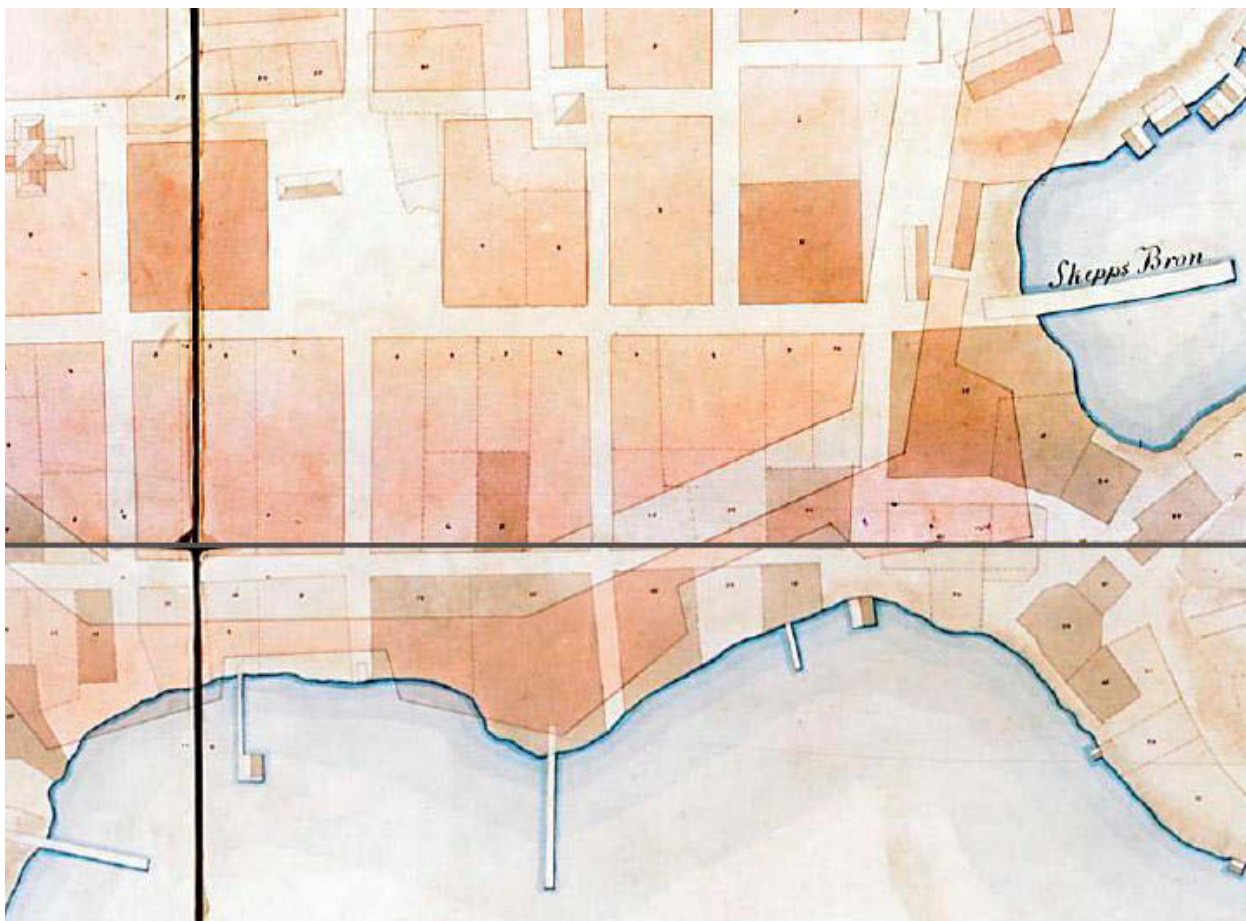
Vuonna 1815 mainitaan Lars Sede rholmin omistavan vanhan tontin nro 14 ja osan tontista nro 15 eli niinkutsutun Barnhustomtenin (4374 neliökynnärää). Vuonna 1820 Sederholmin myi Henrik Jacob Goviniukselle 666 ½ neliökynnärää tontin nro 1 eteläosasta ja 1240 neliökynnärää tontista 14, jota kutsuttiin nimellä Carlstedska eller Barnhustomten. Tontit käsittivät yhteensä 1906 ½ neliökynnärää, jonka hinta oli 1100 ruplaa (rubel B). Uuden asemakaavan alle jäävästä tonttien välisestä Merikadusta ei ole mainintaa.

¹⁷ Hornborg 1950: 539.

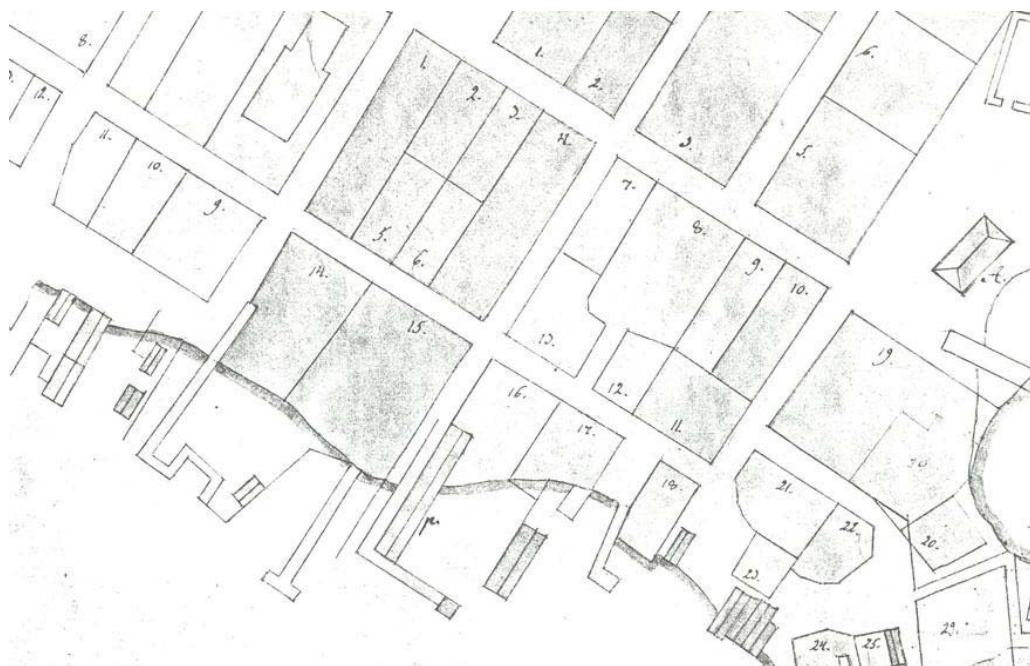
¹⁸ Odmjukaste Berättelse om beskaffenheten af de Gårdar och Tomtar, hvilka af Fästnings Byggnads Medlar, blifvit för Kongl e Majjts och Kronans Räckning, uti Helsingfors Stad efter annan Uphandlade. A. Thuring 1173. Aminoffin kokouelma, Tonttihistoriallinen koristus, D. Toimitteet, Da:1 Tonttihistorialliset muistiinpanot 1696-1799. Kruunun käytössä olevien tonttien luettelo 1773. HKA.

Tutkimusalue on ympäröity A. E. Geten vuoden 1763 kartassa, jossa näkyvät kruunun kivi- ja puurakennukset ja yksi tyisten kivrakennukset. Alimman olevalla vaaleanharmaalla väriellä on merkityt sillaiset korttelit ja tontit, tummanharmaalla linnoituksen omistamat tontit, punaisella värillä suunnitellut korttelijärjestyksen muutokset ja linnoituksen muurinsijainti. Tutkimusalueella sijainnut Merikadun pohjoispuolinen tontti on merkitty yksittäiseksi ja eteläpuolinen kruunulle kuuluvaksi. Merikadun eteläpuolisen tontin alueelle on merkitty muurin kohdalle rakennus. Charta Öfver Helsingfors Stad Med Dess Närmaste Belägenhet. Afmätt År 1763 af A.E. Gete. Alkuperäinen kartta: Krigsarkivet, Stockholm. Signum: IX nr 57. Kuva Stenius 1969: kartta nro 40.

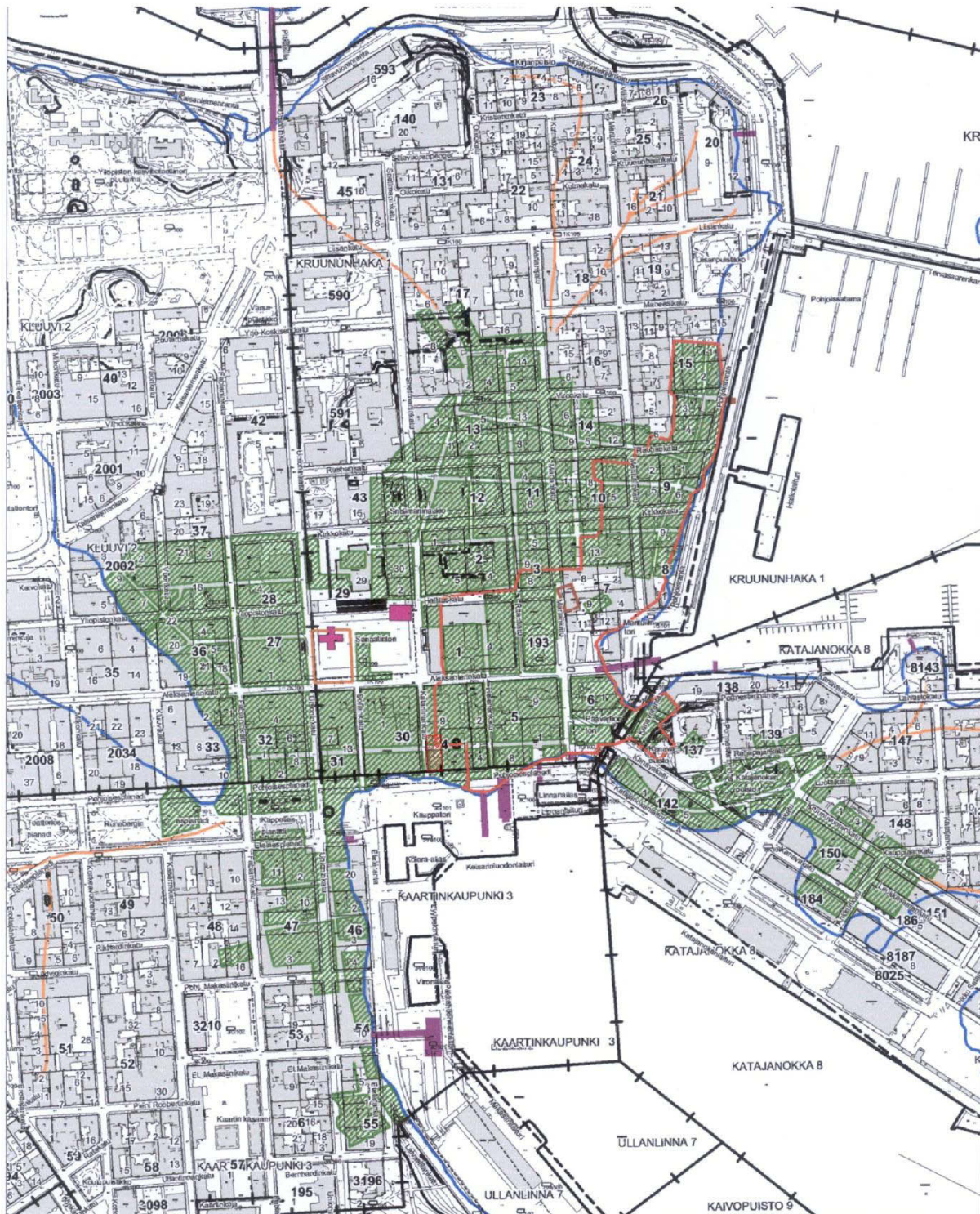
A.E. Geten suunnitelmakartan tässä versiossa näkyvät tontit ja tontinumerot. Geographisk karta öfver Helsingfors stad med dess närmaste belägenheter efter A. E. Gete 1763. Kuva: HK A, Siirrettiin karttarekisteriin, 270 Kii... nteistövirasto, Kaupunkimittausosasto / HY 7.

Helsinki Ruotsin-ajan viikmeisinä vuosina (kartassa on vuonna 1804 valmistunut raatihuone). Tilanne on sama tonttien kohdalla.

Edellinen kartta si joitettuna nykyti lanteen pä älle. Itäi sen kortteli n tontti nro 1 ulot tuu Merikadulta S uurkadulle. S e on py synyt samanlai sena 160 0-luvulta lähtien. Merikatu/Eteläinen Rantakatu s ijaitsee Govini uksen tal on keski osassa. Tontti nro 14 ulottuu mereen s aakka, joka si jaitsi nyk yisen Pohj oisesplanadin eteläpuolel la. Rantavedessä on lai tureita ja ran tamakasiineja. Idäss ä tontti ulottui melkein Ruotsi n suurlähetystön puoliväliin saakka.

Kantakartta © Helsingin kaupungin kiinteistövirasto, Maanmittausosasto

HELSINKI 1810

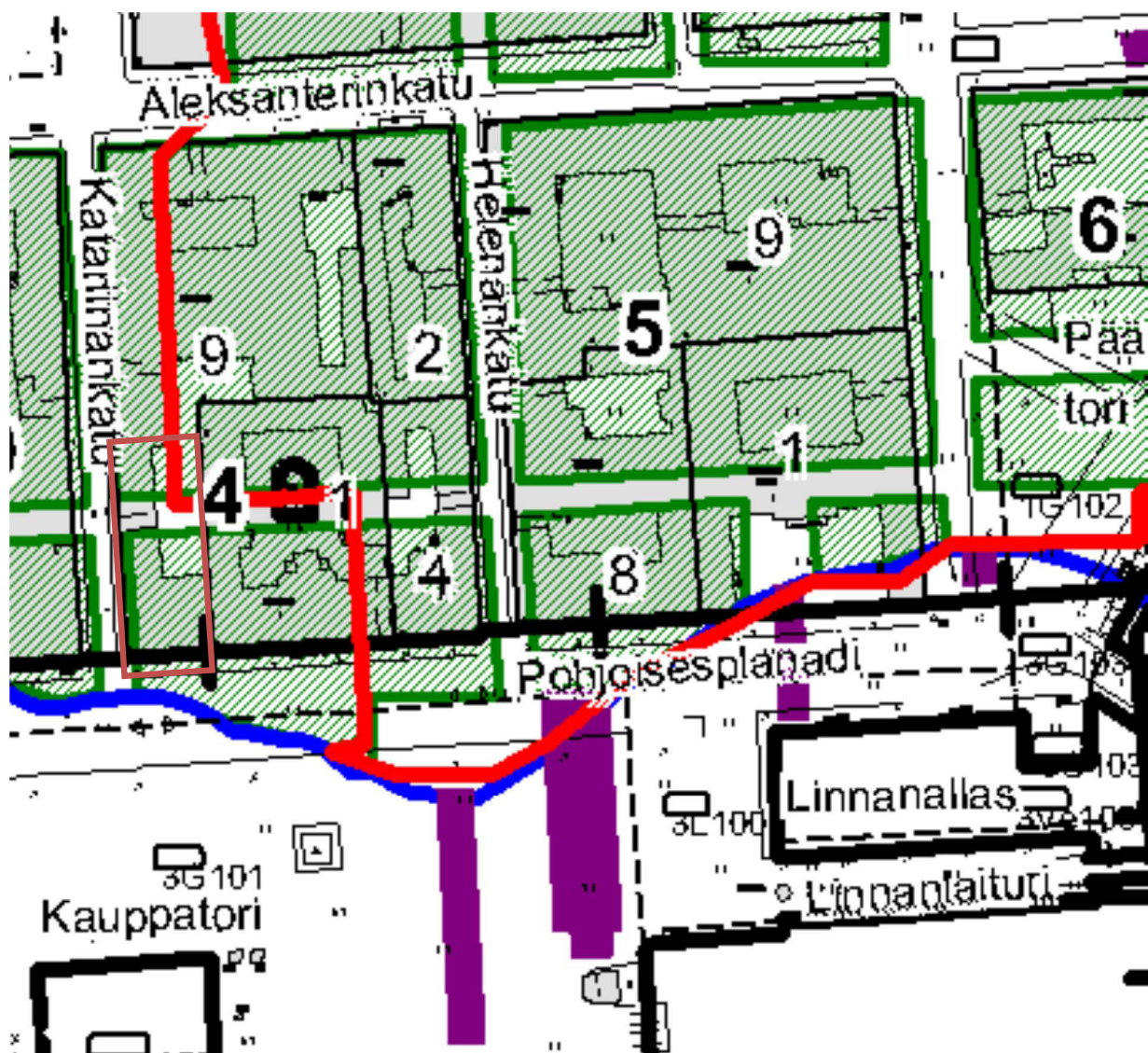
Kocken asemakaavaehdotus vuodelta 1810
- ehdotuksen pohjana toimiva olemassa
oleva kaupunkirakenne

Museovirasto/RHO/T.Mökkönen 2002

Vuoden 1808 tulipalovahinkoja esittävä Kocken vuoden 1810 karttaversio sijoitettuna kantakartan päälle. Valvonta-alue on merkitty punaisella rasterilla.

Lähde: Mökkönen 2002.

	= kortteli		= kirkkotarhan aita
	= rakennus		= rantaviiva
	= laituri		= tie
	= v. 1808 tulipalon tuhoama alue		

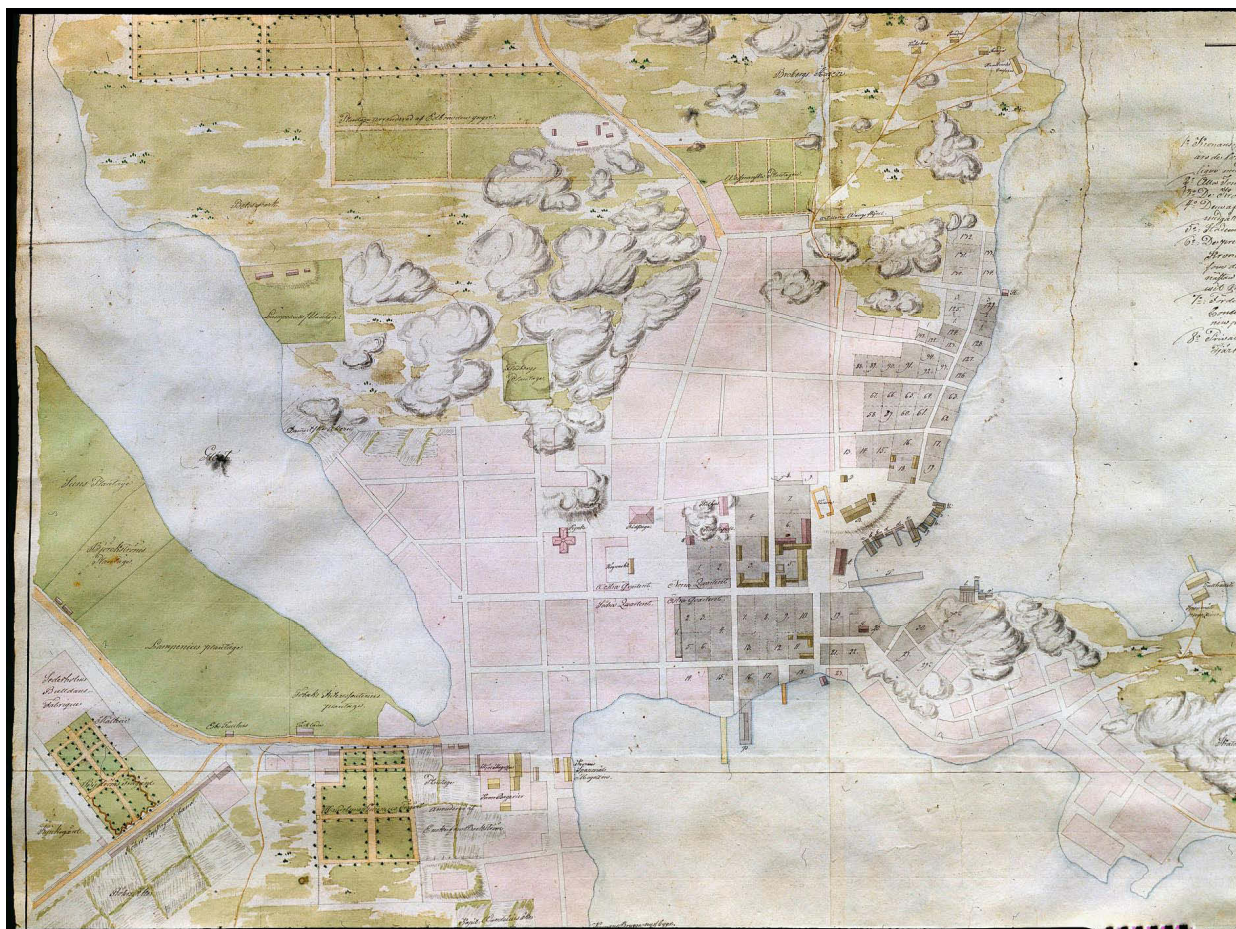
Vuoden 1810 kartta asemoituna nykyajan päälle ja valvontaa-alue rajattuna. Osasuurenno edellisestä kartasta. Punaisella viivalla on esitetty tulipalossa tuhoutunut alue. Viivan oikealla puolella on tuhoutunut alue. Tulipalo on tuhonnut vain valvontaa-alueen Govi niuksen talon alueen kulliskulmaa. Tästä rekonstruktiossa on käytetty myöhempää Kocken tekemää tulipalokarttaa vuodelta 1810 kuin mitä on sivulla 31. Museovirasto

Vuoden 1808 tulipalo

Suomen sodan aikana 1808 venäläiset olivat jälleen miehittäneet Helsingin. 17.11.1808 syttyi Helsingin viimeinen suuri tulipalo, joka tuhosi kaupungin kaakkois- ja itäosat. Palo alkoi Suurkadulla leskirouva Dobbinin omistamalla itäisen kaupunginosan tontilla nro 8 valvontaa-alueen luoteispuoleiselta tontilta. Talossa asui vuokralla kauppias Gabriel Johan Cadenius. Talossa oli majoitettuna venäläinen husaarikomennuskunta, joka oli ottanut taallinhevösilleen. Cadoniuksen oma hevonen oli sijoitettu vajaa. Yöllä Cadoniuksen renki Gustaf Lindqvist, joka oli istunut iltaa venäläisen sotamiehen seurassa rouva Cadoniuksen leivintuvassa, lähti viemään kulussa ollutta hevosta vajaa laskien lyhtynsä kiovuhalkopinon päälle. Lindqvist sammutti lähtiessään lyhdyn nipistämällä sydämen ja heittämällä sen maahan tuhoisin seurauksin, Viiden tienoilla

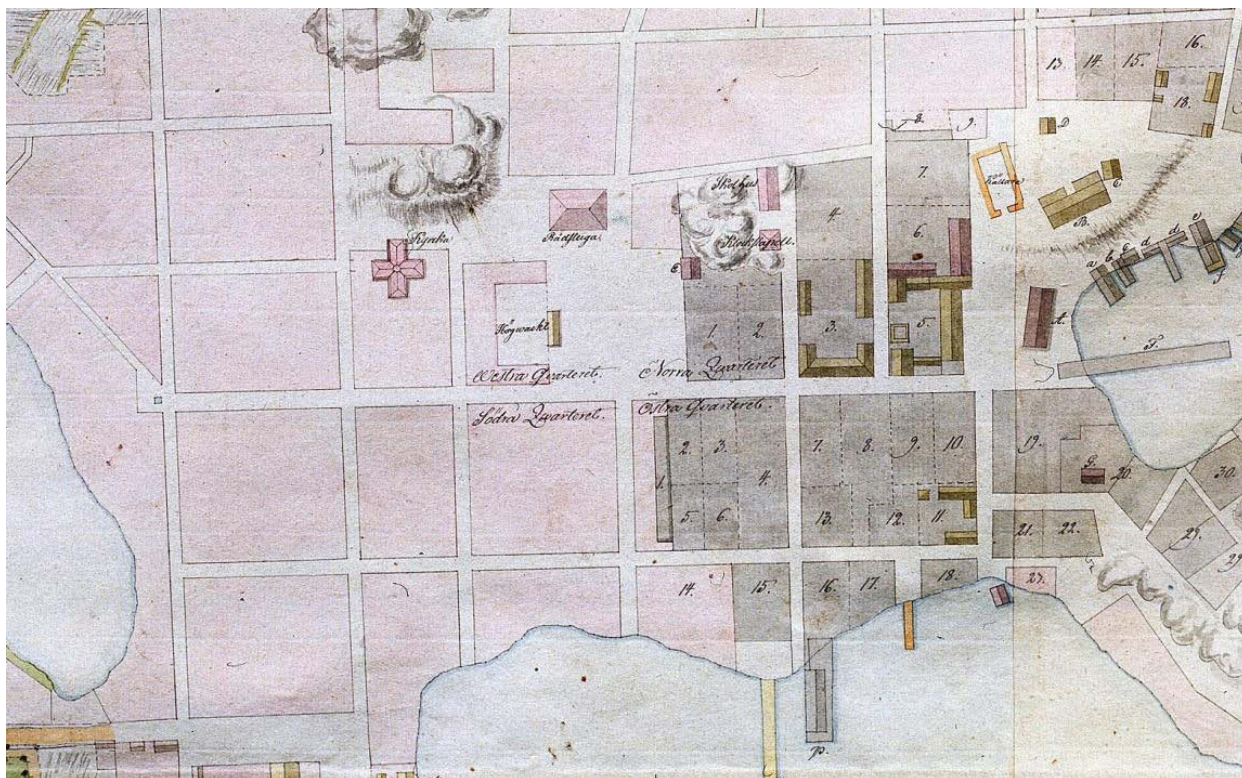
aamalla huomattiin savua ja tulta Döbberin pihalla, ja kova lounaistuuli levitti palon nopeasti. Lindqvist tuomittiin palon syöttämisestä neljäksitoista päivälle vedelle ja leivälle.¹⁹

Kaupungista katosi tulipalossa neljännes. 61 taloa tuhoutui kokonaan ja 16 taloa osittain tai kokonaan purkamalla. Juoksisista rakennuksista tuhoutuivat ylipäällikön talo ja sen piharakennukset, Hallitustalo, rovastin pappila, Varikkomäen varikkorakennus, meritullihuone, meripuomin tullihuone ja palovartion päävahti. Tuli levisi tuulen ansiosta etupäässä koilliseen. Lännessä se levisi aina Suurtorin kaakkoisreunalle saakka, mutta kellotapuli ja koulu säilyivät. Etelämpänä tuli saatettiin pysäytetyksi palomuurina toimineeseen Sederholmin kivitaloon, joka kärsi kuitenkin vahinkoja.

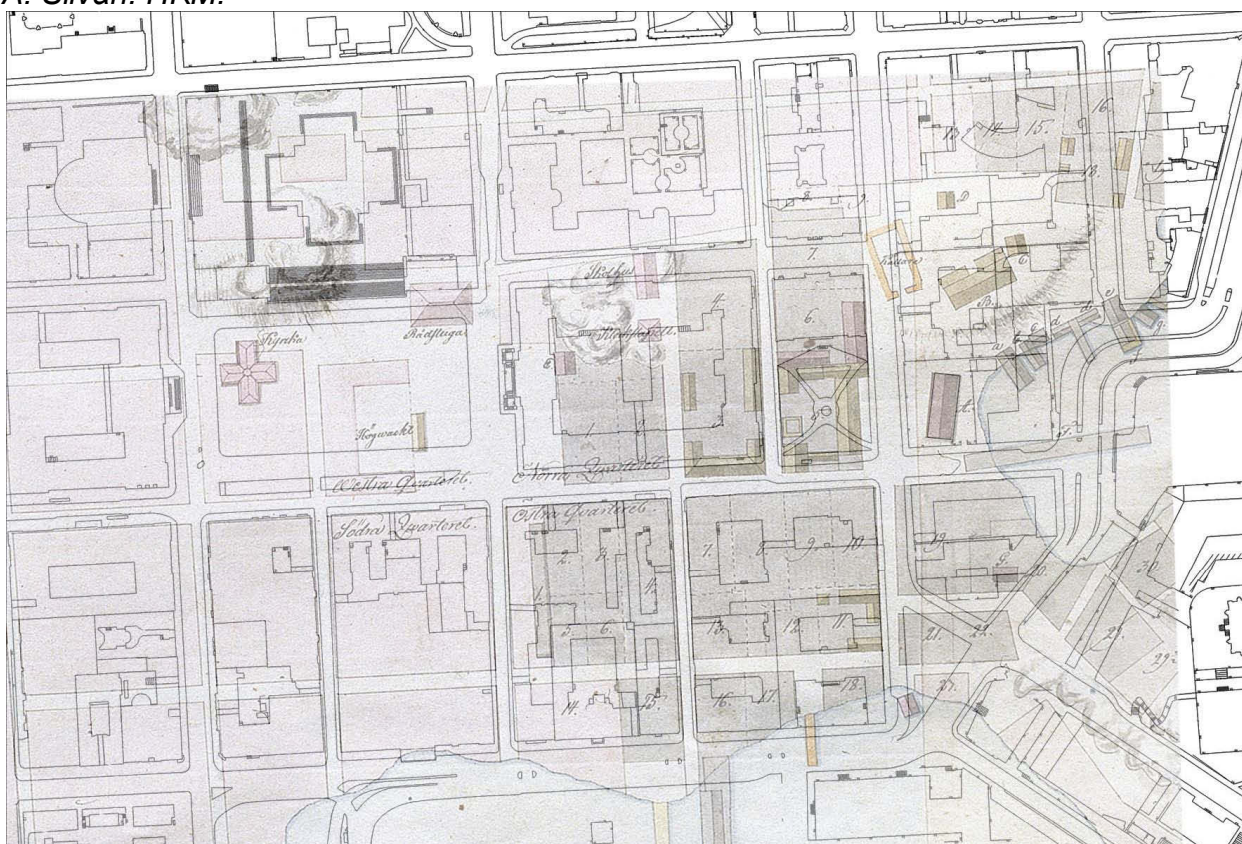

Helsinki 1809. Ilmeisesti A. Silvanin vuoden 1808 tulipalon tuhoja esittävä kartta. Palaneet alueet on merkitty harmaalla (HKM).

¹⁹ Hornborg 1950: 616–621.

Osa vuoden 1808 tuli palon tuhoja esittävästä kartasta vuodelta 1809. Tummanharmaalla on esitetty tuhoutuneet korttelit. Koulu ja kello torni eivät palaneet. Tuhoja kuvaavan listan on allekirjoittanut O. N. Wahlberg. Kartan on piirtänyt ilmeisesti A. Silvan. HKM.

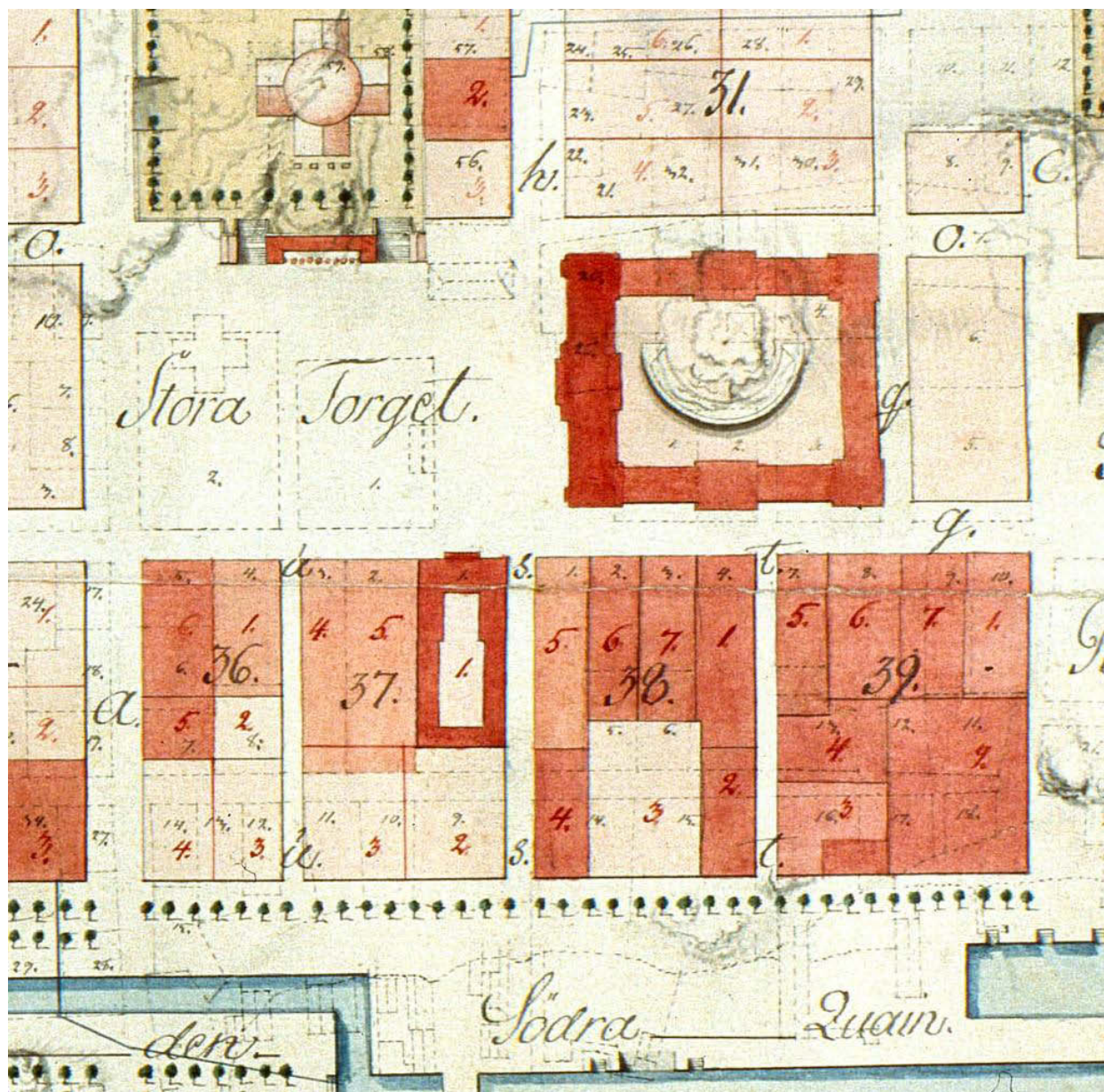
Edellinen kartta sijoitettuna nykykarttapoljan päälle. Asemointi Markku Heikkinen/HKM. Pohjakartta Helsingin kaupungin kiinteistövirasto, Kaupunkimittaussosasto.

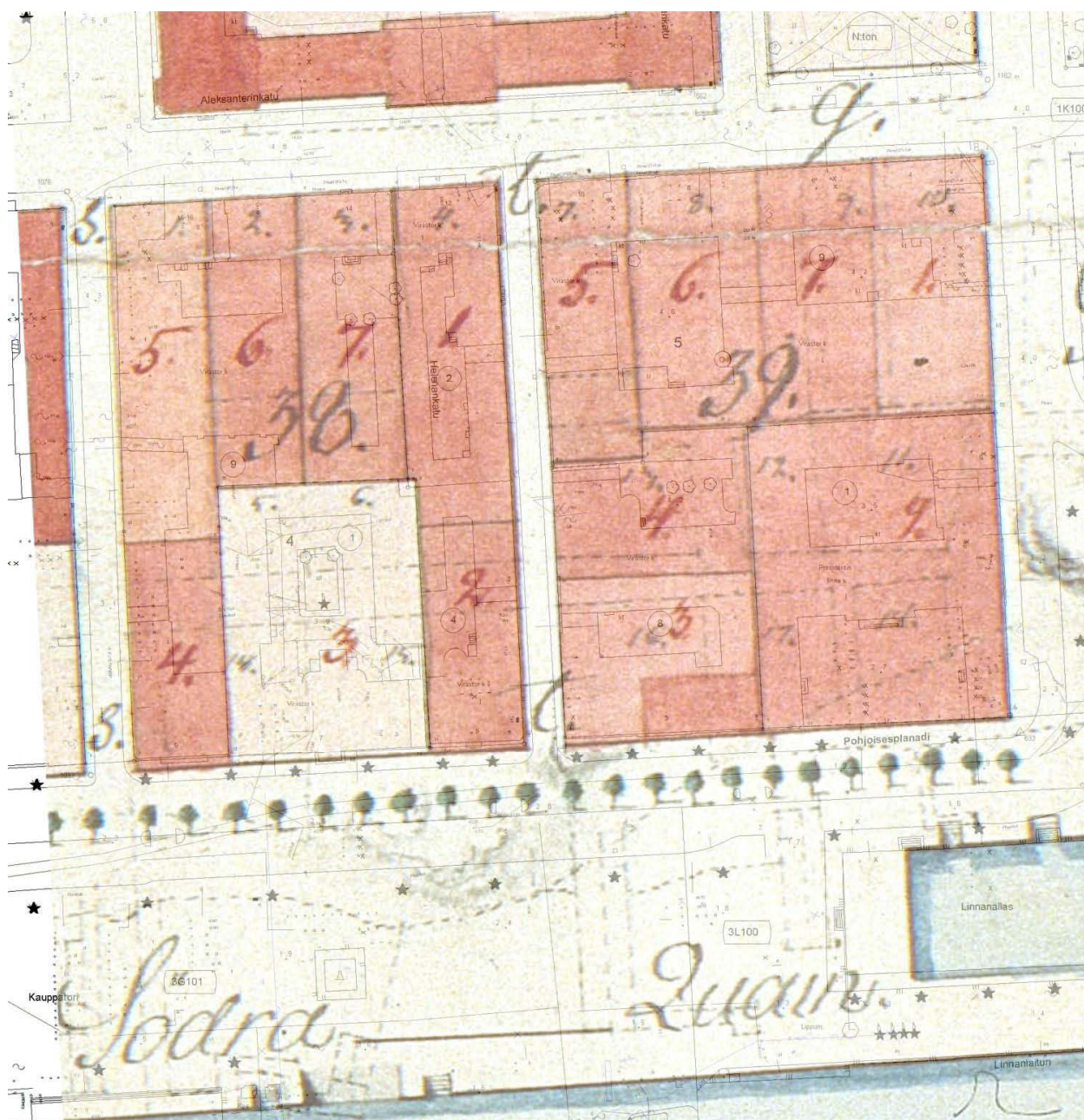
Osa vuoden 1808 tuhoja kuvaava kartta sijoitettuna nykykartan päälle. Tontti nro 1 on entisellään verrattun a si vujen 27-28 karttoihin, mutta tontti nro 14 on leventynyt itäpuoleltaan. Tontin raja oli useimmiten korttelin keski osan linjalla pohjoispuolella tonttien keskimmaisella rajalinjalla.

Tulipalon vaikutukset tonteilla

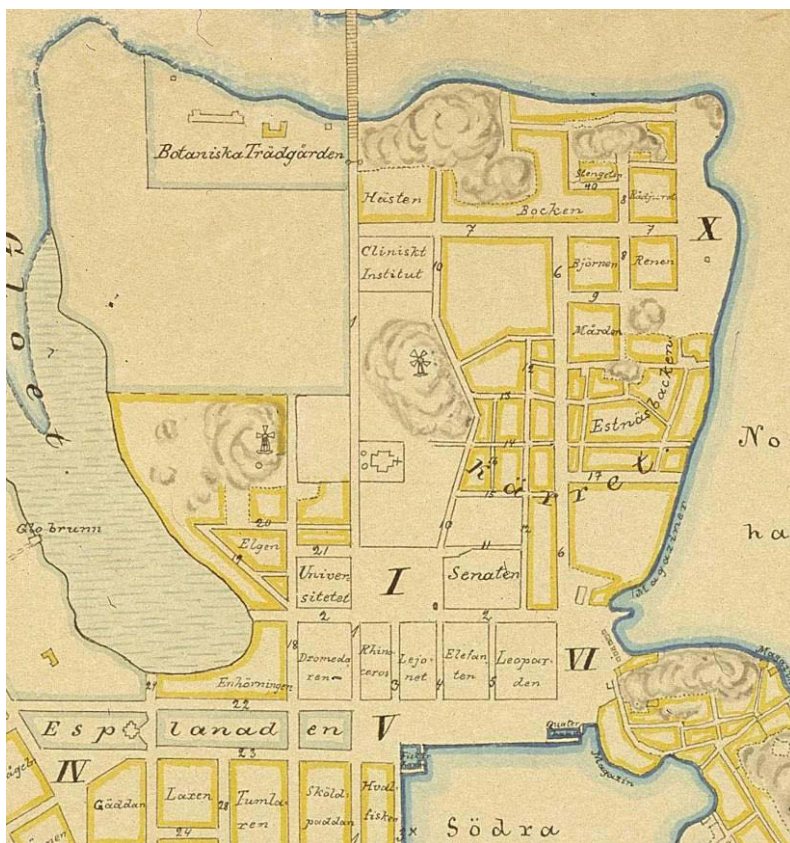
Tulipalon vaikutus valvonta-alueella oli vähäinen. Se ei ulottunut tonttiin nro 14 asti vaan pysähtyi viereiselle itäpuoleiselle tontille. Merikadun pohjoispuolella Sederholmin tontin nro 1 itäiset osat tuhoutuivat. Paikalla tuhoutui osittain puinen piharakennus. Valvonta-alueella siitä oli vain aivan koilliskulmassa vähän.

Helsingin keskusta vuonna 1820. Mustalla katkoviivalla on Ruotsin vallan lopun kortteli- ja tonttijako ja mustalla vä rillä tonttinumerot. Mustalla ja punaisella yhtenäisillä viivoilla on merkitty uusi tonttijako ja punaisella numeroinnilla uusi tonttinumerointi. Yksityiskohta Anders Kocken laati masta uudelleen rakentamisen edistymisestä kuvaavasta kartasta. Kansallisarkisto.

Edellinen kartta si joitettuna nyky artan päälle. Tämän k artan pe rusteella vanha tontti nro 14 on taas yhtä leve ä kuten aiemmin 1700-luvun kartoissa. Uusi tontti nro 4 on muodostettu tontin nro 14 länsiosasta, tontin nro 1 eteläisimmästä kaistaleesta ja niiden väliin jäävästä Merikadun osasta.

Asemakaavan todellinen tilanne Helsingissä vuonna 1833. Valvonta-alueella uudet korttelit on muodostettu, mutta Kärretin/Suon alueella vanha tonttijärjestys on vielä osaksi voimassa. Pohjois-etelä-suuntainen Mariankatu on rakennettu alueen jälkimmäisen alueen poikki.

Uuden tontin 1800-luvun historia

Tulipalon jälkeen Helsinkiin laatiin uutta asemakaavaa. Johan Albrecht Ehrenströmin laatimassa uudessa asemakaavassa Suurkadun/Aleksanterinkadun eteläpuoliset korttelit ulottuivat lähemmäksi rantaa kuin aiemmin, sillä niihin yhdistettiin Merikatu ja suuri osa Merikadun eteläpuolisista rantakortteleista. Uuden korttelin eteläraja oli kuitenkin pohjoisempuna kuin vanhan eteläisen rantakorttelin. Kortteleiden ja meren väliin jätettiin laaja katu- ja torialue, joka tehtiin osittain merta täyttämällä. Suunnitelman toteuttaminen alkoi välittömästi asemakaavasuunnitelman valmistuttua v. 1812.²⁰

Uuden korttelin lounaiskulmaan muodostettiin uusi tontti nro 4. Se käsitti vanhan Itäisen korttelin tontin nro 14 luoteisosan, pohjoispuolisen Merikadun osuuden tontin kohdalla ja kaistaleen tontin nro 1 eteläosasta. Ne siirtyivät monien kauppojen jälkeen kauppaneuvos Henrik Jacob Goviniukselle. Viimeinen tontinosa siirtyi Goviniuksen haltuun Uuden rakentamiskomitealta vasta vuonna 1820. Muut tontinosat olivat kuuluneet kauppaneuvos Lars Johan Sederholmille.

²⁰ Pekkanen 1975. Tämän osan teksti perustuu pääosin Pekkasen Goviniuksen talon rakennushistoriaselvitykseen. HKM.

Govinius alkoi rakennuttaa tontille suur ehkoa kaksi-, osittain kolmikerroksellista kivitaloa. Ruotsalaissyntyisen linnoituskonduktööri Pehr Grans tedin suunnittelema talo valmistui 1819. Pihalle valmistui yksikerroksinen, korkeauhallakoinen piharakennus.

Rakennuksen omisti Govinius vuoteen 1825, hänen kuolinpesänsä 1825-1826, kenraalimajuri Arvid Finkenberg 1826-1838 ja everstiluutnantti Gregori Tigerstedt 1838-1850.

Vuonna 1850 kiinteistö siirtyi Hampurista Suomeen muuttaneen ravintoloitsijan Louis Gabrel Kleinahin ja hänen perillistensä haltuun vuoteen 1924 saakka. Tästä alkoi rakennuksen 85 vuotta kestänyt käyttöhistoria ja siihen liittyvänä ravintolana. Rakennus koostuu riittävistä muutoksista asuinrakennuksesta historialliseen. Piharakennuksessa olevat mukavuustiloihin majoitustilat oli yhdistetty toisen kerroksen tasoon pihan keskiosan yläpuolelle puusta rakennetulla katetulla käytävällä.

Vuosien 1835 ja 1851 välillä piharakennuksen alkuaan laudoista tehty vesikatto uusittiin paperipäälysteiseksi. Vuonna 1863 yksikerroksinen piharakennus korotettiin kolmikerroksiseksi. Sen eteläpäähän liitettiin uusi kaksi-kerroksinen jatko-osa, joka yhdistettiin päärakennukseen pihatasoon rakennetulla puiseilla galleriakäytävällä. Katariinankadun puoleinen siipi korotettiin kolmikerroksiseksi ja se liitettiin piharakennukseen samantyyppisellä puiseilla käytävällä kuin oli tehty vuoden 1850 korjauksissa.

Vuonna 1925 torisiiven pihapuolelle seinustalle rakennettiin yksikerroksinen koko pihan levyinen huoneulkonema.

Vuonna 1935 hotellinomistaja Heinrich Böttcher vuosina 1924-1935 omistamansa kiinteistön Helsingin kaupungille. Rakennuksen virastokäyttöön muuttaminen vaati suuria muutostöitä. Piha rakennuksen päärakennuksen sivusiipeen yhdistävä puoleinen käytäväsilta oli purettu jo vuonna 1935. Pihan luoteiskulmaan muurattiin savupiippu keskuslämmityksen takia.

Goviniuksen kiinteistön laajin muutostyö suoritettiin rakennuksissa vuosina 1959-1962 arkkitehti Aarno Ruusuvuoren laatimien piirustusten mukaan. Suunnittelun pohjana oli ns. radikaali saneerausajattelu ja päämääränä saattaa kiinteistö teknisesti täysin uutta virastorakennusta vastaavalle tasolle. Julkisivuennustellottiin etupäässä 1800-luvun asuun. Piharakennus jatkeineen purettiin. Päärakennuksen perustukset vahvistettiin ja kaikki rakennuksen puiset välipohjat vahvistettiin betonisiksi. Huonejako säilytti vaikeat seinät korvattiin keveillä seinillä. Ai noastaan konstruktiiivisesti tärkeät osat säilytettiin. Katariinankadun siiven erilliset kellariosat yhdistettiin porttikongin kohdalla yhdyskäytävällä toisiinsa. Piha yhdistettiin ajoluiskalla pohjoispuolen Valkoisen salin kiinteistön pihaan.

Talossa toimi terveydenhoitovirasto 1936-, kiinteistövirasto 1962- ja kaupunkisuunnitteluvirasto 1962-. Viimeisessä vaiheessa siellä oli kiinteistöviraston tontti- ja kansliaosasto.

Talon peruskunnostaminen alkoi kaupungin Tilakeskuksen hankkeena elokuussa 2011. Se liittyi Helsingin torikortteleiden elävöittämissuunnitelmaan ja oli jatkoa Kiseleff-Sunnin talojen peruskorjauksille. Työ valmistui keuhällä 2012. Tilakeskus vuokrasi rakennuksen

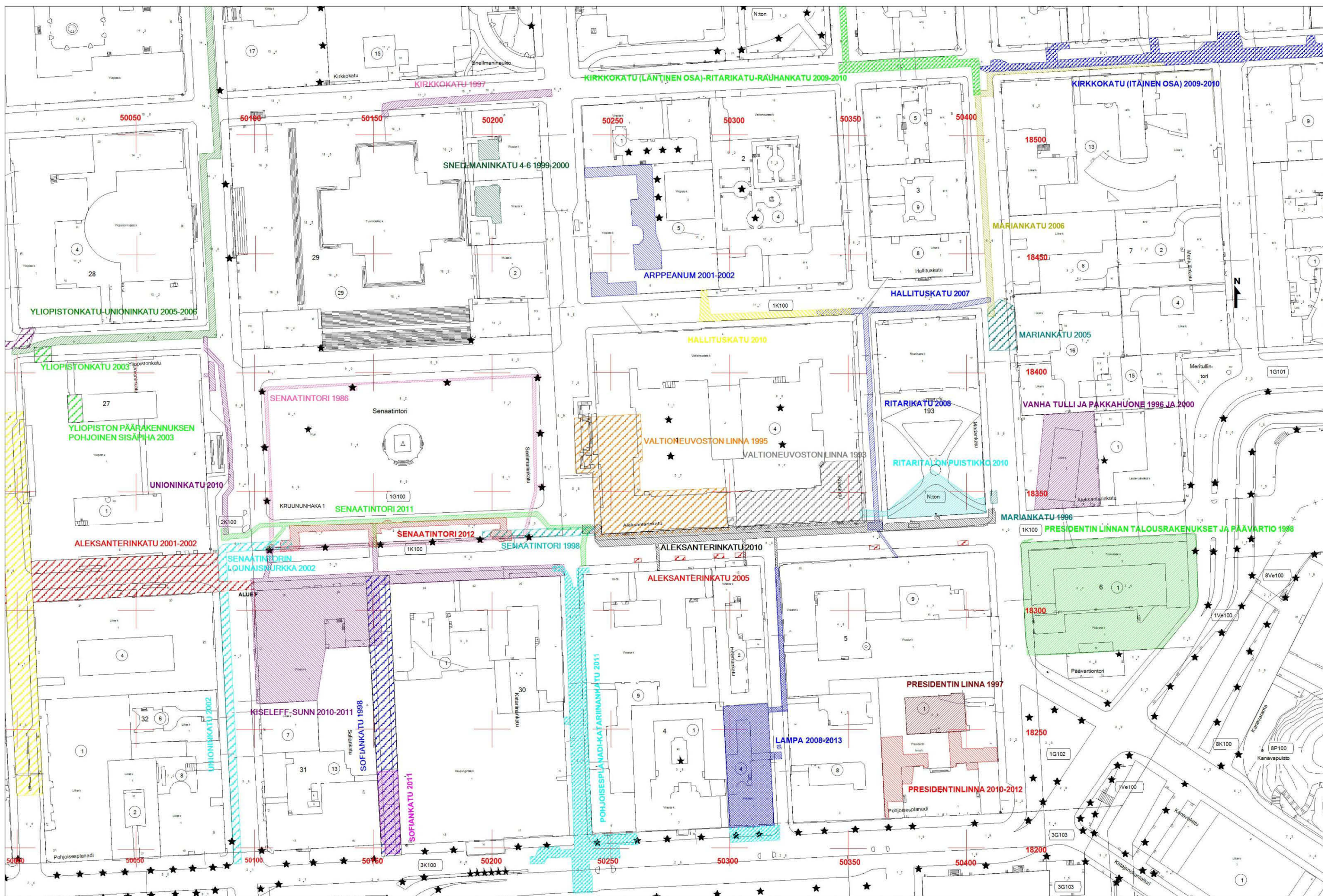
Helsingin Leijona Oy:lle, joka vuokrasi liike- ja toimistotilat edelleen yksityisille yrityksille. Rakennukseen tuli liike-, ravintola- ja toimistotiloja. Päärakennukseen tuli ravintolatiloja kahteen kerrokseen. Katariinankadun sivusiipeen kunnostettiin kaksi kerrosta design- ja käsityöläismyymälöitä varten. Kolmannenteen kerrokseen tuli toimistotiloja. Pihalle rakennettiin edellisessä peruskorjauksessa puretun piha- ja rakennuksen tilalle yksikerroksinen, paviljonkimainen uudisrakennus pieniä liikkeitä varten.

4. AIEMMAT ARKEOLOGISET HAVAINNOT KOHTEESSA JA LÄHIYMPÄRISTÖISSÄ

Itse kohteessa ei ole tehty aiemmin arkeologisia tutkimuksia/valvontoja. Vuonna 2011 Goviniuksen kohdalla Pohjoisesplanadin jalkakäytävän asfalttipinnoite muutettiin kivipintaiseksi ja Katariinankadun kokonainen kunnallistekniikka uudistettiin. Samoin Katariinankadun ja Pohjoisesplanadin risteyskohdalla tehtiin töitä erittäin syvässä maanpinnasta.

Töitä valvottiin kaupunginmuseon toimesta virkatöinä (ks. kaivauskertomus). Valvonnassa tuli esiin uudempiä viemäri- ja putkilinjoja ja 1800-luvun kiviviemäri, mutta ei vanhoja katukiveyksiä. Vain muutamassa kohdassa tuli esiin vanhojen kerroksien alaosa.

Lähistöllä (ks. kartta s. 39) on tehty useita kaivauksia ja valvontoja kaupunginmuseon ja museoviraston toimesta 1990-luvulta lähtien. Lähiimmät tutkitut alueet ovat sijainneet Katariinankatu-Pohjoisesplanadilla, Aleksanterinkadulla, valtionneuvostonlinnassa, presidentinlinnassa ja viimeiseksi Lampan talossa korttelin toisella puolella 2009-2013 (ks. asianomaiset kaivauskertomukset tai lyhyet yhteenvedot valvonnoista/kaivauksista esim. kertomuksesta *Markku Heikkinen/Helsingin kaupunginmuseo: Helsinki, Kirkkokatu – Ritarikatu – Rauhankatu, Hallituskatu, Unioninkatu, Sofiankatu ja Pohjoisesplanadi – Katariinankatu 2009-2011. Hiistoriallisella kaupunkialueella (1640-) tehtyjen katualueiden kunnallisteknisten töiden arkeologinen valvonta.*)

Helsingin kaupunginmuseon ja Museoviraston aiemmat arkeologiset tutkimukset Helsingin keskustan alueella. HKM. Mittakaava 1:1500.

5. ARKEOLOGISET HAVAINNOT

Helsingin kaupungin museo oli mukana Goviniuksen rakennuksen peruskunnostuksessa ennen rakennustöitä rakennustutkijan laatiman rakennusuojelutavoitteiden laatimisen myötä. Rakennuskonservaattori oli mukana ennen rakennustöitä ja sen aikana. Museon arkeologit olivat mukana työmaan esikatselmuksessa ja maankaivutöissä elokuusta 2011 tammikuuhun 2012. Harvialueisten valvontakäyntien lisäksi tehtiin muutamia 1-2 päivän mittaista kaivaus- ja dokumentointityöjaksoa lokakuusta 2011 ja tammikuussa 2012.

Ensimmäiset dokumentointikohteet sijaitsivat rakennuksen pääsisäänkäynnin kellareissa. Kahteen kellaritilaan, kellarin 2 ja 8 (omaanumerointi), piti tehdä hissikuilun perustukselle kuoppalattian alapuolelle. Kaivussyvyys oli 60 cm. Kellarin 2 lattiaa alennettiin myöhemmin 30 cm, mutta sen toteuttamisesta ei valvottu. Samoin kellarin 5 piti tulla muutospirustusten mukaan lattian alle peltisalaojat ja pientä lattian alentamista. Kellareihin 2 ja 5 tuli kylmiö- ja pakastetiloja. Muissa kellaritiloissa ei tehty muutostöitä.

Rakennuksen perustukset olivat megapaalutettu vuosien 1959-1962 peruskunnostuksessa ja se näkyi kaikkien tiloissa megapaalujen ympäräiden betonivaluina, seinän ja laostan täyden koko seinän betonivaluna. Samoin useissa kellaritiloissa kattojen tiiliholvit oli purettu ja tilalla oli tehty tasaiset betonikatot. Myös lattiat olivat enimmäkseen betonitasoitteella tehtyjä tiililattioita. Kellareissa ei tehty suurempia kaivauksia muualla kuin hissikuilujen kohdalla (**dokumentointikohtat 1-2**), mutta valvontakertomukseen on lisätty kuvat kaikkien kellaritilojen tilanteesta lokakuussa 2011 (kuvat 17-54).

Dokumentointikohta 1 (18 215,45/50 258,06; kartat 1-2; kuvat 3-12) sijaitsi rakennuksen kaakkoisosassa kellarissa 2. Kellaritilan kaakkoisnurkassa oli urakoitsijan toimesta avattu lokakuussa 160x160 cm kokoinen aukko. Itärajana oli kellarin itäseinä, jonka alaosa oli betonia johtuen kohdan megapaalutuksesta. Etelärajalta oli lattiasta 100 cm korkea ja 65 cm leveä tiili-betonikoroke ennen betoni- ja tiiliseinää.

Avatulla alueella oli esillä hirsien kerroksittain järjestyksessä poikittain ja pitkittäin ja niiden alla pystyjalujen päitä. Alimmat hirret olivat hieman alueen länsiosan syvemmälle avatussa kohdassa sitkeässä savessa ja pohjaveden pinta oli lähellä sen pohjatasoa. Edellisistä syistä johtuen hirsirakenteita päätettiin ottaa esiin vain kyseisestä kohdasta.

Kellarin lattia oli 14 cm paksu. Sen pinta (1,05 m m ppy) oli betonia, mutta sisällä oli keltaiset tiilet kyljellään. Lattian alla oli 20 cm punertavaa karkeaa sekoitettua hiekkaa. Väri johtui tiilimurskasta. Kerroksessa oli myös laastia ja kiviä. Kuopan pohjoisprofiilissa kerroksen yläosa oli ohuelti tummempi.

Hiekkakerroksen alla oli N-S – suuntainen 1. hirsikerros korkeudella 0,70 m mpy. Se oli 35 cm lattian ympäräpinnalla. Hirret näkyivät avatuksen länsi- ja pohjoisprofiileissa. Länsiprofiilissa näkyi hirsikokonaisuus sivusuunnasta, mutta pohjoisprofiilissa saattoi erottaa nyt katkaistujen hirsien päitä. Kyseiset hirret oli nostettu kuopan viereen. Ne olivat halkaisijaltaan 20-30 cm ja 128, 160 ja 170 cm pitkiä. Niissä

oli toisella tasaisella sivulla 55 cm välein 28 cm leveät loveukset. Loveukset olivat 6 cm syviä ja loveusreunat olivat viistot.

Tämä 1. hirsikerros oli hyvin savisessa maassa, jossa oli edellistä kerrosta vähemmän tiilipaloja ja kiviä. Heti 1. hirsikerroksen alla 55 cm välein olivat 2. hirsikerros W-E – suunnassa sijaitseva korkeudella 0,56 m mpy 49 cm lattian alapuolella. Hirret olivat vielä harmaassa junttasavessa, jossa oli kiviä (jopa 15 cm läpimitaltaan).

Länsiprofiilissa näkyi 1. kerroksen hirren alla olevan, 2. kerroksen hirsien välissä, kaksi pystypaaluja. Niiden päät olivat korkeudella 0,52-0,53 m mpy. Väliittömästi niiden yläpinnan alapuolelle korkeuteen 0,47 m mpy nousi pohjavesi kun kuoppa syvennettiin. Kuoppa saatiin tyhjennettyä hetkellisesti, jolloin esille saatiin 25 cm itään kuopan länsireunasta 3. hirsikerroksen N-S – suuntainen hirsi korkeudelta 0,37 m mpy 68 cm lattian alapuolelta. Sen länsipuolelta kädellä kokeilemalla todettiin olevan toinen ilmeisesti tämän kerroksen hirsi korkeudella 0,17 m mpy 88 cm lattian alapuolella. Hirret ja pystypaalut olivat löysässä saviliejussa.

Hirsien väleistä löytyi useita viihneiden lasipullojen kaula- ja kylkipaloja, jotka otettiin talteen. Niitä ei kuitenkaan talletettu kokoelmiin vaan poistettiin (ks. LIITE 5). Ne olivat peräisin hirsierän rakentamisajalta.

Hirsirakenne oli nykyisen rakennuksen hirsierän. Se tuli runsaasti itäpuolella sijaitsevan rakennuksen itäseinän kuten myös kellareiden väliseinän ulkopuolelta. Tämä oli ainoa kohta kun lattiaa avattiin, joten ei voida sanoa onko koko rakennuksen tässä osassa hirsierän vai ainoastaan seinien alla. Tarkempi arkistotutkimus voisi selvittää asiaa. Tiili-betonilattia oli mitä todennäköisimmin vuosilta 1959-62.

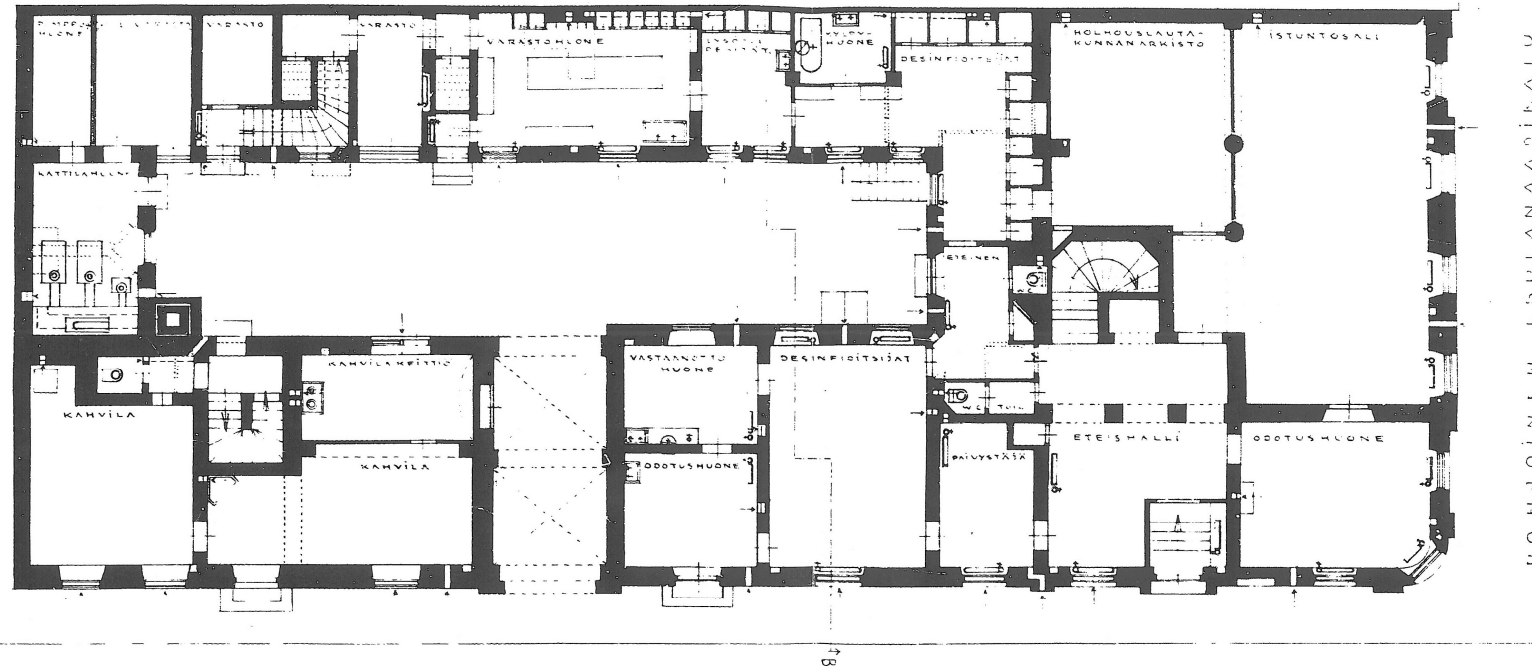
Venäläismiehityksen aikana isonvihan aikana kyseistä kohdasta alkaen laiturin suunta on myös hiukan eri. (ks. kartta s.19), mutta kyseessä ei ole sen rakenteet. Laiturin suunta on myös hiukan eri.

Toinen hissikuilu **dokumentointikohta 2**:ssa (18 217,90/50 245,28; kartta 1; kuvat 13-16) tehtiin rakennuksen lounaisosan keuhkariin 8 tai oikeammin enemmänkin sen ja kellarin väliseen seinään. Hissikuilu (2,3x2,3 m) tuli peräti 2,3 metriä paksuun kiviseinään sisään ja vain hiukan keuhkariin 8 koillisnurkkaan. Kivimuurin takana mitään muuta ei tullut esiin. Kohteesta otettiin vain valokuvia.

Dokumentointikohta 3 (keskipiste 18 236,96/50 254,16; kartta 1 ja 3; kuvat 1-3 ja 55-151) käsitti käytännössä koko Goviniuksen sisäpihan. Piha oli kooltansa 28,45 x 10,10 metriä. Pohjoisosassa piha oli hiukan leveämpi länteen päin. Pihan itäreunalle oli tarkoitus rakentaa neljä metriä leveä yksikerroksinen rakennus ja sen pohjoispäähän syvempi hissikuilu. Rakennuksen perustuksia varten piti kaivaa maata pois noin 60 cm ja hissi kuilun kohdalle syvempi kuoppa. Pihan pohjois- ja itäreunoilla oli sijainnut vuodesta 1819 vuoteen 1959-62 peruskorjaukseen saakka viisi metriä leveä ja loppuvaiheessa kolme- ja kaksikerroksinen piharakennus (ks. kartta s. 42), joten odotusarvot vanhoille rakenteille ja kerroksille oli pienet. Työt tapahtui marraskuussa 2011 päättyen, joten alue ei ollut yhdellä kertaa aukki kartan 3 esittämällä tavalla. Rakenteiden esilleotto ei tapahtunut pohjoisesta etelään järjestyksessä. Raportissa asia esitetään selvyden vuoksi tässä järjestyksessä. Dokumentointi sidottiin pihaan seiniin, joista laskettuihin etäisyyksiin viitataan tekstissä.

TONTTI N° 3 KATARIIANKADUN VARRELLA KORTTELISSA N° 4
 GOVINIUS
 HELSINGISSÄ

I KERROS

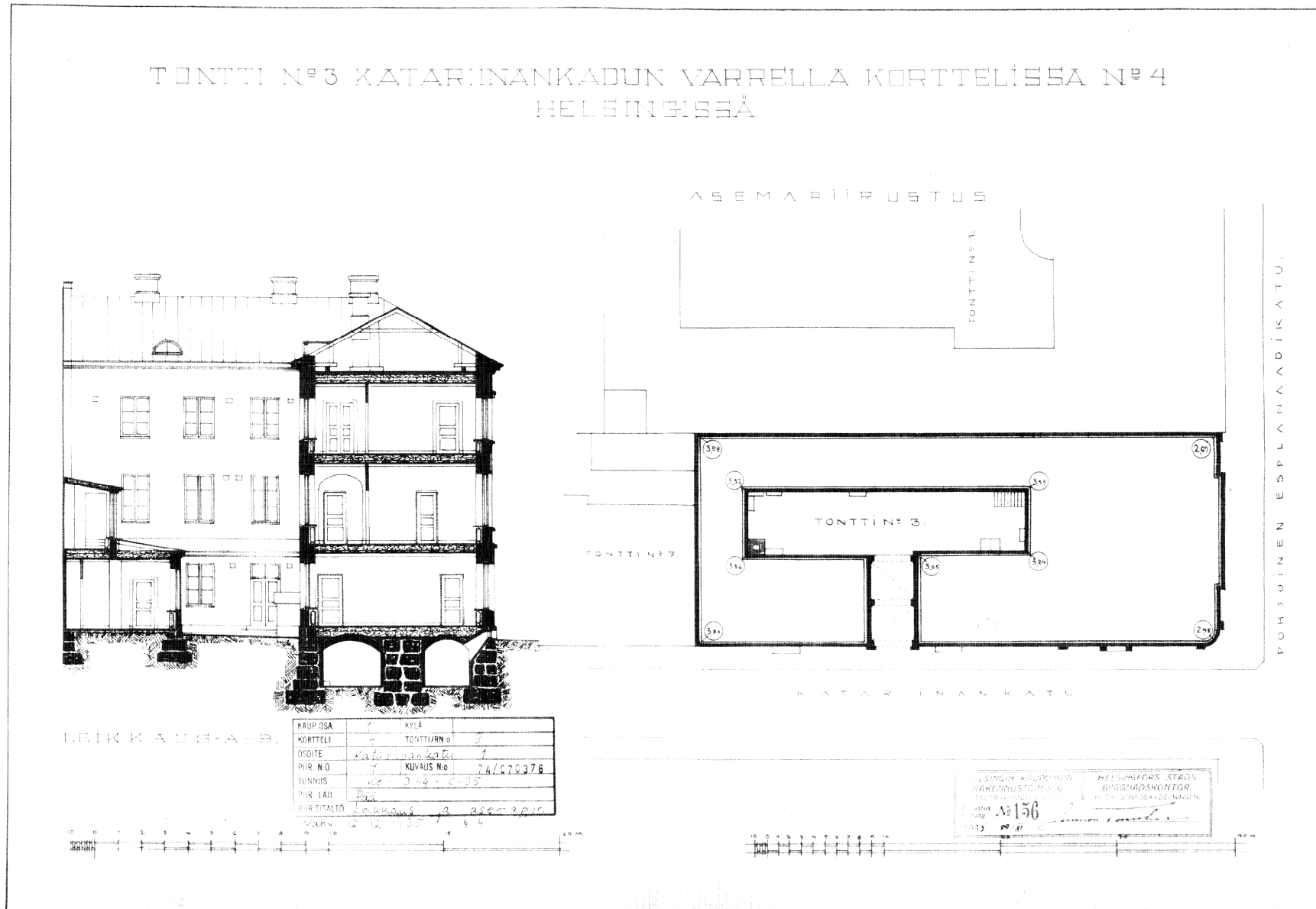
K A T A R I I N A N K A T U

KAUP.OSA	1	KYLÄ	
KORTTELI	4	TONTTI/RN:o	9
OSOITE	Katarinaankatu 1		
PIIR. N:o	1	KUVAUS N:o	74/070373
TUHRUS	Ke-344-C-35		
PIIR. LAJI	Pöytä		
PIIR. SISÄLTÖ	I - pohjakerros		

Vshv. 12. 12. 1935 §4

HELSINGIN KAUPUNGIN
 RAISENLUOTTAMUSTO
 HELSINGIN KAUPUNGIN
 BYRNÄSÄNTÖN
 LUOTTAMUSTO
 1935 12 12
 J. J. J. J.

Goviniuksen talon 1. kerroksen pohjapiirustus vuodelta 1935, jossa näkyy kaupungin ostaman rakennuksen uusien toimintojen sijainnit ja rakennuksessa tehtävät muutokset.

Poikkileikkaus pihan eteläosasta, jossa näkyy täällä kaksikerroksisen piharakennuksen toisen kerroksen kapeus.

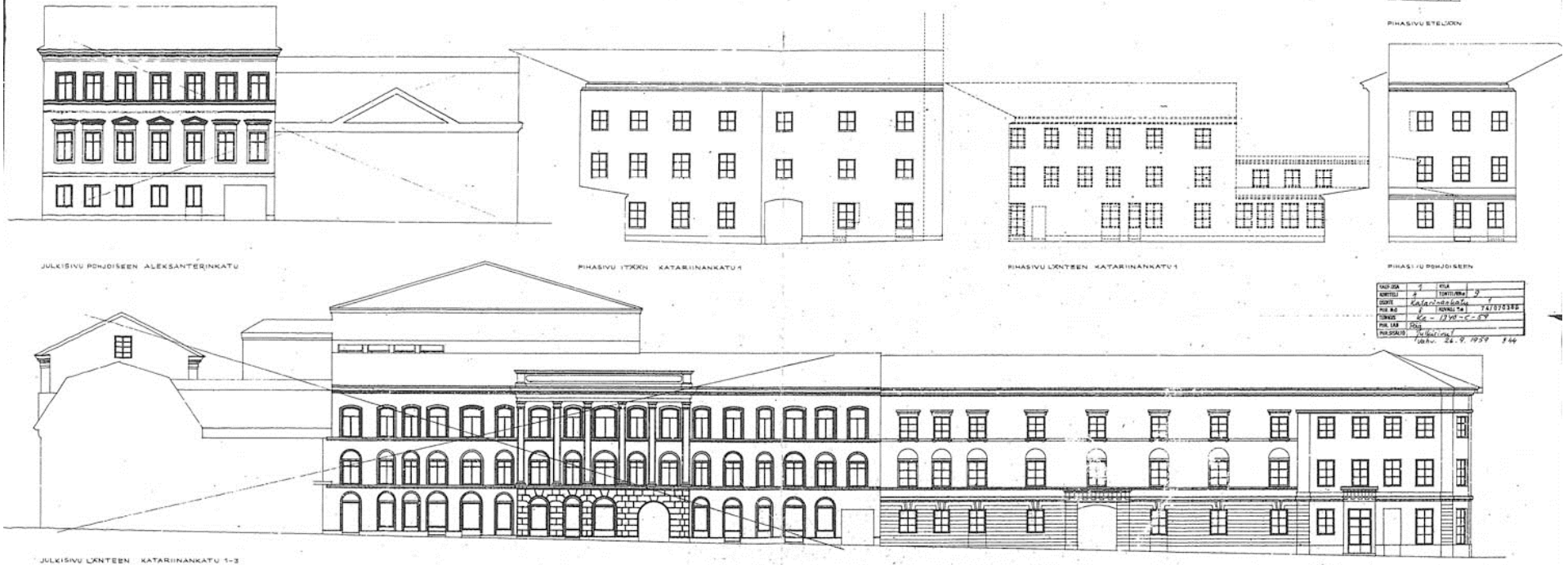

KIINTEISTÖVIRASTO

KORTTELI N:o 4, ELEFANTTI, KATARINANKATU 1-3
JULKISIVUJA / 1/100 / PIVK N:o 37

MELINKI 20.11.1928

ARHITSEUTI: A. R.

Ylärivissä oikealla näkyy Goviniuksen sisäpihan rakennusten julkisivut.

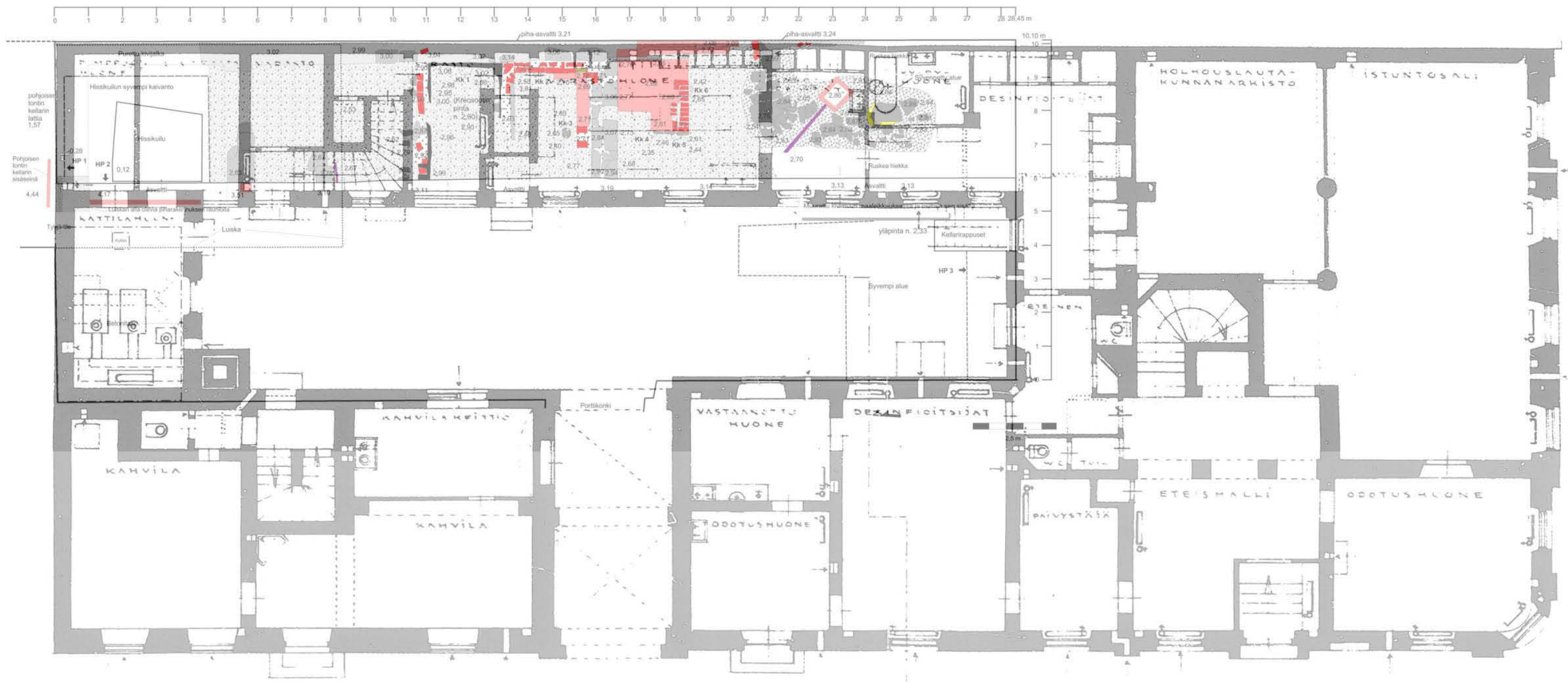
Kaivaus alkoi pihan koilliskulmasta. Arkeologien tullessa paikalle pohjoispuolisen tontin korkeammalla sijainneelta piha lta tul lut 8,5 m etriä p itkä j a 6,1 m etriä l eveä betonikantinen luiska oli purettu itäpuoliskon kohdalta ja sen alla noin neljän metrin matkalta tontin pohjoisreunasta mitattuna ja yli neljän metrin leveydeltä oli kaivettu hissikuilua varten syvä kuoppa. Pohjoispuolisen tontin kellarin tiiliseinä ja betoniseinä oli puhkaistu tästä kohdasta. Samoin Goviniuksen tontin puolelta oli noin 0,8 m etriä paksu muurattu kiviseinä poistettu. Myös kuopan itäreunalla itäpuolisen tontin seinä vierustalla ollut kiviperustus oli poistettu hissikuilun kohdalla. Kyseessä oli vanhan piharakennuksen kiviperustusta, jonka yläpinta oli keskimäärin korkeudella 3,02-3,12 m mpy. Linjalta 16,5 m etriä lähtien se katosi ja tilalla tuli samalla korkeudella oleva tiilimuuri, joka vuorostaan katosi linjan 21 metrin kohdalta lähtien.

Hissikuilun luoteisnurkkauksessa otettiin kahdessa vaiheessa ylösmääkerrosten ja rakenteiden paksuuksia. **Havaintopiste 1** (0/6,3) sijaitsi pohjoispuolisen kellarin lattian alapuolella. Kellarin lattia oli korkeudella 1,57 m mpy. 15 cm paksun betonilattian alla oli soraa noin 15 cm ja sen alla tummaa sekoittunutta maata 20 cm. Noin 1,02 m mpy oli harmaan luonnollisen savien yläpinta (25 cm). Sen ylä- ja alapintojen korkeudet vaihtelivat kovasti luonnollista syistä ja kaivamisien seurauksista. Savi oli huomattavasti ylempänä etelämpänä Goviniuksen entisen piharakennuksen läntisen kiviperustuksen kohdalla ja idempänä sen alapinta painuu huomattavasti syvemmälle. Korkeudelta 0,82 m mpy alkoi puhdas vaaleanruskea hienohko hiekka pohjaan saakka syvyyden -0,28 asti.

Havaintopiste 2 (1,5/5,8) sijaitsi välittömästi edellisen eteläpuolella kaivannon länsireunalla. Viisto luiska oli havaintopisteen kohdalla korkeudella 4,17 m mpy. Pohjoispuolisen tontin tasainen piha oli korkeudella 4,42 m mpy ja eteläpuolen tasainen piha korkeudella 3,11 m mpy.. Luiskan asfaltti- ja betonirakenne olivat 25 cm paksu. Sen alla oli rakennusjätekerros (hiekkaa, tiilipaloja, kiviä). 80 cm betonikannen yläpinnasta alaspäin korkeudella 3,37 m mpy oli N-S-suuntaisen vanhan piharakennuksen tiiliseinän yläpinta lähes 4,5 metrin päässä pihan itäseinästä. Sen alapinta oli korkeudella 2,87 m mpy. Tiiliseinä oli 50 cm korkea ja tiilikerroksia oli jäljellä neljä (tiilet 29x15x7 cm). Tiilirakenteen alla oli kiviperustaa aina 245 cm syvyyteen betonikannesta korkeudelle 1,72 m mpy saakka. Sen alapinta oli vähän pohjoispuolisen kellarin lattian yläpuolella. Sen alla oli 80 cm paksuudelta harmaa luonnollinen savi. Niiden alla oli 320 cm betonipinnasta korkeudelta 0,92 m mpy lähtien 80 cm vaaleaa hienoa hiekkaa kuopan pohjaan saakka. Pohja oli korkeudella 0,12 m mpy.

Goviniuksen vuoden 1935 1. kerronksen pohjapiirustuksessa (ks. kartat s. 42 ja 46) hissikuilun kohdalla on ollut/suunniteltu pumppuhuone ja jokin tila (ei saa selvää karttatekstistä) ja hissikuilun länsipuolella kattihuone. Rakennus on ollut keilariton. Piirustuksessa esitetään kaupungin käyttöönotetun talon tulevaa käyttöä ja rakennukseen tehtäviä muutoksia. Raporttia laadittaessa ei ollut vanhempia piirustuksia käytössä. Ruusuvuoren 1959-62 suunnitelmissa näkyy purettava piharakennus pisteviivoin.

Heti hissikuilun syvemmän kuopan jälkeen 5-6 metriä etelään pihan pohjoisreunasta tuli esiin kaivettua alueen länsireunasta piharakennuksen 80 cm leveä W-E-suuntainen kiviperustan jäännös. Se oli 180 cm pitkä. Se katkesi välillä, mutta pihan itäseinän perustuksessa oli nähtävissä sen alkua länteen päin vielä vähän. Kivi/kiviä oli ehditty

Vuoden 1935 1. kerroksen pohjapiirustus ja dokumentointikohteen 3 tasokartta asetettuina päällekkäin.

poistaa ennen arkeologien tuloa. Sen tasainen laastinen yläpinta oli korkeudella 2,83 m mpy. Sen kohdalla oli vielä pihan pohjoisosan luiska ja sen kannen alla näkyi neljä kerrosta rakennuksen seinän tiilimuurausta. Se oli noin 30 cm leveä. Piharakennuksen länsiseinä jäi kaivamattomalle alueelle. Goviniuksen vuoden 1935 kartan pohjapiirustuksissa samalla kohdalla osuu paksu W-E – suuntainen seinälinja. Sen eteläpuoleiseen tilaan (kaivauksessa koko noin 3,5x 1,8 m) 5.5-8 m etrienväliin oli länsiosaan merkitty portaiden alku yläkertaan ja itäosaan varasto.

Hissikuilusta etelään päin uuden rakennuksen kohdalla kaivinkone kaapimaata pois arkeologien välivonnassa. Kaivetuilla syvytyksillä kyselyssä oli piharakennuksen purkukerroksesta lähes koko matkalla. Se muodostui hiekasta, tiilenpaloista, laastista, kivistä ja ym. Vain aivan eteläinen osa oli koostumukseltaan erilainen.

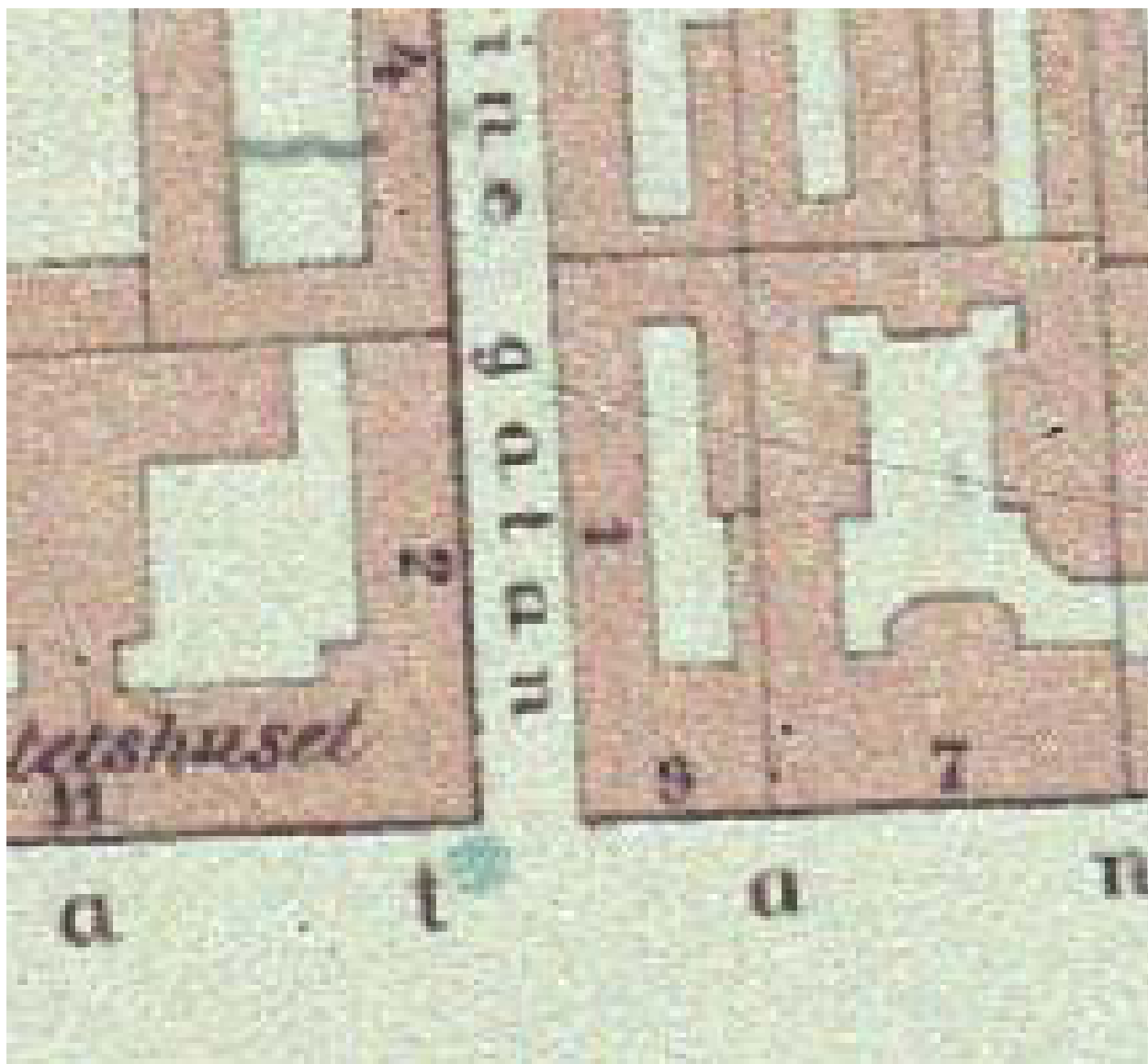
8 m etriin kohdalla tuli kaivannon länsireunasta pieni katkelma W-E- suuntaista muurinperustaa. Se oli 100 cm pitkä, 60 cm leveä ja sen pinta oli korkeudella 2,78 m mpy. Se sijaitsi kohdalla, jossa luiska loppui. Asfalttipiha oli sen jälkeen melko tasainen korkeudella 3,11-3,13 m mpy. Vuoden 1935 kartassa kohdalla on sijainnut seinälinja. Seinälinjan eteläpuoleisessa tilassa (kaivauksessa koko noin 3,5x2,3 m) 8-11 m etrienvälillä on ollut edellä mainitut portaat yläkertaan ja itäosassa varasto.

10-14 m etriin kohdalla tuli 11 m etriin linjalta esiin W-E –suuntainen seinälinja. Esiin saatiin tiilimuurin yläpinta korkeudella 2,90 m mpy ja myöhemässä vaiheessa neljä tiilikertaa. Tilan toinen, eteläseinä, sijaitsi 13 m etriin kohdalla. Myös täällä seinälinja muodostui laasti- ja tiilialueesta. Sen itäosa seuraavassa tilassa oli kiviperusteista. Seinälinjojen väliin muodostui 2,20 metriä leveä ja 3,3 metriä pitkä tila. Tila on jatkunut länteen päin. Heti seinälinjojen sisäpuolella oli dokumentointivaiheessa kolmella sivulla seinälinjojen sisäpuolisten hiekkakerrosten kanssa samalla korkeudella 10-15 cm leveydeltä tummaa ainetta, joka paljastui kreosotiksi. Tiläseinän eteen tehtiin pieni **koekuoppa 1** (12,2/9,4) kerroksen paksuuden ja muidon toteamiseksi. Tasodokumentoinnin jälkeen koko tilasta poistettiin koneellisesti rakennusjätekerrosta 50 cm, jolloin paljastui että tila oli vuorattu kokonaan kaukalomaisesti kreosotilla (pohjan 2,60 m mpy), joka oli paksuus vahteli (paksuimmillaan 20 cm). Se poistettiin kokonaan kohdasta terveydelle vaarallisena. Vuoden 1935 Goviniuksen pohjakaavassa kohta on merkitty varastoksi, jossa on pihalle suuri oviaukko. Kuuluuko rakenne vuoden 1935 muutoksiin vai vanhempiin käyttötarkoituksiin? Luultavasti kyseessä on vanhempi rakenne. Kreosotilla on käytetty kosteuseristeenä. Rakennuksessa on ollut hotelliaikana käymälätiloja. Tällä kohtaa on joutanut toisesta kerroksesta puusilta länsisiipeen.

Edellisen tilan itäpuolella oli 13-16 m etriin välillä vastaavankokoinen tila (3,10x 2,3 m). Pohjoisseinän kohdalla saatiin esiin kiviperustan reunaa. Eteläsivulla oli isot kivet 80 cm leveässä perustuksessa korkeudella 2,90 -3,07 m mpy ja sen edessä kapeana vyöhykkeenä alempana tiililattian jäännöksiä korkeudella 2,70 m mpy. Itäperustuksen edessä oli tiiliseinä, joka oli purkamisen takia useassa tasossa. **Koekuopassa 2** (14,4/9,2) sen edessä saatiin tiilimuurin alla esiin kivijalan ylin kivi. Tilan sisäosan purkumaakerroksen pintakorkeus vahteli suuresti (2,46-2,77 m mpy) koska sen osat kaivettiin eri aikoina.

Vuoden 1878 kartan ja muiden 1930-luvulle ulottuvien karttojen perusteella tämä eteläseinän perustus täytyy olla vuonna 1863 piharakennuksen eteläosaan tehdyn

kaksikerroksisen piharakennuksen li säosan etel äseinä. Se sijaitsee kartan perusteella 28 m etriä t ontin etel ärajasta pohj oiseen pottikongin l injalla. Lisä osan y hdistettiin pihatasolla puisella galleriakäytävällä päärakennukseen, Se näkyy kyse isessä kartassa kapeampana osuutena. P ihan eteläosan, p ääsiiven, nyky inen m atala osa on v ästä vuodelta 1925, j oten pihan etel äpuolinen rakennuk sen p äärunko oli kapeampi kuin nykyisin.

Vuoden 1878 kartta, jossa näkyy pihan itälaidalla leveämpi ja kapeampi piharakennus. Tilanne pysyy samanlaisena 1930-luvun karttoihin saakka.

Tämän til an itäosaan k aivettiin pieni **koekuoppa 3** (15,1/7,3). 26 cm syvyydellä tuli vastaan kuopan pohjalla kolme mukulakiveä (kivien läpimitta noin 20 cm) korkeudella 2,40 m m py. Kyseessä voi olla nykyistä as emakaavaa edel tävän W-E – suunta isen Merikadun kiveystä. Myöskään tilan lattia ei täys in poissuljettu vaihtoehto. A luetta olisi pitänyt avata laajemmin asian varmistamiseksi, mutta rakennustyöt eivät sitä vaatineet.

Edellisen tilan ja eteläpuolisen tilan välissä oli linjalla 16 metriä edellä mainittu paksu kiviperustus. Sen eteläpuolella oli 2,10x2,10 kokoisella alueella tiilattia, jonka pinta oli korkeudella 2,61-2,77 m mpy. Sen tiilet olivat lappeellaan. Sen eteläreuna ja osittain länsireuna näyttivät olevan ehjiä. Reunoilla tehtiin **koekuopat 4-6** (17,7/7,3, 18,3/7,2 ja 18,8/8,5). Tiiliä oli yhdessä tai kahdessa kerroksessa ja alla oli enimmäkseen kiviä. Kuoppia ei kaivettu kuin noin 20 cm.

Tiililattian eteläpuolella oli pihan itäseinän kohdalla tiilimuurausta ja eteläpuolella purkukerrosta vielä 1,6 metriä. 21 metrin linjalta etelään alkoi itä-, etelä ja länsireunassa muista eroava ruskentä hiekkamaa, joka liittyy m. yöhempään rakennus toimintaan, mahdollisesti vuosien 1959 -1962 rakennustöihin kun piharakennus purettiin ja päärakennuksen perustus m. egapaalutettiin. Pihan itäseinän kohdalla ei myöskään näkynyt tiili- tai kiviperustaa ainakaan ylempänä. Alueen länsiosassa linjalla 21 metriä tuli purkukerroksen alita esiin erikokoisten kivien muodostama kiiveys, joka kääntyi kaivausalueen keskellä etelään väliä 20,5-26 metriä. Kiveyksestä muodostui kaatuneen L:n muotoinen alue. Pohjoisimman W-E-suuntaisen kiiveyksen itäpäässä näytti olevan hiukan kunnan kiviperustusta ja tiiliseinää sen pohjoispuolella. Nekin olivat melko epämääräisiä. Länteen päin mentäessä tiilinen muuttui ja kivet olivat irrallisia harmaita lohkokiviä. Joissakin kivien väleissä oli laastia. Etelään päin kiviä harveni. Kivet olivat korkeudella 2,75-2,99 m mpy ja niiden kohdalla erittäin sekoittunut hiekkakerros oli erilainen kuin pohjoisempana. Kiveyksen itäpuolella oli 85x70 cm kokoinen tiilinen viemärikaivo (23/9,5). Sen yläpinta oli korkeudella 2,90 m mpy. Sen luoteissivusta lähti luoteeseen 12 cm paksuinen metalliputki (2,76-2,70 m mpy), joka oli kaivettu kivialueen läpi.

Goviniuksen vuoden 1935 pohjapiirroksessa välillä 13-21 metriä sijainneen kahden tilan välissä ollut seinälinja ei osu oikein kohdalleen kaivauksessa havaitun leveän kiviperustuksen kanssa. Vuoden 1935 kartassa pohjoisempi tila on huomattavasti kapeampi kuin kaivauksissa havaittu. Loppuosa on ollut yhtä varasto tilaa ja ison kaivauksissa löydetyn perustusmuurin (16 m) kohdalla ei ole ollut seinää tuolloin. Kartassa on huoneen puoliväliin merkitty pisteviivoilla mahdollisesti leveän seinän kohta, joka voi merkitä muurin paikkaa. Tämäkään ei osu kaivauksissa havaitun perustuksen kohdalle.

Vuoden 1935 kartassa piharakennuksen eteläosassa välillä 21-28 metriä on ollut kevyiden seinien erottamana useampi tila (m.m. kylpyhuone) ja pienempiä komeroita. Edellä mainitun kivialueen länsiosa osuu sen W-E-suuntaisen seinälinjan (21 m) kohdalle. Viemärikaivon eteläpuolella on ollut tämän tilan yhden pylvään kohta, jossa on iso kivi. Toinen pylväs on sijainnut etelämpänä. Kivet voivat liittyä niihin. Vuonna 1863 piharakennusta oli jatkettu etelään kaksikerroksisena ja yhdistetty pihatassossa kapeammalla puiseilla käytävällä päärakennukseen. Kivet voivat liittyä myös tähän galleriakäytävään. Asia olisi selkiytynyt kaivamalla syvemmälle, mutta siihen ei ollut tarvetta rakennustöiden takia. Alueen vuoden 1935 kartan leveämmät rakenteet on täytynyt rakentaa vasta 1930-luvulla, sillä siihen saakka piharakennuksen eteläosa esitetään eri kaupunkikartoissa kapeana ja myöhemmissä kartoissa leveämpänä.

Purkumaista saatettiin taiteen joitakin löytöjä, joita ei kuitenkaan liitetty kokonaisuuteen (ks. LIITE V). Ne olivat nykyisen rakennuksen tai purkuvaiheen esineistöä. Kreosoottitilasta tuli hevosenkenkä, lasipullon pohja ja pieni musta neliömäinen keraaminen lattiaklinkkeri. Tiililattian kohdalla tuli pari lasipullon pohjaa ja kaulapala. Suurin osa

löydöistä tuli eteläosan erilaisesta osasta; I asipullon pohja- ja kylki-paloja, vaaleita uudehkojen fajanssiastioiden paloja (osa koristeltu), kaakeliuunin vaaleiksi lasitettu pala, rauhanuloja ja valkoisia keraamisia laattaklinkkereitä, joissa yhdessä oli tekstiä upotettuna päällekkäin LEROY, BOCH, TT ... Tässä rappauspinta oli vastakaistalla tasaisella pinnalla. Myös toisessa palassa oli tekstiä mutta siinä rappaus oli tekstin päällä. Teksti on VILLEROY & BOCH –tehtaanmerkki. Tekstiosuus pitäisi olla alaspäin.

Kaivannosta tuli myös muotoiltuja reunakiviä, joissa oli koloja niiden yhteenliittymiseksi raudoin. Kyseessä oli ilmeisesti kaarevat porraskivet.

Tammikuussa 2012 pihan lounaiskulma avattiin syvälle (kartta 3: kuvat 119-133) uuden puolivalmiin piharakennuksen ja Goviniuksen länsisiiven välissä. Pihan lounaiskulmaan seinustan viereen jäi kaivamaton alue, jonka yläosan keskellä oli näkyvissä viemäriputki ja siihen liittyvä tiilinen viemärikaivo. Putki meni pohjoiseen päin ja sen alla oli tiilimurskakerros kaivannon etelä- ja pohjoisprofiileissa.

Kaivannon kaakkoisnurkassa oli osittain purettu kellarisiin johtava porraskäytävä. Sen seinät olivat betonista, joten se oli tehty myöhemmin kuin itse pää rakennus. Se johti myös ensiksi matalampaan osaan päärunkoa, joka tehtiin vasta vuonna 1925. Kellariportaikko näkyi vuoden 1935 kartassa. Tämä käytäväaukko suljettiin.

Kellarirappusten länsipuolelta otettiin ylös maakerrosten koostumuksia ja kerroksia **havaintopisteessä 3** (27/3,3). Kaivannon pohja oli 204 cm pihapinnan alapuolella eli korkeudella 1,09 m mpy. Alimpana oli 0-4 cm nokista tummanharmaata savista hiekkaa. Sen päällä oli 15 cm vaaleanharmaa, savinen hiekka (homogeeninen) ja sen yläpuolella 15-18 cm tumma nokinen savi (vähän hiekkaa). Tämän päällä oli 40 cm hiekkaa, jossa oli paljon laastia ja tiiliä. Sitten oli vuorostaan 24 cm tasainen homogeeninen ruskea karkea hiekka, 4 cm tumma empiä savea, 10 cm ruskea hiekka, 3-4 cm tumma empi kerros, 12 cm ruskea hiekka (kellertävämpi) ja noin 10 cm savista harmaita hiekkaa (2,50 m mpy). Kerroksia oli yhteensä 141 cm. Yläpuolelta oli poistettu maata yli 80 cm. Piha on tässä noin korkeudella 3,13 m mpy. Korkeudet eivät ole täysin tarkkoja, sillä absoluuttiset korkeudet on laskettu seinässä näkyvän asfalttijäljen perusteella.

Havaintopisteen yläosan ruskeat hiekkakerrokset ovat melko samanlaisia ja ne kaikki kaartuvat itään alaspäin kellariportaikkoa kohti. Ne liittyvät tähän rakenteeseen, joka on rakennettu aikaisintaan vuonna 1925 kun nykyisen rakennuksen matala osa on rakennettu. Tiili-laastikerros liittyy taas aikaisintaan nykyisen rakennuksen sen matalan osan rakentamiseen. Mahdollista on että tiilimurskakerros on vuoden 1959-62 piharakennuksen peruskerrosta ja liittyy samanaikaiseen rakennukseen megapaalutuksen takia tehtyihin kaivantoihin ja viemäriin tekoon. Kolme alinta kerrosta voivat olla nykyistä rakennusta edeltäviä kerroksia. Kaivannon pohjalla ei tehty koekuoppaa, mutta pohjakerros alkoi olla jättäen savea eli kuultuurikerrokset olivat loppumassa.

Kaivannon itäprofiilissa 4,75 metriä itään pihan länsiseinästä ja kaksi metriä pohjoiseen eteläseinästä tuli esiin muuratun kiviseinän kulma. Seinää oli esillä muutama metri, mutta piikillä kokeilemalla sen todettiin jatkuvan ainakin 6,4 metrin päähän pihan eteläseinästä. Se sijaitsi vanhan piharakennuksen länsiseinän linjalla.

Muuri oli yhden metrin korkuinen, mutta se jatkui vielä kaivannon pohjan alapuolelle. Se oli noin 80 cm pihapinnan alapuolella, joten sen yläpinta oli noin korkeudella 2,33 m mpy. Kivet olivat 50-60 cm läpimitaltaan. Sen täytyy olla Goviniuksen piharakennuksen länsiseinän perustaa. Vuonna 1863 oli tehty piharakennuksen eteläosaan kaksikerroksinen jatko-osa, ilmeisesti porttikongin tasolle. Se oli yhdistetty pihatasaalla käytävällä päärakennukseen. Vuoden 1935 kartassa näkyvä leveämpi osa on täytynyt tehdä sen jälkeen. Rakenne oli luultavasti sitä osaa.

Vuoden 1935 piirroksen mukaan tasaleveä sivurakennus on ulottunut eteläisivun matalaan osaan saakka. Sivurakennuksen länsiseinän kohdalla ei ole kuitenkaan perustusta vaan maakerrokset näyttivät purkumassoilta kellarikäytävän itäpuolella. Se on mahdollisesti tuhottu 1959-62 korjauksissa. Kivimuurin kulma näytti tosin oikealta kulmalta eikä purkamisen tuloksena syntyneeltä.

Sivurakennuksen kaikkien rakennusvaiheiden selvittäminen vaatisi aikaa vielä arkistotutkimusta. Siinä ei ollut nyt mahdollisuutta eikä tarvetta vaan pienet aukot rakennushistoriatiedoissa eivät haittaa kokonaiskuvaa.

Rakenteen pohjoispäässä oli itäpuolelta tuleva aikaisemmin mainittu N-W-SE –suuntainen viemäriputki.

Kasoissa näkyi lasia, keramiikkaa ja luita. Niitä otettiin tarkasteltaviksi, mutta uudempina löytöinä niitä ei tallennettu.

Pihan luoteiskulmassa oli 3,7x5,20 metrin kokoinen betonitaso (kartta 3 ; kuvat 134 - 143), jonka itäosassa oli pieni neliskantainen aukko (50x50 cm), joka oli täytetty/täytetty hiekalla ja kivillä. Betonitaso (n. 2,90 m mpy) osuu täsmällisesti vuoden 1935 kartan kattilahuoneen kohdalle. Kattiloiden kohdat näkyvät ruskeina laikkinä betonissa (ks. kartta s. 42). Kyseessä on siis pihan pohjois osan kolmikerroksisesta rakennuksesta, joka on purettu vuosina 1959-62.

6. TUTKIMUKSEN TULOKSET

Goviniuksen talossa tehtiin arkeologista valvontaa muutamina päivinä lokakuun 2011 ja tammikuun 2012 välisenä aikana. Kellareissa valvottiin kahden hissikuilun vain hiukan kellarilattiatasojen alapuolella menevien perustuskuoppien kaivamista. Toisesta kuopasta tuli esiin nykyisen rakennuksen puuarinaa. Toinen hissikuilu tehtiin paksun kellariseinän ja sen perusmuurin kohdalle ja siellä ei ollut kuin sen kivimassaa.

Pihan itäreunalle tehtiin yksikerroksinen rakennus ja hissikuilu vanhan vuosien 1819-1959/62 piharakennuksen kohdalle. Uutta rakennusta varten kaivettiin vain matala kaivanto ja sieltä saatiin esiin vain aiemman piharakennuksen kivi- ja tiiliperustuksia ja lattiapintoja purkumassojen alta. Rakenteet osuivat melko hyvin vuoden 1935 tilanne-/suunnitelmapiirroksen. Erot voivat johtua rakennuksessa tehdyistä aiemmista muutostöistä.

Vanhoja rakenteita ja maakerroksia tavattiin vain kahdessa kohtaa. Todennäköisesti vanhan W-E-suuntaisen kadun mukalakeveys löydettiin pienestä koekuopasta pihan

keskiosasta. Pihan eteläosan syvässä kaivannossa pohjalla oli ohuita vanhoja kerroksia.

Valvonta-alueelta tuli vain rakennuksen aikaista esineistöä, joita ei talletettu.

HELSINGISSÄ 5.8.2013

Markku Heikkinen

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

ARKISTO

Helsingin kaupunginarkisto:

Berndt Aminoffin arkisto
Tonttikortisto

Maistraatin arkisto

Helsingin kaupunginmuseo:

"Beskrifning till Hellsingfors Stadz Tompter och åkrar, såsom dhe A:o 696 äre refwadhe och Characterade" Kopio alkuperäisestä, Ruotsissa sijaitsevasta asiakirjasta Lantmät. lev. 1892 nr. 27 (kartavd.st.form.).RA

Veikko Pakkanen 1975: Goviniuksen kiinteistö. Rakennushistoria, nykyasu ja entisöintitarve.

PAINAMATON AINEISTO

Teemu Mönkönen: Helsinki – Helsingfors. Kaupunkiarkeologinen inventointi. Museovirasto. Rakennushistorian osasto. 2002.

KIRJALLISUUS

Helsingin historia, osat I ja II. Helsinki 1950.

Pekka Kärki 1981: Helsinkiläisiä porvaristaloja pikkuvihan aattona. Narinkka 1981.

Tiina Merisalo 1995: Sederholmin kivitalo - porvaristalon vaiheita hyödyn ajalta 1990-luvulle. Narinkka 1995.

O. Stenius (toim.) 1969: Helsingin asemakaavahistoriallinen kartasto. Helsinki.

KARTAT

Geometrisk Grundritning Öfver Stapel Staden Helsingfors i Nyland och alle des tillhörige åkra r afm ätta ANNO 1696 af Sahl Lars Forssell renoverat och beskrefwen Anno 1707. Alkuperäinen Ruotsin valtionarkisto. Signum: Länthm ät. lev. 1892. Nr 27 (Kartavd. m. format)

Geometrisk Carta Öfwer Belägenheten af Helsingfors, jemte de derstädes af Ryssarne anlagde Defensions Wärc. 1721. Kopioinut Johan Cronhielm. Alkuperäinen Ruotsin sota-arkisto. Signum IX nr 99.

Project Öfwer Helsingfors Stads Anläggning. Axel Löwen 1723. Alkuperäinen Ruotsin sota-arkisto. Signum: IX nr 1.

Relationsritning. Plan af Ullricasborg och Boberget samt Helsingfors stad, Allekirjoittaneet A. Ehrensvärd ja F.W. Hoppe 1752. Alkuperäinen Ruotsin sota-arkisto. Signum: IX nr 51.

Geographisk Charta öfwer Helsingfors Stad Med dess närmaste belägenhet. A. E. Gete 1763. Alkuperäinen Ruotsin sota-arkisto. Signum: IX nr 57.

Plan-Ritning öfver Helsingfors Stad. Sådan den befants eft er Eldsvådan d, 17 November 1808. O.N. Wahlberg (A. Silvan, J.V. Ekwall). HKM. XIV:17.

Uudelleenrakentamisen edistymisestä kuvaava kartta. Anders Kocke 1820. Kansallisarkisto.

KARTTALUETTELO

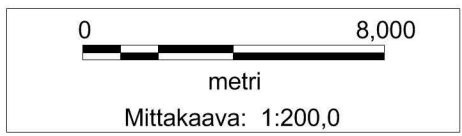
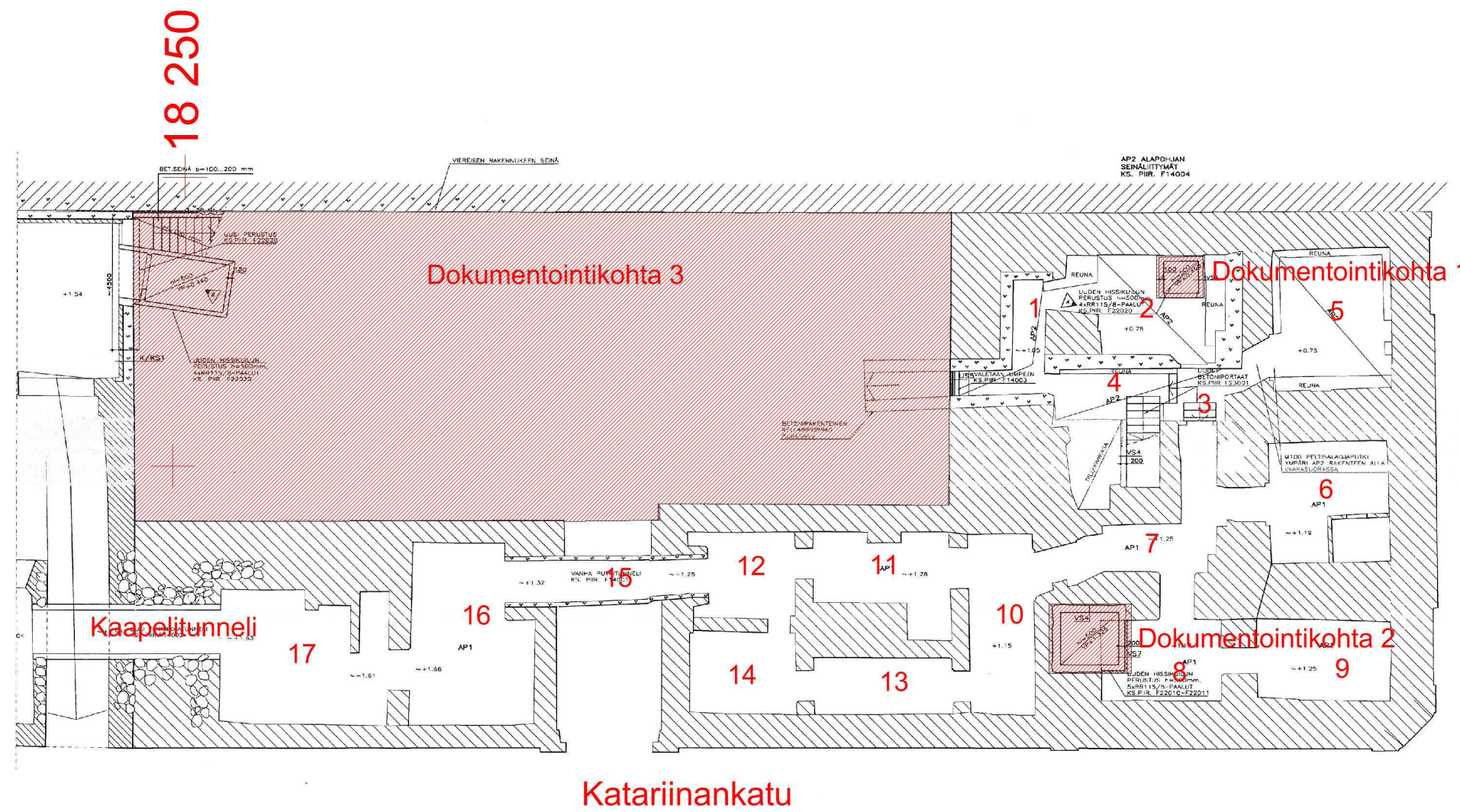
KARTTALUETTELO

Liite 1

Piirtäjät: MH Markku Heikkinen
HH Heini Hämäläinen
Digitoija: Markku Heikkinen

Kartta	Alue/yhteys	Yleis/taso/profiili	Taso	Päivä	Mittakaava	Piirt
1	Yleiskartta Goviniuksen valvonta-alueista 2011-2012. Taustana Goviniuksen kellarin pohjapiirros, jossa on suunnitellut hissikuilumuutokset (Vahanen).	Yleiskartta		2011-2012	1:200	MH
2	Taso- ja profiilikartat dokumentointikohdasta 1 (18215,45/50258) kellarista 2.	Tasokartta Profiilikartta länsiseinästä		3.10.2011 3.10.2011	1:20 1:20	HH HH
3	Tasokartta dokumentointikohdasta 3 sisäpihalla.	Tasokartta		4. ja 7.11.2011 ja 3.1.2012	1:50	HH

KARTAT

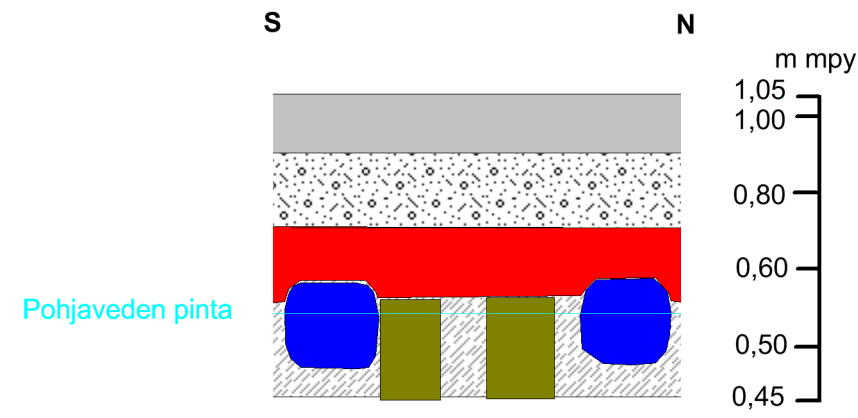
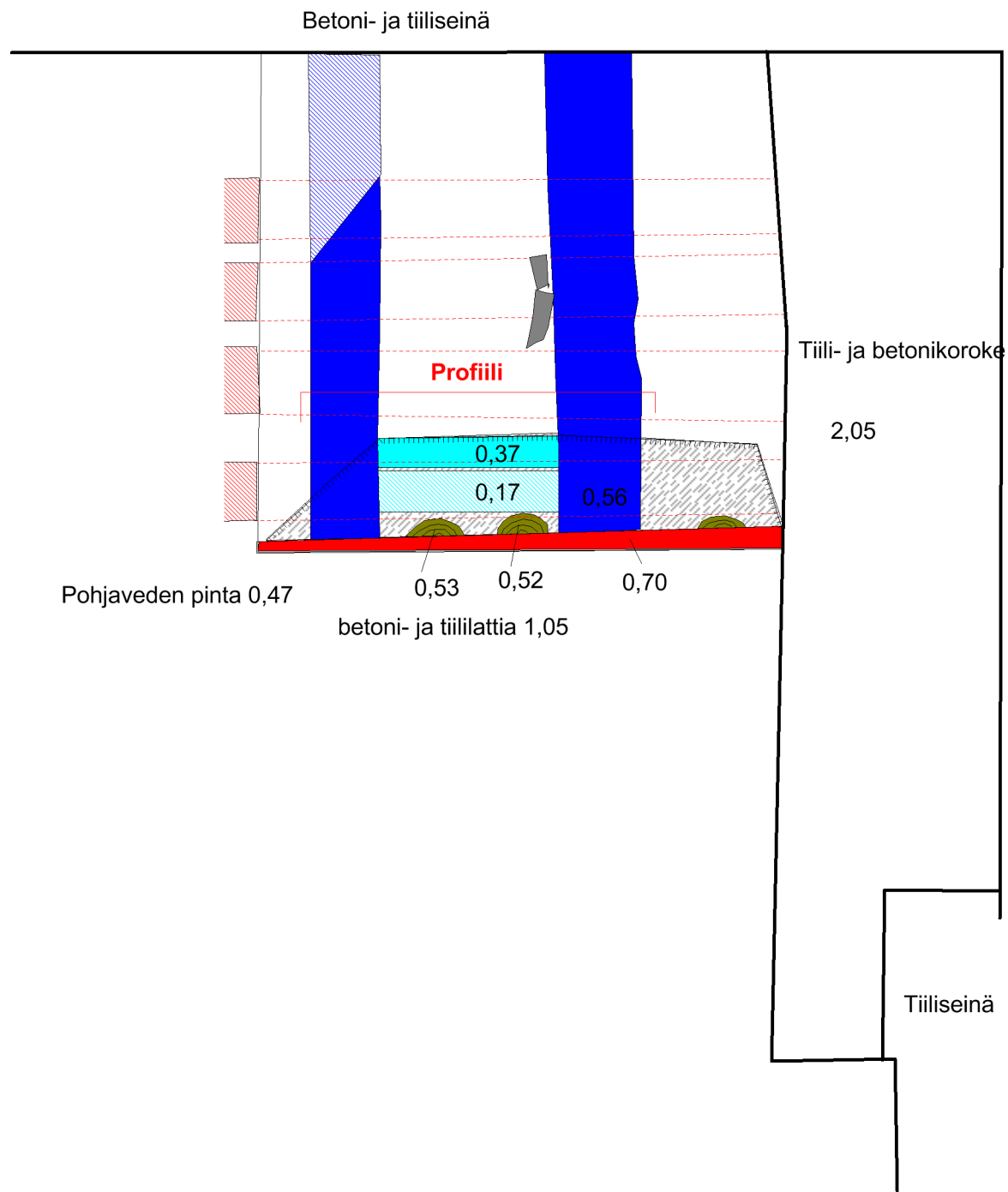

1 Kellaritilojen numero valvonnassa

18 250
 + 50 260
 + 50 250
 Pohjoisesplanadi

HELSINKI, Govinius 2011-2012 M. Heikkinen	Yleiskartta Goviniuksen tutkimusalueista 2011-2012 Mk 1: 200
MITTAUSDOKUMENTOINTI Taustana Goviniuksen kellaritiloissa tehtävien muutosten kartta Digitointi: M. Heikkinen 2013	HELSINGIN KAUPUNGINMUSEO, KULTTUURIYMPÄRISTÖ, ARKEOLOGIA Kartta 1

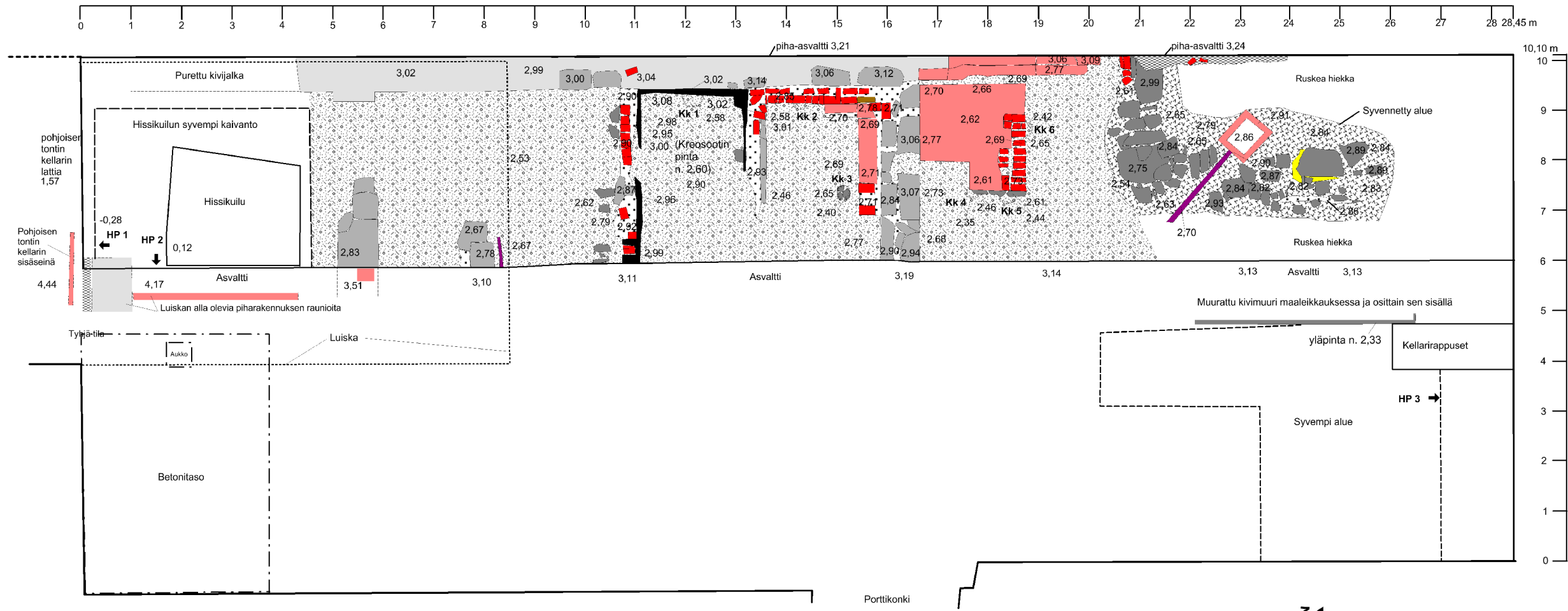

- 1. kerroksen hirsi
- 1. kerroksen poistetut hirret
- 1. kerroksen hirsiä lattian alla
- 2. kerroksen hirret
- 2. kerroksen hirsi maansisällä
- 3. kerroksen hirsi
- 3. kerroksen hirsi veden sisällä
- Pystypaalu
- Kivi
- Harmaa savi
- Betoni-tiililattia
- Karkea hiekka, tiilimurskaa, kiviä ja laastia
- Syvemmän kuopan raja

1 metri

HELSINKI, Govinius 2011-2012 M. Heikkinen	Taso- ja profiilikartat, dokumentointikohta 1, kellari 2 Mk 1: 20
MITTAUSDOKUMENTOINTI Piirt. Heini Hämäläinen 3.10.2011 Digitointi: M. Hämäläinen 2013	HELSINGIN KAUPUNGINMUSEO, KULTTUURIYMPÄRISTÖ, ARKEOLOGIA Kartta 2

- Rakennuksen kivijalka
- Rakennuksen kivijalan erikseen piirretyt kivet
- Tiili
- Tiilirakenne
- Laasti
- Kivi
- Kreosootti
- Puu
- Tiilenpalojen ja laastin sekainen hiekka = purkukerros
- Metalliputki
- Betoni
- Kellertävä hiekka
- Erittäin sekoittunut hiekka
- HP 3 → Havaintopiste
- Kk 3 Koekuoppa

HELSINKI, Govinius 2011-2012
 M. Heikkinen
 Mittausdokumentointi
 Piirt. Heini Hämäläinen 4. ja 7.11.2011 ja 3.1.2012
 Digitointi: M. Heikkinen 2013

Tasokartta dokumentointikohteesta 3 Govinuksen sisäpihalla Mk 1: 50
 HELSINGIN KAUPUNGINMUSEO, KULTTUURIYMPÄRISTÖ, ARKEOLOGIA
 Kartta 3

KUVALUETTELO

LUETTELO KERTOMUKSEEN LIITTYVISTÄ DIGITAALIKUVISTA

Helsinki, Govinius 2011-2012

Markku Heikkinen

HKM digi Helsinki, Govinius 2011-2012:1-152

Markku Heikkinen: digitaalikuvat 1-118, 144-146, 149-152

Heini Hämäläinen: digitaalikuvat 119-143, 147-148

Kuvan nro	Aihe, kuvausuinta ja pvm.
----------------------	----------------------------------

Kuva 1. Piha. Goviniuksen talon piha pohjoispuolisen tontin pihalta kuvattuna ennen maankaivutöitä. Kuvaussuinta S. 17.8.2011.

Kuva 2. Piha. Goviniuksen piha. Kuvaussuinta S. 17.8.2011.

Kuva 3. Piha. Goviniuksen piha. Kuvaussuinta N. 17.8.2011.

Kuva 4. Kellar i 2. Uuden hi ssikuilun perustusku oppa kaivett iin kellarin 2 kaakkoisnurkkaan (**dokumentointikohta 1**). Heini Häm äläinen m ittaa kuopast a poistettujen nykyis en rake nnuksen perustusten puua rinan y limmäisen hi rsikerran katkaistuja hirsii. Kuvaussuinta S. 3.10.2011.

Kuva 5. Kellar i 2. Kella ri 2:n itäseinä. Rakennus on megapaalutettu 1960-luvulla. Sen jäljet näkyvät Gov iniuksen kaikkien kellariseini en laosassa. Osan kellareiden, kuten ke llari 2:n, kattoho lvit ol i purettu j a tilalle laitettu tasa iset be tonikatot. Kuvaussuinta E. 3.10.2011.

Kuva 6. Kellar i 2. Kuvas sa uuden hi ssikuilun perustuskuopan länsiosa, j ossa betonilla pintavaletun j a kel taisia t iiliä käs ittävän latt ian a lla nä kyy m aakerroksen jälkeen poikittainen hirsi ja sen a lla pitkittäinen hirsi. Lata n takana pohjavedessä on pystypaalujen päitä. Kuvaussuinta W. 3.10.2011.

Kuva 7. Kellari 2. Lähikuva edellisestä tilanteesta. Kuvaussuinta W. 3.10.2011.

Kuva 8. Kellari 2. Edellinen kohta pohjaveden poistamisen jälkeen, jolloin lähimpänä näkyy alempi poikittainen hirsi. Lata n alla on vielä syvem mällä hirsi. Kuvaussuinta WSW. 3.10.2011.

Kuva 9. Kellari 2. Edellinen tilanne. Kuvaussuinta SW. 3.10.2011.

Kuva 10. Kellari 2. Kuopan pohjoisreuna. Tiili-/betonilattian alla näkyvät yerilaisten hiekkakerrosten alla katkaistujen hirsien päitä. Kuvaussuunta N. 3.10.2011.

Kuva 11. Kellari 2. Kuopasta ylösnostettuja ylimmän hirsikerroksen hirsistä. Kuvassa näkyy salvoksia. 3.10.2011.

Kuva 12. Kellari 2. Edellinen tilanne. Kuvaussuunta ylhäältä. 3.10.2011.

Kuva 13. Kellari 8. Toinen hissi-kuilu tehtiin kellarin 8 pohjoisosaan (dokumentointikohta 2). Suurin osa siirtä sijaitsevan puruttavan vanhan paksun kiviseinän kohdalla. Lattian takana on kellarin jäljellä tiilistä pohjoisseinä. Sen oikealta puolelta on piikattu tiiliseinä kokonaan pois ja osa kiviperustusmuuria. Kuvaussuunta N. 3.10.2011.

Kuva 14. Kellari 8. Edellinen tilanne. Kiveä nostetaan pois kuopasta. Tilasta oli aiemmassa korjauksessa poistettu tiiliholvikatto. Kuvaussuunta NE. 3.10.2011.

Kuva 15. Kellari 8. Edellinen tilanne. Kuvaussuunta N. 3.10.2011.

Kuva 16. Kellari 8. Hissiä varten kaikkiin kerroksien lattioihin tehtiin aukot. Kuvan yläosassa on pohjoinen. 3.10.2011.

Kuva 17. Kellarit 1 ja 2. Edessä on kellari 2 ja taustalla kellari 1. Kuvaussuunta N. 3.10.2011.

Kuva 18. Kellarit 2 ja 3. Edessä on kellari 2 ja taustalla kellarikäytävä 3. Kuvaussuunta WSW. 3.10.2011.

Kuva 19. Kellari 4. Vasemmalla seinän takana sijaitsevat seuraavan kuvan portaat. Kuvaussuunta N. 3.10.2011.

Kuva 20. Kellari 4. Portaat eivät johtaneet enää mihinkään. Tilan seinät ja katto olivat aiemman peruskorjauksen jäljiltä betonisia. Kuvaussuunta W. 3.10.2011.

Kuva 21. Kellarit 3 ja 5. Edessä on kellarikäytävää 3 ja taustalla kellari 5. Kuvaussuunta S. 3.10.2011.

Kuva 22. Kellarit 5, 3 ja 4. Edessä on kellari 5, betonisen seinän takana poikittainen kellarikäytävä 3 ja taustalla säkit ovat kellarissa 4. Kuvaussuunta N. 3.10.2011.

Kuva 23. Kellari 5. Kellarissa on kasattuna lattioista puurtuja keittäisiä tiiliä. Kuvaussuunta SE. 3.10.2011.

Kuva 24. Kellari 5. Kuvaussuunta E. 3.10.2011.

Kuva 25. Kellari 5. Kuvaussuunta W. 3.10.2011.

Kuva 26. Kellari 3. Kellarikäytävä 3. Vasemmalla on kellari 6 ja oikealla kulman kohdalla alkaa oikealle pohjoiseen päin menevä kellarikäytävä 7. Katto on vaihdettu betoniin. Taustalla on kellari 8. Kuvaussuunta W. 3.10.2011.

Kuva 27. Kellari 6. Oviaukko kellariin 6 ja kellari 6. Kuvaussuunta S. 3.10.2011.

Kuva 28. Kellari 6. Kuvaussuunta S. Tilassa oli erillinen tila louhainnurkassa. 3.10.2011.

Kuva 29. Kellari 6. Taustalla ovat kellarikäytävien 3 ja 7 risteys. Kuvaussuunta NNW. 3.10.2011.

Kuva 30. Kellari 3, 7 ja 8. Kellarikäytävien 3 ja 7 risteys. Taustalla on kellari 8. Kuvaussuunta WNW. 3.10.2011.

Kuva 31. Kellari 9. Kuvaussuunta S. 3.10.2011.

Kuva 32. Kellari 9. Taustalla on kellari 8, jossa kai vetaan hissihuoneen paikkaa. Kuvaussuunta N. 3.10.2011.

Kuva 33. Kellari 7. Täälläkin tiilinen kattoholvi vaihdettu betoniseen. Kuvaussuunta N. 3.10.2011.

Kuva 34. Kellari 7. Kellarikäytävien 3 ja 7 risteys. Taustalla näkyy kellari 6 ja oikealla on oviaukko kellariin 8. Kuvaussuunta S. 3.10.2011.

Kuva 35. Kellari 10, 11 ja 12. Edessä on kellarin 10 itäosa, keskellä kellari 11 ja taustalla kellari 12. Kuvaussuunta N. 3.10.2011.

Kuva 36. Kellari 11, 10 ja 7. Edessä on kellari 11, kypärän takana olevan seinän takana on kellari 10:n itäosa ja taaempaan kellarikäytävä 7. Kuvaussuunta S. 3.10.2011.

Kuva 37. Kellari 11. Kellarin länsiseinän puolella oli syvennys vasemmalla olevien pussien kohdalla, jossa oli tiililattia jäljellä. Kuvaussuunta NW. 3.10.2011.

Kuva 38. Kellari 12. Kellarin länsiseinä ja oviaukko kellariin 14. Kuvaussuunta NW. 3.10.2011.

Kuva 39. Kellari 10. Kellaritilan keski- ja länsiosat. Oikealla on oviaukko kellariin 13. Kuvaussuunta W. 3.10.2011.

Kuva 40. Kellari 13. Taustalla on kellari 14. Kuvaussuunta N. 3.10.2011.

Kuva 41. Kellari 13. Taustalla on kellari 10. Kuvaussuunta S. 3.10.2011.

Kuva 42. Kellarit 14 ja 13. Edessä on kellari 14 ja seinän takana kellari 13. Taustalla näkyy kellari 10. Kuvaussuunta S. 3.10.2011.

Kuva 43. Kellari 14. Kuvaussuunta NNW. 3.10.2011.

Kuva 44. Kellari 14. Kellarin itäseinä, joka on tehty vasta myöhemmin. Taustalla on kellari 12. Kuvaussuunta E. 3.10.2011.

Kuva 45. Kellarit 12 ja 15. Edessä on kellari 12, jossa tiilinen kattoholvi on vaihdettu betoniseen. Takana on vasta 1960-luvulla tehty kellarikäytävä 15 porttikongin toisella puolella olleisiin kellaritiloihin. Kuvaussuunta N. 3.10.2011.

Kuva 46. Kellari 15. Taustalla on kellari 16. Kuvaussuunta N. 3.10.2011.

Kuva 47. Kellari 15. Taustalla on kellari 12. Kuvaussuunta S. 3.10.2011.

Kuva 48. Kellari 16. Täälläkin tiilinen kattoholvi vaihdettu betoniseen. Tilan kaakkoiskulmasta alkaa kellarikäytävä 15. Kuvaussuunta SE. 3.10.2011.

Kuva 49. Kellari 16. Tilan luoteiskulmassa on ovi aukko kellariin 17. Kuvaussuunta NW. 3.10.2011.

Kuva 50. Kellari 17. Kellarin länsipuolisko. Kuvan oikeassa reunassa sijaitsee tiiliportaati. Kuvaussuunta NNW. 3.10.2011.

Kuva 51. Kellari 17. Kellarin itäpuolisko. Taustalla on kellarin koillisnurkasta alkava kaapelitunneli. Kuvaussuunta NW. 3.10.2011.

Kuva 52. Kellari 17. Tilan kaakkoiskulmassa sijainneet nyt eivät mihinkään johtavat tiiliportaati. Kuvaussuunta E. 3.10.2011.

Kuva 53. Kellari 17. Taustalla on kellari 16. Kuvaussuunta S. 3.10.2011.

Kuva 54. Kaapelitunneli. Kellarin 17 koillisiskulmasta lähtevä kaapelitunneli. Kuvaussuunta N. 3.10.2011.

Kuva 55. Pihalla. Pihan koillisiskulmaan tuli syvemmälle kaivettava kolmannen hissikuilun perustus (0-5 m) paalujen ja vaernerilevytyksen kohdalle ja sen takana entisen ja uuden piirakennuksen kohta (**dokumentointikohta 3**). Kuva on otettu pohjoispuolisen tontin kellarista, jonka etelässeinä on purettu. Kuvaussuunta S. 4.11.2011.

Kuva 56. Piha. Puretun kiviseinän kohta. Kuvan yläosassa on viisto luiska pohjoispuoliselta tontilta Govi niuksen piha lle. Se on purettu hissikuilun kohdalta kuvan etualalta. Puretun muurin eteläpuolella luiskalla näkyy N-S –suuntainen kivimuuri ja sen päällä tiilimuuri, josta kuu luvat pihan itäreunalla vuosina 1819-1959/62 sijainneeseen piharakennukseen (**Havaintopiste 2**). Kuvaus suunta W. 4.11.2011.

Kuva 57. Piha. Luiskan alapuolisia kerroksia. Kuvaussuunta SSW. 4.11.2011.

Kuva 58. Piha. Tiilimuurin ja pohjoisen kivimuurin yhtymäkohta. Kuvaussuunta WNW. 4.11.2011.

Kuva 59. Piha. Pihan luiska, joka purettiin myöhemmin kokonaan ja hissikuilu (0-8 m). Kuvaussuunta NW. 7.11.2011.

Kuva 60. Piha. Lähikuva edellisestä (0-6 m). Kuvaussuunta NW. 7.11.2011.

Kuva 61. Piha. Hissikulun kohta (0-5 m). Pohjoispuolisen tontin keuhkallarin lattian alla näkyy melko pian koskematon savea ja hiekkaa (**Havaintopiste 1**). Kuvaussuunta NNW. 7.11.2011.

Kuva 62. Piha. Lähikuva edellisistä kerroksista. Kuvaussuunta NNW. 7.11.2011.

Kuva 63. Piha. Luiskan alla näkyy entisen piharakennuksen kivi- ja tiilimuurin alla luonnolliset savi- ja hiikkakerrokset (**havaintopiste 2**). Keltainen hiekka on vaunut saveen päälle lähempänä kameraa. Kuvaussuunta SSW. 8.11.2011.

Kuva 64. Piha. Pihan itäreunalle rakennettiin yksi kerroksinen rakennus, jolla perustusten takia maata poistettiin 50-60 cm koko pihan itäreunan pituudelta (0-28 m). Kerros oli hiekkaa ja rakennusjätettä. Kuvassa sen alla oleva tummempi maa liittyy sen takana olevaan piharakennuksen perustusmuuriin vuodelta 1819. Kuvaussuunta S. 4.11.2011.

Kuva 65. Piha. Maakerrokset rakennusjätteen alapuolella. Kuvaussuunta S. 4.11.2011.

Kuva 66. Piha. Välittömästi hissikuilukuopan eteläpuolella tuli esiin edellä mainitun piharakennuksen W-E –suuntainen kiviperustus (4-7 m). Kuvaussuunta W. 4.11.2011.

Kuva 67. Piha. Lähi kuva kivimuurista. Luiskan alla näkyy sen päällä ollut tiilimuuri. Kuvaussuunta W. 4.11.2011.

Kuva 68. Piha. Edellinen tilanne. Kuvaussuunta E. 4.11.2011.

Kuva 69. Piha. Heini Hämäläinen puhdistaa kivimuuria. Kuvaussuunta S E. 4.11.2011.

Kuva 70. Piha. Edellisen kivimuuriperustuksen eteläpuolelta tuulitoinen samansuuntaisen muurin katkelma (4-9 m). Se näkyy kuvan vasemmassa reunassa luiskan edessä. Kuvaussuunta NW. 4.11.2011.

Kuva 71. Piha. Edellinen tilanne (5-9 m). Kuvaussuunta W. 4.11.2011.

Kuva 72. Piha. Edellinen tilanne (7-9 m). Kuvaussuunta SW. 4.11.2011.

Kuva 73. Piha. Hissikuilun ja luiskan kohta myöhemmässä vaiheessa (0-11 m). Edellisten rakenteiden eteläpuolelta tuliesiinin kuvan etualalla puretun piharakennuksen poikittainen tiilimuri ja tummaa kreosottia sen eteläpuolelta. Kuvaussuunta NNE. 7.11.2011.

Kuva 74. Piha. Edellinen tilanne (11 m). Kuvaussuunta SSE. 7.11.2011.

Kuva 75. Piha. Lähikuva edellisestä. Kuvaussuunta S. 7.11.2011.

Kuva 76. Piha. Edellinen tilanne. Musta viiva on muurin eteläpuolella sijainneen tilan kreosottieristyksen yläpinta. Kuvaussuunta E. 7.11.2011.

Kuva 77. Piha. Lähi kuva pihan itäseinän luota. Seinän edessä on entisen piharakennuksen kivijalkaa. Kreosottitilan koilliskulma näkyy kuvan keskellä. Kuvaussuunta E. 7.11.2011.

Kuva 78. Piha. Edellinen poikittainen muri kuvattu toiseen suuntaan. Kuvaussuunta W. 7.11.2011.

Kuva 79. Piha. Kreosottitilan itäreunaan on kaivettu **koekuoppa 1** (10-14 m). Kuvaussuunta S. 7.11.2011.

Kuva 80. Piha. Edellinen tilanne. Koekuoppa on kuvan keskellä. Kuvaussuunta S. 7.11.2011.

Kuva 81. Piha. Koekuopan itäseinän sisäpinnan muodosti kreosotti. Kuvaussuunta ENE. 7.11.2011.

Kuva 82. Piha. Edellinen tilanne. Kuvaussuunta S. 7.11.2011.

Kuva 83. Piha. Latan takana sijaitsee kreosottitila. Kuvaussuunta N. 7.11.2011.

Kuva 84. Piha. Lähikuva edellisestä. Koekuoppa näkyy itäseinän kohdalla. Kuvaussuunta N. 7.11.2011.

Kuva 85. Pih a. Kreosoottiseinästä irrotettua palaa nos tetaan pois. Kuvaussuunta SE. 7.11.2011.

Kuva 86. Piha. Edellinen kreosoottipala. Kuvaussuunta WSW. 7.11.2011.

Kuva 87. Piha. Kreosoottitilan eteläseinää (13,5 m). Kuvaussuunta SE. 7.11.2011.

Kuva 88. Piha. Kreosoottitilan itäseinää (12 m). Kuvaussuunta NE. 7.11.2011.

Kuva 89. Piha. Kreosoottitilan koillisnurkka (11 m). Tilan pohjoisseinä on poistettu. Kuvaussuunta S. 7.11.2011.

Kuva 90. Piha. Kreosoottitilan koillisosa. Tilan pohjoisseinä on poistettu. Kuvaussuunta SE. 7.11.2011.

Kuva 91. Pih a. Kreosoottitilan eteläpuolella olleen tilan kaakkoisnurkkaa (14-16 m). Kuvaussuunta E. 7.11.2011.

Kuva 92. Piha. Edellinen kohta (14 m) kaivettuna syvemmälle (**koekuoppa 2**), jossa tiilimuurin alta tuli esiin kiviperustaa. Kuvaussuunta E. 7.11.2011.

Kuva 93. Piha. Edellisen kohdan eteläpuolta kaivetaan aiemmassa vaiheessa (17-19 m). Pihan itäseinän edestä tulee esiin entisen piharakennuksen tiiliseinää purkukerroksen alta. Kuvaussuunta E. 4.11.2011.

Kuva 94. Pi ha. Edellisen kuvan kohdalla (15-19 m) tuli esiin poikittainen muuri. Eteläpuolella oli hyväkuntoinen tiililattia. Pohjoispuolella oli epämääräistä tiilikerrosta. Kuvaussuunta E. 4.11.2011.

Kuva 95. Pi ha. Lähikuva edellisen rakenteen pohjoispuoliskosta (15-17 m). Vasemmalla ylhäällä kuvien 91-92 seinäkohta. Kuvaussuunta E. 4.11.2011.

Kuva 96. Pih a. Lähikuva edellisen rakenteen eteläpuoliskosta (16-19 m). Kuvaussuunta E. 4.11.2011.

Kuva 97. Pi ha. Lähikuva edellisestä rakenteesta (15-19 m). Kuvaussuunta S. 4.11.2011.

Kuva 98. Piha. Lähikuva edellisestä rakenteesta. Kuvaussuunta N. 4.11.2011.

Kuva 99. Piha. Lähikuva eteläosan tiililattiasta. Kuvaussuunta N. 4.11.2011.

Kuva 100. Pih a. Lähikuva itäseinästä poikittaisen seinän kohdalla (15-17 m). Kuvaussuunta E. 4.11.2011.

Kuva 101. Piha. Lähikuva itäseinästä tiililattian kohdalla (17-20 m). Kuvaussuunta E. 4.11.2011.

Kuva 102. Pih a. Lähikuva tiililattian länsireunasta **koekuoppien 4 j a 5** kohdalla (17,5-18,5 m). Tiilien alla on kiviä. Kuvaussuunta E. 4.11.2011.

Kuva 103. Piha. Lähikuva tiililattian eteläreunasta kun **koekuoppa 6** on kaivettu sen eteen. Tiilien alla on yksi kivi osalla matkaa. Kuvaussuunta N. 4.11.2011.

Kuva 104. Pi ha. Poikittaisen tiiliseinän pohjoispuolelle kaivettiin pieni **koekuoppa 3** (15 m). Kuvaussuunta E. 4.11.2011.

Kuva 105. Piha. Edellinen tilanne. Kuvaussuunta W. 4.11.2011.

Kuva 106. Piha. Koeuopan pohjalta tuli mukulakiveystä, joka voi olla paikalla ennen nykyistä asemakaavaa sijainneen W-E suuntaisen kadun kiveystä. Kuvaussuunta N. 4.11.2011.

Kuva 107. Pih a. Heini Hämäläinen dokum entoi pi harakennuksen raun ioita. Kuvaussuunta SSE. 4.11.2011.

Kuva 108. Pih a. Pihan kaakkoisosan edellisen rakenteen eteläpuolella (19-28 m). Kuvaussuunta S. 4.11.2011.

Kuva 109. Piha. Edellinen tilanne. Kuvaussuunta N. 4.11.2011.

Kuva 110. Piha. Pihan koillisosassa rakennusjätekerroksen alta tuli lohkottuja kiviä, tiilikaivo ja siitä luoteeseen m enevä metallinen putki (20-24 m). Kuvaussuunta E . 7.11.2011.

Kuva 111. Piha. Edellinen tilanne. Kuvaussuunta N. 7.11.2011.

Kuva 112. Piha. Edellinen tilanne. Kuvaussuunta NW. 7.11.2011.

Kuva 113. Pi ha. Aikaisempi tiilirakenne ja taustalla kuvien 110- 112 laajennettu kaivausalue (15-27 m). Kuvaussuunta S. 7.11.2011.

Kuva 114. Piha. Lähikuva pihan kaakkoisosan laajennetusta kaivausalueesta (20-27 m). Kuvaussuunta S. 7.11.2011.

Kuva 115. Piha. Edellinen tilanne. Kuvaussuunta E. 7.11.2011.

Kuva 116. Piha. Lähikuva edellisestä tilanteesta. Kuvaussuunta E. 7.11.2011.

Kuva 117. Piha. Edellinen tilanne (15-27 m). Kuvaussuunta NW. 4.11.2011.

Kuva 118. Pih a. Lähikuva edellisestä tilanteesta (20- 27 m). Kuvaussuunta N W. 4.11.2011.

Kuva 119. Pih a. Pihan lounaisosan kaivaus alue piharakennuksen ollessa harjakorkeudessa. Kuvaussuunta SSW. 3.1.2012.

Kuva 120. Piha. Pihan lounaisosan kaivausalue. Kuvaussuunta SSW. 3.1.2012.

Kuva 121. Piha. Lähikuva pihan lounaisosan kaivausalueesta. Vanha suojattava kellarioviaukko sijaitsee alhaalla kaivannossa. Sen edessä on sijainnut betoninen kellariportaikko. Sen oikealla puolella ylemmässä maakerroksessa oli viemäriputkeen liittyvä tiilirakenne. Kuvaussuunta SSW. 3.1.2012.

Kuva 122. Piha. Edellinen tilanne. Kuvaussuunta SSE. 3.1.2012.

Kuva 123. Piha. Havaintopiste 3 alueen eteläisessä maaleikkauksessa (26,5 m). Kuvaussuunta SSE. 3.1.2012.

Kuvat 124-127. Piha. Edellinen **havaintopiste 3** neljässä eri osassa. Kuvaussuunta S. 3.1.2012.

Kuva 125. Piha. Ks. ed.

Kuva 126. Piha. Ks. kuva 124.

Kuva 127. Piha. Ks. kuva 124.

Kuva 128. Piha. Pihan lounaisosan kaivausalueen itäosa. Itäisessä maaleikkauksessa näkyy muutaman metrin matkalla tuumastukin kohdalla entisen piharakennuksen kiviperustaa. Perustusta havaittiin yhteensä 4,5 metrin matkalla (22-26,5 m), sillä se oli osittain maaleikkauksen sisällä. Kyseessä on todennäköisesti piharakennuksen vuonna 1863 tehty eteläosan jalka-osa. Kuvaussuunta SE. 3.1.2012.

Kuva 129. Piha. Edellinen tilanne. Kuvaussuunta NE. 3.1.2012.

Kuva 130. Pih a. Lähikuva maaleikkauksessa esillä olleesta kiviperustuksesta. Kuvaussuunta E. 3.1.2012.

Kuva 131. Piha. Lähikuva kivirakenteen nurkasta (26,5 m). Kuvaussuunta NE. 3.1.2012.

Kuva 132. Pih a. Pihan lounaisosan kaivaus alueen pohj oisseinän lä nsiosa. Kuvaussuunta NW. 3.1.2012.

Kuva 133. Pih a. Pihan louna isosan kaiv ausalueen pohj oisseinän itäosa. Uusi piharakennus on neljä metriä leveä ja vanh a piharakennus viisi metriä leveä. Ero näkyy kuvassa. Kuvaussuunta N. 3.1.2012.

Kuva 134. Piha. Pihan luoteisosa. Kuvaussuunta NW. 3.1.2012.

Kuva 135. Pih a. Lähikuva pi han pohj oisosan pih arakennuksen katt ilahuoneen betonilattiasta. Rakennus on purettu vuo nna 1959 -62. Katt iloiden pa ikat näky vät ruskeina läikkinä betonissa. Kuvaussuunta NW. 3.1.2012.

Kuva 136. Piha. Edellinen tilanne. Kuvaussuunta N. 3.1.2012.

Kuva 137. Pih a. Pihan luoteisosa. Kivijalan edessä on pieni kuoppa. Kuvaussuunta NW. 3.1.2012.

Kuva 138. Pih a. Pihan luote isosa. K ivijalan ja betonitason v ieressä o leva kohta . Kuvaussuunta WNW. 3.1.2012.

Kuva 139. Pih a. Edellinen koht a syvem mälle ka ivettuna. Kuvaussuunta N W. 3.1.2012.

Kuva 140. Piha. Pihan luoteisosan kulman rakenteita. Kuvaussuunta NW. 3.1.2012.

Kuva 141. Pi ha. Pihan l uoteisosan pohj oisseinän rake nteita. Kuva ussuunta N . 3.1.2012.

Kuva 142. Pih a. Pihan luot eisosan p ohjoisseinän rak enteita j a pi ha-asvaltin j a betonilevyn välisiä hiekkakerroksia. Kuvaussuunta N. 3.1.2012.

Kuva 143. Pi ha. Pihan l uoteisosan pohj oisseinän rake nteita. Kuva ussuunta N . 3.1.2012.

Kuva 144. Piha. Piharakennuksen kaivannosta nostettuja kiviä, joidenka joukossa on muotoiltuja reunak iviä (porr askiviä?). K ivissä on koloj a niiden y hteen liitäm iseksi raudoin. 7.11.2011.

Kuva 145. Piha. Lähikuva yhdestä pienemmästä kivistä. 7.11.2011.

Kuva 146. Pih a. Pihan pohjoisosan hissikuilu rakennusvaiheessa. Kuvaussuunta S. 13.1.2012.

Kuva 147. Piha. Piharakennus rakennusvaiheessa. Kuvaussuunta S. 3.1.2012.

Kuva 148. Piha. Piharakennus rakennusvaiheessa. Kuvaussuunta S. 3.1.2012.

Kuva 149. Piha. Piharakennus rakennusvaiheen loppuvaiheessa. Kuvaussuunta SE. 22.5.2012.

Kuva 150. Piha. Piharakennus rakennusvaiheen loppuvaiheessa. Kuvaussuunta NE. 22.5.2012.

Kuva 151. Piha. Piha ja piharakennus valmiina vuonna 2013. Kuvaussuunta SE. 17.7.2013.

Kuva 152. Piha. Edellinen tilanne. Kuvaussuunta NE. 17.7.2013.

KUVATAULUT

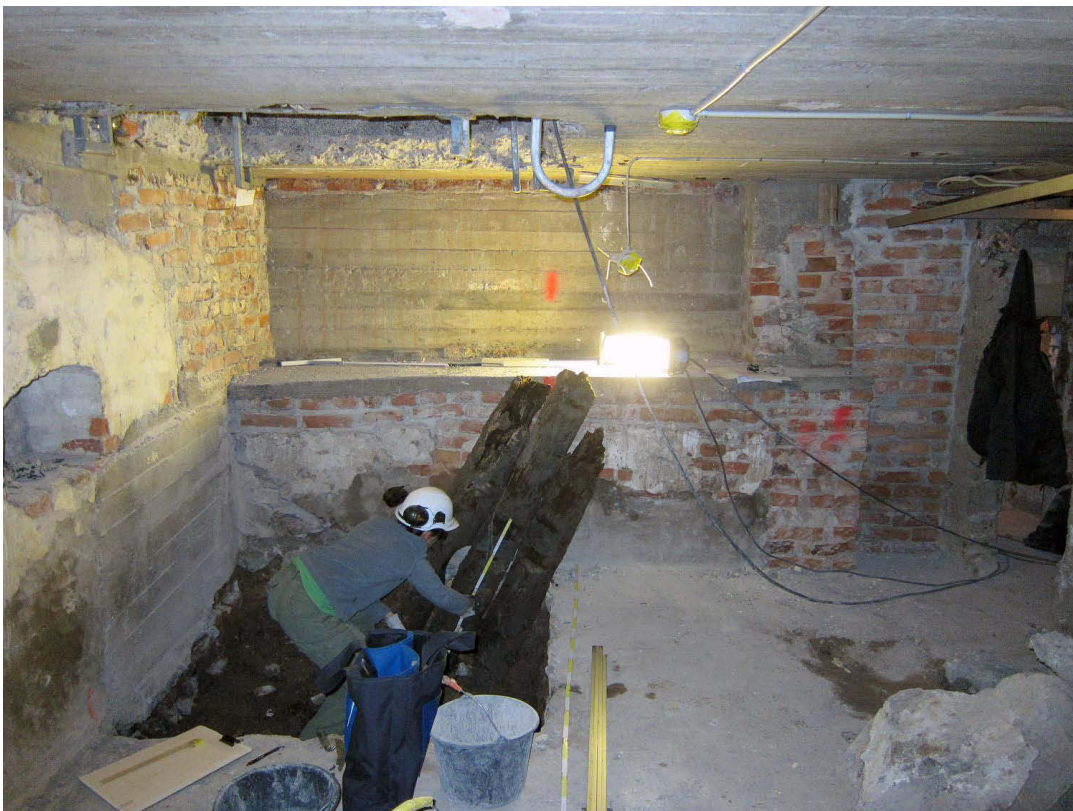
Kuva 1. Piha. Goviniuksen talon piha pohjoispuolisen tontin pihalta kuvattuna ennen maankaivutöitä. Kuvaussuunta S. 17.8.2011.

Kuva 2. Piha. Goviniuksen piha. Kuvaussuunta S. 17.8.2011.

Kuva 3. Piha. Goviniuksen piha. Kuvaussuunta N. 17.8.2011.

Kuva 4. Kellari 2. Uuden hissikuilun perustuskuoppa kaivettiin kellarin 2 kaakkoisnurkkaan (**dokumentointikohta 1**). Heini Hämäläinen mittaa kuopasta poistettujen nykyisen rakennuksen perustusten puuarinan ylimmäisen hirsikerran katkaistuja hirssiä. Kuvaussuunta S. 3.10.2011.

Kuva 5. Kellari 2. Kellari 2:n itäseinä. Rakennus on megapaalutettu 1960-luvulla. Sen jäljet näkyvät Goviniuksen kaikkien kellariseinien alaosassa. Osan kellareiden, kuten kellari 2:n, kattoholvit oli purettu ja tilalle laitettu tasaiset betonikatot. Kuvaussuunta E. 3.10.2011.

Kuva 6. Kellari 2. Kuvassa uuden hissikuilun perustuskuopan länsiosaa, jossa betonilla pintavaletun ja keltaisia tiiliä käsittävän lattian alla näkyy maakerroksen jälkeen poikittainen hirsi ja sen alla pitkittäinen hirsi. Latan takana pohjavedessä on pystypaalujen päitä. Kuvaussuunta W. 3.10.2011.

Kuva 7. Kellari 2. Lähikuva edellisestä tilanteesta. Kuvaussuunta W. 3.10.2011.

Kuva 8. Kellari 2. Edellinen kohta pohjaveden poistamisen jälkeen, jolloin lähimpänä näkyy alempi poikittainen hirsi. Latan alla on vielä syvemällä hirsi. Kuvaussuunta WSW. 3.10.2011.

Kuva 9. Kellari 2. Edellinen tilanne. Kuvaussuunta SW. 3.10.2011.

Kuva 10. Kellari 2. Kuopan pohjoisreuna. Tiili-/betonilattian alla näkyyerilaisten hiekkakerrosten alla katkaistujen hirsien päitä. Kuvaussuunta N. 3.10.2011.

Kuva 11. Kellari 2. Kuopasta ylösnostettuja ylimmän hirsikerroksen hirsiiä. Kuvassa näkyy salvoksia. 3.10.2011.

Kuva 12. Kellari 2. Edellinen tilanne. Kuvaussuunta ylhäältä. 3.10.2011.

Kuva 13. Kellari 8. Toinen hissikuilu tehtiin kellarin 8 pohjoisosaan (dokumentointikohta 2). Suurin osa siitä sijaitsee purettavan vanhan paksun kiviseinän kohdalla. Latan takana on kellarin jäljellä tiilistä pohjoisseinää. Sen oikealta puolelta on piikattu tiiliseinä kokonaan pois ja osa kiviperustusmuuria. Kuvaussuunta N. 3.10.2011.

Kuva 14. Kellari 8. Edellinen tilanne. Kiveä nostetaan pois kuopasta. Tilasta oli aiemmassa korjauksessa poistettu tiiliholvikatto. Kuvaussuunta NE. 3.10.2011.

Kuva 15. Kellari 8. Edellinen tilanne. Kuvaussuunta N. 3.10.2011.

Kuva 16. Kellari 8. Hissiä varten kaikkiin kerroksien lattioihin tehtiin aukot. Kuvan yläosassa on pohjoinen. 3.10.2011.

Kuva 17. Kellarit 1 ja 2. Edessä on kellari 2 ja taustalla kellari 1. Kuvaussuunta N. 3.10.2011.

Kuva 18. Kellarit 2 ja 3. Edessä on kellari 2 ja taustalla kellarikäytävä 3. Kuvaussuunta WSW. 3.10.2011.

Kuva 19. Kellari 4. Vasemmalla seinän takana sijaitsevat seuraavan kuvan portaat. Kuvaussuunta N. 3.10.2011.

Kuva 20. Kellari 4. Portaat eivät johtaneet enää mihinkään. Tilan seinät ja katto olivat aiemman peruskorjauksen jäljiltä betonisia. Kuvaussuunta W. 3.10.2011.

Kuva 21. Kellarit 3 ja 5. Edessä on kellarikäytävää 3 ja taustalla kellari 5. Kuvaussuunta S. 3.10.2011.

Kuva 22. Kellarit 5, 3 ja 4. Edessä on kellari 5, betonisen seinän takana poikittainen kellarikäytävä 3 ja taustalla säkit ovat kellarissa 4. Kuvaussuunta N. 3.10.2011.

Kuva 23. Kellari 5. Kellarissa on kasattuna lattiosta purettuja keltaisia tiliä.
Kuvaussuunta SE. 3.10.2011.

Kuva 24. Kellari 5. Kuvaussuunta E. 3.10.2011.

Kuva 25. Kellari 5. Kuvaussuunta W. 3.10.2011.

Kuva 26. Kellari 3. Kellarikäytävä 3. Vasemmalla on kellari 6 ja oikealla kulman kohdalla alkaa oikealle pohjoiseen päin menevä kellarikäytävä 7. Katto on vaihdettu betoniin. Taustalla on kellari 8. Kuvaussuunta W. 3.10.2011.

Kuva 27. Kellari 6. Oviaukko kellariin 6 ja kellari 6. Kuvaussuunta S. 3.10.2011.

Kuva 28. Kellari 6. Kuvaussuunta S. Tilassa oli erillinen tila lounaisnurkassa. 3.10.2011.

Kuva 29. Kellari 6. Taustalla ovat kellarikäytävien 3 ja 7 risteys. Kuvaussuunta NNW. 3.10.2011.

Kuva 30. Kellarit 3, 7 ja 8. Kellarikäytävien 3 ja 7 risteys. Taustalla on kellari 8. Kuvaussuunta WNW. 3.10.2011.

Kuva 31. Kellari 9. Kuvaussuunta S. 3.10.2011.

Kuva 32. Kellari 9. Taustalla on kellari 8, jossa kaivetaan hissikulun paikkaa.
Kuvaussuunta N. 3.10.2011.

Kuva 33. Kellari 7. Täälläkin tiilinen kattoholvi vaihdettu betoniseen. Kuvaussuunta N. 3.10.2011.

Kuva 34. Kellari 7. Kellarikäytävien 3 ja 7 risteys. Taustalla näkyy kellari 6 ja oikealla on oviaukko kellariin 8. Kuvaussuunta S. 3.10.2011.

Kuva 35. Kellarit 10, 11 ja 12. Edessä on kellarin 10 itäosa, keskellä kellari 11 ja taustalla kellari 12. Kuvaussuunta N. 3.10.2011.

Kuva 36. Kellarit 11, 10 ja 7. Edessä on kellari 11, kypärän takana olevan seinän takana on kellari 10:n itäosa ja taaempana kellarikäytävä 7. Kuvaussuunta S. 3.10.2011.

Kuva 37. Kellari 11. Kellarin länsiseinän puolella oli syvennys vasemmalla olevien pussien kohdalla, jossa oli tiililattiaa jäljellä. Kuvaussuunta NW. 3.10.2011.

Kuva 38. Kellari 12. Kellarin länsiseinä ja oviaukko kellariin 14. Kuvaussuunta NW. 3.10.2011.

Kuva 39. Kellari 10. Kellaritilan keski- ja länsiosat. Oikealla on oviaukko kellariin 13. Kuvaussuunta W. 3.10.2011.

Kuva 40. Kellari 13. Taustalla on kellari 14. Kuvaussuunta N. 3.10.2011.

Kuva 41. Kellari 13. Taustalla on kellari 10. Kuvaussuunta S. 3.10.2011.

Kuva 42. Kellarit 14 ja 13. Edessä on kellari 14 ja seinän takana kellari 13. Taustalla näkyy kellari 10. Kuvaussuunta S. 3.10.2011.

Kuva 43. Kellari 14. Kuvaussuunta NNW. 3.10.2011.

Kuva 44. Kellari 14. Kellarin itäseinä, joka on tehty vasta myöhemmin. Taustalla on kellari 12. Kuvaussuunta E. 3.10.2011.

Kuva 45. Kellarit 12 ja 15. Edessä on kellari 12, jossa tiilinen kattoholvi on vaihdettu betoniseen. Takana on vasta 1960-luvulla tehty kellarikäytävä 15 porttikongin toisella puolella olleisiin kellaritiloihin. Kuvaussuunta N. 3.10.2011.

Kuva 46. Kellari 15. Taustalla on kellari 16. Kuvaussuunta N. 3.10.2011.

Kuva 47. Kellari 15. Taustalla on kellari 12. Kuvaussuunta S. 3.10.2011.

Kuva 48. Kellari 16. Täälläkin tiilinen kattoholvi vaihdettu betoniseen. Tilan kaakkoiskulmasta alkaa kellarikäytävä 15. Kuvaussuunta SE. 3.10.2011.

Kuva 49. Kellari 16. Tilan luoteiskulmassa on oviaukko kellariin 17. Kuvaussuunta NW. 3.10.2011.

Kuva 50. Kellari 17. Kellarin länsipuolisko. Kuvan oikeassa reunassa sijaitsee tiiliportaati. Kuvaussuunta NNW. 3.10.2011.

Kuva 51. Kellari 17. Kellarin itäpuolisko. Taustalla on kellarin koillisnurkasta alkava kaapelitunneli. Kuvaussuunta NW. 3.10.2011.

Kuva 52. Kellari 17. Tilan kaakkoiskulmassa sijainneet nyt eivät mihinkään johtavat tiiliportaatt. Kuvaussuunta E. 3.10.2011.

Kuva 53. Kellari 17. Taustalla on kellari 16. Kuvaussuunta S. 3.10.2011.

Kuva 54. Kaapelitunneli. Kellarin 17 koilliskulmasta lähtevä kaapelitunneli. Kuvaussuunta N. 3.10.2011.

Kuva 55. Piha. Pihan koilliskulmaan tuli syvemmälle kaivettava kolmannen hissikuilun perustus (0-5 m) paalujen ja vanerilevytyksen kohdalle ja sen takana entisen ja uuden piharakennuksen kohta (**dokumentointikohta 3**). Kuva on otettu pohjoispuolisen tontin kellarista, jonka eteläseinä on purettu. Kuvaussuunta S. 4.11.2011.

Kuva 56. Piha. Purettun kiviseinän kohta. Kuvan yläosassa on viisto luiska pohjoispuoliselta tontilta Goviniuksen pihalle. Se on purettu hissikuilun kohdalta kuvan etualalta. Purettun muurin eteläpuolella luiskan alla näkyy N-S – suuntainen kivimuri ja sen päällä tiilimuri, jotka kuuluvat pihan itäreunalla vuosina 1819-1959/62 sijainneeseen piharakennukseen (**Havaintopiste 2**). Kuvaussuunta W. 4.11.2011.

Kuva 57. Piha. Luiskan alapuolisia kerroksia. Kuvaussuunta SSW. 4.11.2011.

Kuva 58. Piha. Tiilimuurin ja pohjoisen kivimuurin yhtymäkohta. Kuvaussuunta WNW. 4.11.2011.

Kuva 59. Piha. Pihan luiska, joka purettiin myöhemmin kokonaan ja hissikuilu (0-8 m). Kuvaussuunta NW. 7.11.2011.

Kuva 60. Piha. Lähikuva edellisestä (0-6 m). Kuvaussuunta NW. 7.11.2011.

Kuva 61. Piha. Hissikulun kohta (0-5 m). Pohjoispuolisen tontin kellarin lattian alla näkyy melko pian koskematon savea ja hiekkaa (**Havaintopiste 1**). Kuvaussuunta NNW. 7.11.2011.

Kuva 62. Piha. Lähikuva edellisistä kerroksista. Kuvaussuunta NNW. 7.11.2011.

Kuva 63. Piha. Luiskan alla näkyy entisen piharakennuksen kivi- ja tiilimuurin alla luonnolliset savi- ja hiekkakerrokset (**havaintopiste 2**). Keltainen hiekka on valunut saveen päälle lähempänä kameraa. Kuvaussuunta SSW. 8.11.2011.

Kuva 64. Piha. Pihan itäreunalle rakennettiin yksikerroksinen rakennus, jonka perustusten takia maata poistettiin 50-60 cm koko pihan itäreunan pituudelta (0-28 m). Kerros oli hiekkaa ja rakennusjätettä. Kuvassa sen alla ennen savea oleva tummempi maa liittyy sen takana olevaan piharakennuksen perustusmuuriin vuodelta 1819. Kuvaussuunta S. 4.11.2011.

Kuva 65. Piha. Maakerrokset rakennusjättekerroksen alapuolella. Kuvaussuunta S. 4.11.2011.

Kuva 66. Piha. Välittömästi hissikuiluonpuolella eteläpuolella tuli esiin edellä mainitun piharakennuksen W-E –suuntainen kiviperustus (4-7 m). Kuvaussuunta W. 4.11.2011.

Kuva 67. Piha. Lähikuva kivimuurista. Luiskan alla näkyy sen päällä ollut tiilimuuri.
Kuvaussuunta W. 4.11.2011.

Kuva 68. Piha. Edellinen tilanne. Kuvaussuunta E. 4.11.2011.

Kuva 69. Piha. Heini Hämäläinen puhdistaa kivimuuria. Kuvaussuunta SE. 4.11.2011.

Kuva 70. Piha. Edellisen kivimuuriperustuksen eteläpuolelta tuli toinen samansuuntaisen muurin katkelma (4-9 m). Se näkyy kuvan vasemmassa reunassa luiskan edessä. Kuvaussuunta NW. 4.11.2011.

Kuva 71. Piha. Edellinen tilanne (5-9 m). Kuvaussuunta W. 4.11.2011.

Kuva 72. Piha. Edellinen tilanne (7-9 m). Kuvaussuunta SW. 4.11.2011.

Kuva 73. Piha. Hissikuilun ja luiskan kohta myöhemmässä vaiheessa (0-11 m). Edellisten rakenteiden eteläpuolelta tuli esiin kuvan etualalla puretun piharakennuksen poikittainen tiilimuuri ja tummaa kreosoottia sen eteläpuolelta. Kuvaussuunta NNE. 7.11.2011.

Kuva 74. Piha. Edellinen tilanne (11 m). Kuvaussuunta SSE. 7.11.2011.

Kuva 75. Piha. Lähikuva edellisestä. Kuvaussuunta S. 7.11.2011.

Kuva 76. Piha. Edellinen tilanne. Musta viiva on muurin eteläpuolella sijainneen tilan kreosottieristykseen yläpinta. Kuvaussuunta E. 7.11.2011.

Kuva 77. Piha. Lähikuva pihan itäseinän luota. Seinän edessä on entisen piharakennuksen kivijalkaa. Kreosoottitilan koilliskulma näkyy kuvan keskellä. Kuvaussuunta E. 7.11.2011.

Kuva 78. Piha. Edellinen poikittainen muuri kuvattuna toiseen suuntaa. Kuvaussuunta W. 7.11.2011.

Kuva 79. Piha. Kreosoottitilan itäreunaan on kaivettu **koekuoppa 1** (10-14 m).
Kuvaussuunta S. 7.11.2011.

Kuva 80. Piha. Edellinen tilanne. Koekuoppa on kuvan keskellä. Kuvaussuunta S.
7.11.2011.

Kuva 81. Piha. Koekuopan itäseinän sisäpinnan muodosti kreosootti. Kuvaussuunta ENE. 7.11.2011.

Kuva 82. Piha. Edellinen tilanne. Kuvaussuunta S. 7.11.2011.

Kuva 83. Piha. Latan takana sijaitsee kreosottitila. Kuvaussuunta N. 7.11.2011.

Kuva 84. Piha. Lähikuva edellisestä. Koekuoppa näkyy itäseinän kohdalla. Kuvaussuunta N. 7.11.2011.

Kuva 85. Piha. Kreosottiseinästä irrotettua palaa nostetaan pois. Kuvaussuunta SE. 7.11.2011.

Kuva 86. Piha. Edellinen kreosottipala. Kuvaussuunta WSW. 7.11.2011.

Kuva 87. Piha. Kreosottitilan eteläseinää (13,5 m). Kuvaussuunta SE. 7.11.2011.

Kuva 88. Piha. Kreosottitilan itäseinää (12 m). Kuvaussuunta NE. 7.11.2011.

Kuva 89. Piha. Kreosoottitilan koillisnurkka (11 m). Tilan pohjoisseinä on poistettu. Kuvaussuunta S. 7.11.2011.

Kuva 90. Piha. Kreosoottitilan koillisosa. Tilan pohjoisseinä on poistettu. Kuvaussuunta SE. 7.11.2011.

Kuva 91. Piha. Kreosoottitilan eteläpuolella olleen tilan kaakkoisnurkkaa (14-16 m). Kuvaussuunta E. 7.11.2011.

Kuva 92. Piha. Edellinen kohta (14 m) kaivettuna syvemmälle (**koekuoppa 2**), jossa tiilimuurin alta tuli esiin kiviperustaa. Kuvaussuunta E. 7.11.2011.

Kuva 93. Piha. Edellisen kohdan eteläpuolta kaivetaan aiemmassa vaiheessa (17-19 m). Pihan itä seinän edestä tulee esiin entisen piharakennuksen tiiliseinä purkukerroksen alta. Kuvaussuunta E. 4.11.2011.

Kuva 94. Piha. Edellisen kuvan kohdalta (15-19 m) tuli esiin poikittainen muuri. Eteläpuolella oli hyväkuntoinen tiililattia. Pohjoispuolella oli epämääräistä tiilikerrosta. Kuvaussuunta E. 4.11.2011.

Kuva 95. Piha. Lähikuva edellisen rakenteen pohjoispuoliskosta (15-17 m). Vasemmalla ylhäällä kuvien 91-92 seinäkohta. Kuvaussuunta E. 4.11.2011.

Kuva 96. Piha. Lähikuva edellisen rakenteen eteläpuoliskosta (16-19 m). Kuvaussuunta E. 4.11.2011.

Kuva 97. Piha. Lähikuva edellisestä rakenteesta (15-19 m). Kuvaussuunta S. 4.11.2011.

Kuva 98. Piha. Lähikuva edellisestä rakenteesta. Kuvaussuunta N. 4.11.2011.

Kuva 99. Piha. Lähikuva eteläosan tiililattiasta. Kuvaussuunta N. 4.11.2011.

Kuva 100. Piha. Lähikuva itäseinästä poikittaisen seinän kohdalla (15-17 m). Kuvaussuunta E. 4.11.2011.

Kuva 101. Piha. Lähikuva itäseinästä tiililattian kohdalla (17-20 m). Kuvaussuunta E. 4.11.2011.

Kuva 102. Piha. Lähikuva tiililattian länsireunasta koekuoppien 4 ja 5 kohdalta (17,5-18,5 m). Tiilien alla on kiviä. Kuvaussuunta E. 4.11.2011.

Kuva 103. Piha. Lähikuva tiililattian eteläreunasta kun **koekuoppa 6** on kaivettu sen eteen. Tiilien alla on yksi kivi osalla matkaa. Kuvaussuunta N. 4.11.2011.

Kuva 104. Piha. Poikittaisen tiiliseinän pohjoispuolelle kaivettiin pieni **koekuoppa 3** (15 m). Kuvaussuunta E. 4.11.2011.

Kuva 105. Piha. Edellinen tilanne. Kuvaussuunta W. 4.11.2011.

Kuva 106. Piha. Koeuopan pohjalta tuli mukulakiveystä, joka voi olla paikalla ennen nykyistä asemakaavaa sijainneen W-E suuntaisen kadun kiveystä. Kuvaussuunta N. 4.11.2011.

Kuva 107. Piha. Heini Hämäläinen dokumentoi piharakennuksen raunioita.
Kuvaussuunta SSE. 4.11.2011.

Kuva 108. Piha. Pihan kaakkoisosa edellisen rakenteen eteläpuolella (19-28 m).
Kuvaussuunta S. 4.11.2011.

Kuva 109. Piha. Edellinen tilanne. Kuvaussuunta N. 4.11.2011.

Kuva 110. Piha. Pihan koillisosassa rakennusjätekerroksen alta tuli lohkottuja kiviä, tiilikaivo ja siitä luoteeseen menevä metallinen putki (20-24 m). Kuvaussuunta E. 7.11.2011.

Kuva 111. Piha. Edellinen tilanne. Kuvaussuunta N. 7.11.2011.

Kuva 112. Piha. Edellinen tilanne. Kuvaussuunta NW. 7.11.2011.

Kuva 113. Piha. Aikaisempi tiilirakenne ja taustalla kuvien 110-112 laajennettu kaivausalue (15-27 m). Kuvaussuunta S. 7.11.2011.

Kuva 114. Piha. Lähikuva pihan kaakkoisosan laajennetusta kaivausalueesta (20-27 m). Kuvaussuunta S. 7.11.2011.

Kuva 115. Piha. Edellinen tilanne. Kuvaussuunta E. 7.11.2011.

Kuva 116. Piha. Lähikuva edellisestä tilanteesta. Kuvaussuunta E. 7.11.2011.

Kuva 117. Piha. Edellinen tilanne (15-27 m). Kuvaussuunta NW. 4.11.2011.

Kuva 118. Piha. Lähikuva edellisestä tilanteesta (20-27 m). Kuvaussuunta NW. 4.11.2011.

Kuva 119. Piha. Pihan lounaisosan kaivausalue piharakennuksen ollessa harjakorkeudessa. Kuvaussuunta SSW. 3.1.2012.

Kuva 120. Piha. Pihan lounaisosan kaivausalue. Kuvaussuunta SSW. 3.1.2012.

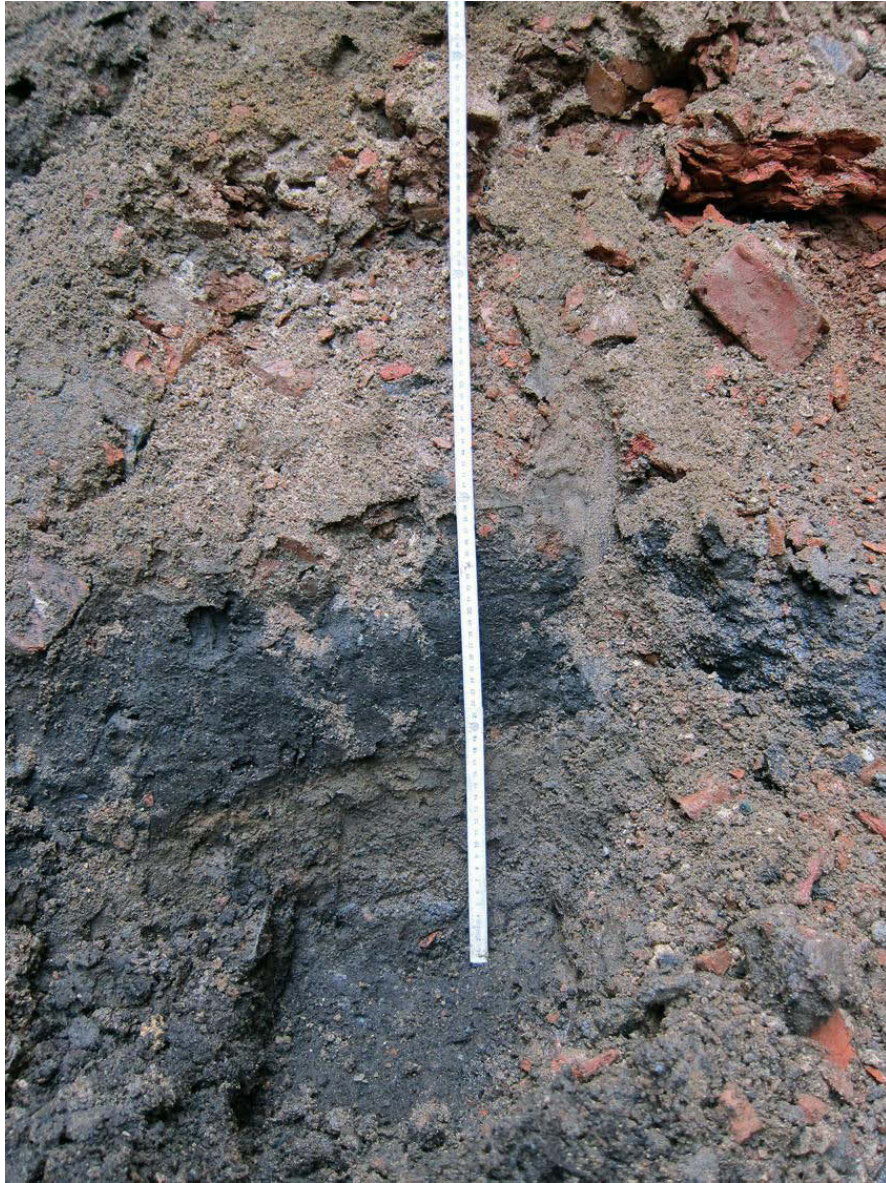
Kuva 121. Piha. Lähikuva pihan lounaisosan kaivausalueesta. Vanha suljettava kellarioviaukko sijaitsee alhaalla kaivannossa. Sen edessä on sijainnut betoninen kellariportaikko. Sen oikealla puolella ylemmässä maakerroksessa oli viemäriputkeen liittyvä tiilirakenne. Kuvaussuunta SSW. 3.1.2012.

Kuva 122. Piha. Edellinen tilanne. Kuvaussuunta SSE. 3.1.2012.

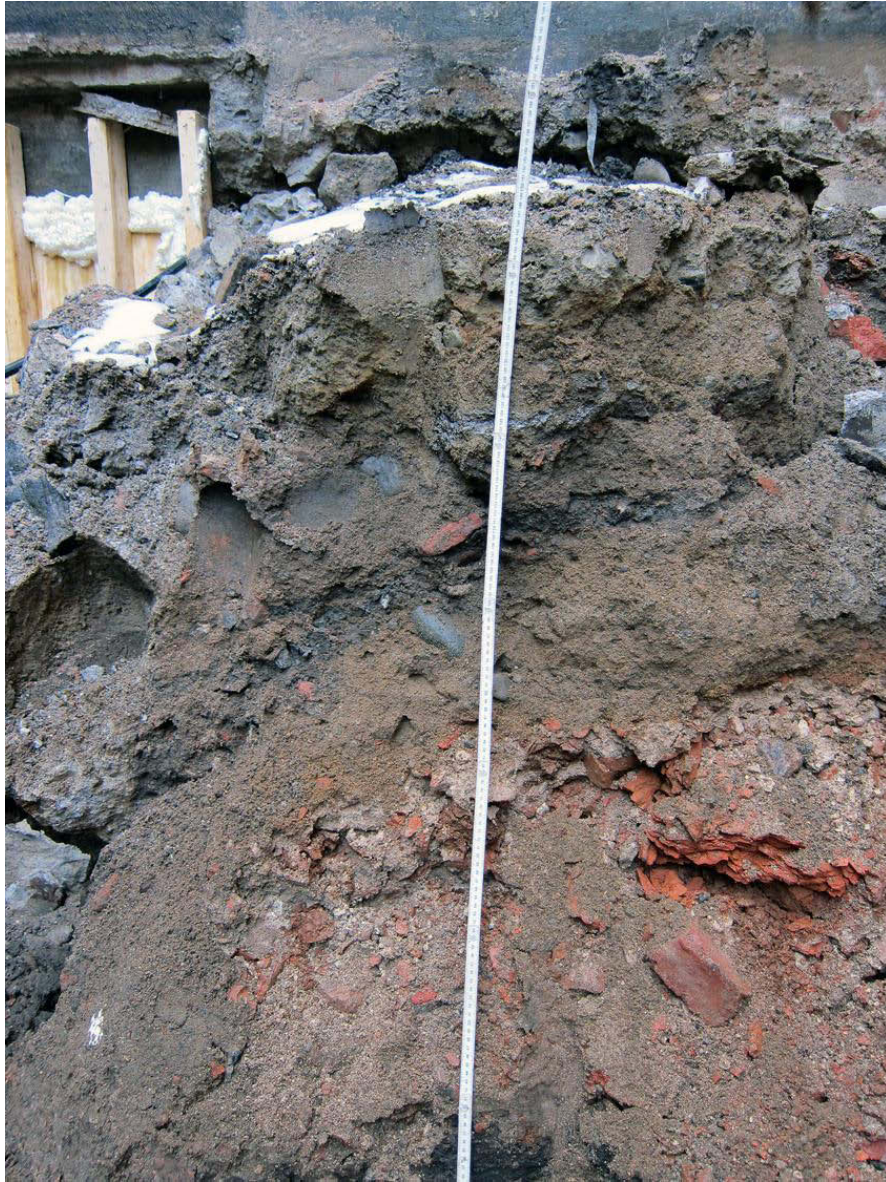
**Kuva 123. Piha. Havaintopiste 3 alueen eteläisessä maaleikkauksessa (26,5 m).
Kuvaussuunta SSE. 3.1.2012.**

Kuvat 124-127. Piha. Edellinen havaintopiste 3
neljässä eri osassa. Kuvaussuunta S. 3.1.2012.

Kuva 125. Piha. Ks. ed.

Kuva 126. Piha. Ks. kuva 124.

Kuva 127. Piha. Ks. kuva 124.

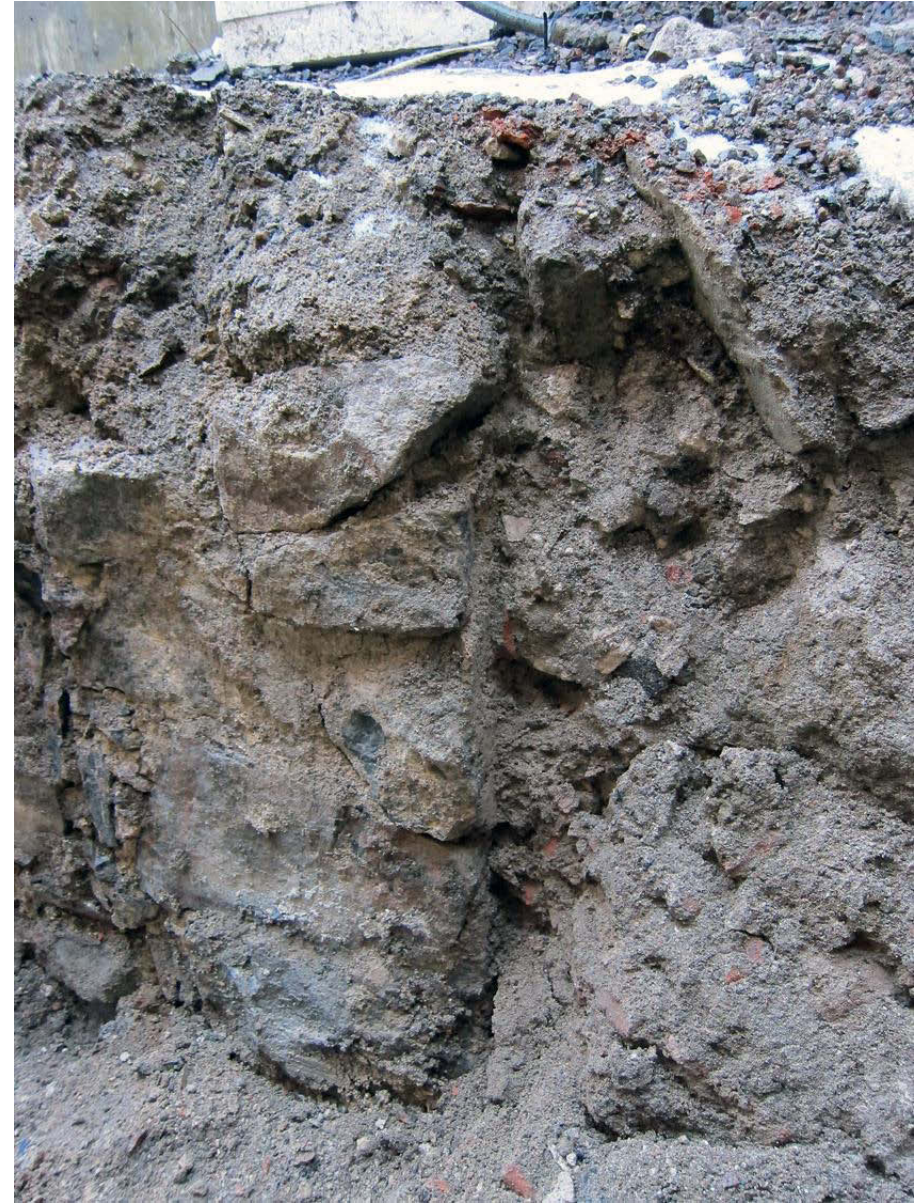
Kuva 128. Piha. Pihan lounaisosan kaivausalueen itäosa. Itäisessä maaleikkauksessa näkyy muutaman metrin matkalla tuumastukin kohdalla entisen piharakennuksen kiviperustaa. Perustusta havaittiin yhteensä 4,5 metrin matkalla (22-26,5 m), sillä se oli osittain maaleikkauksen sisällä. Kyseessä on todennäköisesti piharakennuksen vuonna 1863 tehtyä eteläosan jatko-osaa. Kuvaussuunta SE. 3.1.2012.

Kuva 129. Piha. Edellinen tilanne. Kuvaussuunta NE. 3.1.2012.

Kuva 130. Piha. Lähikuva maaleikkauksessa esillä olleesta kiviperustuksesta. Kuvaussuunta E. 3.1.2012.

Kuva 131. Piha. Lähikuva kivirakenteen nurkasta (26,5 m). Kuvaussuunta NE. 3.1.2012.

Kuva 132. Piha. Pihan lounaisosan kaivausalueen pohjoisseinän länsiosa. Kuvaussuunta NW. 3.1.2012.

Kuva 133. Piha. Pihan lounaisosan kaivausalueen pohjoisseinän itäosa. Uusi piharakennus on neljä metriä leveä ja vanha piharakennus viisi metriä leveä. Ero näkyy kuvassa. Kuvaussuunta N. 3.1.2012.

Kuva 134. Piha. Pihan luoteisosaa. Kuvaussuunta NW. 3.1.2012.

Kuva 135. Piha. Lähikuva pihan pohjoisosan piharakennuksen kattilahuoneen betonilattiasta. Rakennus on purettu vuonna 1959-62. Kattiloiden paikat näkyvät ruskeina läikkinä betonissa. Kuvaussuunta NW. 3.1.2012.

Kuva 136. Piha. Edellinen tilanne. Kuvaussuunta N. 3.1.2012.

Kuva 137. Piha. Pihan luoteisosassa. Kivijalan edessä on pieni kuoppa. Kuvaussuunta NW. 3.1.2012.

Kuva 138. Piha. Pihan luoteisosassa. Kivijalan ja betonitason vieressä oleva kohta. Kuvaussuunta WNW. 3.1.2012.

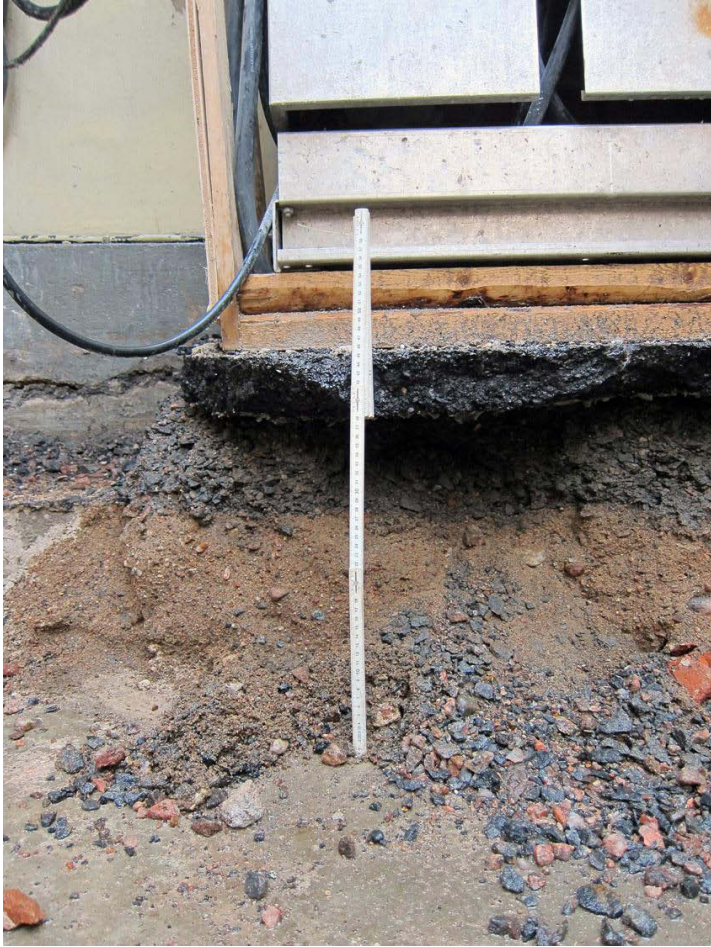
Kuva 139. Piha. Edellinen kohta syvemmälle kaivettuna. Kuvaussuunta NW. 3.1.2012.

Kuva 140. Piha. Pihan luoteisosan kulman rakenteita. Kuvaussuunta NW. 3.1.2012.

Kuva 141. Piha. Pihan luoteisosan pohjoisseinän rakenteita. Kuvaussuunta N. 3.1.2012.

Kuva 142. Piha. Pihan luoteisosan pohjoisseinän rakenteita ja piha-asvaltin ja betonilevyn välisiä hiekkakerroksia. Kuvaussuunta N. 3.1.2012.

Kuva 143. Piha. Pihan luoteisosan pohjoisseinän rakenteita. Kuvaussuunta N. 3.1.2012.

Kuva 144. Piha. Piharakennuksen kaivannosta nostettuja kiviä, joidenka joukossa on muotoiltuja reunakiviä (porraskiviä?). Kivissä on koloja niiden yhteen liittämiseksi raudoin. 7.11.2011.

Kuva 145. Piha. Lähikuva yhdestä pienemmästä kivistä. 7.11.2011.

Kuva 146. Piha. Pihan pohjoisosan hissikuilu rakennusvaiheessa. Kuvaussuunta S. 13.1.2012.

Kuva 147. Piha. Piharakennus rakennusvaiheessa. Kuvaussuunta S. 3.1.2012.

Kuva 148. Piha. Piharakennus rakennusvaiheessa. Kuvaussuunta S. 3.1.2012.

Kuva 149. Piha. Piharakennus rakennusvaiheen loppuvaiheessa. Kuvaussuunta SE. 22.5.2012.

Kuva 150. Piha. Piharakennus rakennusvaiheen loppuvaiheessa. Kuvaussuunta NE.
22.5.2012.

Kuva 151. Piha. Piha ja piharakennus valmiina vuonna 2013. Kuvaussuunta SE.
17.7.2013.

Kuva 152. Piha. Edellinen tilanne. Kuvaussuunta NE. 17.7.2013.

POISTETUT LÖYDÖT

Helsinki, Govinius 2011-2012

Poistetut löydöt 1-15

Nro	Alue	X	Y	Z	Yhteys	Materiaali	Löytölaji	Kuvaus	Kpl	Mitat	Paino
01	Dk1	18215,45	50258,06	0,37-0,90	Hirsien yhteydestä hiekasta	Lasi	Pullo	Eri sylinterimäisten vihreiden pullojen paloja: neljä pohjaosaa, kolme kaulaosaa ja 21 kaarevaa kylkipalaa.	28	Suurin pohjapala läpimitta 90 mm ja korkeus 115 mm; kaula 130x50; kylkipala 65x55x3 mm	1740,0
02	Dk3/11-13/6-10 m	18239,65	50257,65	2,60-3,11	Purkuke rros	Rauta	Hevosenkenkä	Hiekan peitossa oleva kokonainen hevosenkenkä. Ulkoreunassa näkyy reikiä. Päissä on isot hokit.	1	120x111x10 mm	269,6
03	Dk3/11-13/6-10 m	18236,96	50254,16	2,60-3,11	Purkuke rros	Lasi	Pullo	Sylinterimäisen pullon pohja	1	Läpimitta 71 m, korkeus 46 mm	112,2
04	Dk3/11-13/6-10 m	18236,96	50254,16	2,60-3,11	Purkuke rros	Keramiikka	Lattialaatta	Musta neliömäinen tasapintainen lattialaatta, jonka toisella puolella muurauksen jäljet	1	150x150x19	934,0

Nro	Alue	X	Y	Z	Yhteys	Materiaali	Löytölaji	Kuvaus	Kpl	Mitat	Paino
05	Dk3/16,5-19/6-10 m	18233,66	50258,53	2,60-3,13	Purkuke rros	Lasi	Pullo	Eri lasipullojen paloja: kaksi vihertävää pohjaosaa, yksi vaaleanvihreä pohjareunapala ja yksi väritön kaula.	4	Ison pohjan läpimitta 90 mm ja korkeus 54 mm; pullon kaula 78x25 mm	450,0
06	Dk3/ 21-26/6-10 m	18227,86	50257,04	2,65-3,13	Purkuke rros	Rauta	Naula	Kolme erikoista naulaa, uudempia.	3	Isoin 140x10 mm	84,8
07	Dk3/21-26/6-10 m	18227,86	50257,04	2,65-3,13	Purkuke rros	Punasavi	Uunikaakeli	Valkoiseksi lasitetun uunikaakelin kulmapala. Hajonnut kahteen osaan.	1	130x65x15 mm	210,1
08	Dk3/21-26/6-10 m	18227,86	50257,04	2,65-3,13	Purkuke rros	Kivisavi	Pullo	Ulkopinnalta suolasitettu pullo. Sisäpinta vaaleanruskea. Saviaines vaalea. Uudehko genever-pullo.	1	75x40x6 mm	35,3
09	Dk3/21-26/6-10m	18227,86	50257,04	2,65-3,13	Purkuke rros	Kivisavi	Pullo	Ulkopinnalla sileä suolalasisitus. Saviaines vaaleanharmaa. Uudehko.	1	80x50x6 mm	34,4
10	Dk3/21-26/6-10 m	18227,86	50257,04	2,65-3,13	Purkuke rros	Fajanssi	Astia	Valkoisia uudehkoja fajanssikuppien, -lautasten ja -kulhojen kylkipaloja, yksi iso pohjapala, neljä suureunapalaa ja viisi kahvapalaa. Kahdessa palassa molemmilla pinnoilla sinivalkoinen kukkakoristelu. Yhdessä palassa vihreä itämainen rakennus.	32	Pohja 110x20x3 mm	326,0
11	Dk3/21-26/6-10 m	18227,86	50257,04	2,65-3,13	Purkuke rros	Lasi	Ikkunalasi	Vihreitä paloja.	2	24x21x1 mm	2,3

Nro	Alue	X	Y	Z	Yhteys	Materiaali	Löytölaji	Kuvaus	Kpl	Mitat	Paino
12	Dk3/21-26/6-10 m	18227,86	50257,04	2,65-3,13	Purkuke rros	Lasi	Pullo	Vihreitä, vaaleanvihreitä ja ruskeita sylinterimäisten pullojen paloja, joista kaksi pohjaosaa, loput kylkipaloja.	14	Pohja 70 m,m korkeus 60 mm	350,0
13	Dk3/21-26/6-10 m	18227,86	50257,04	2,65-3,13	Purkuke rros	Luu	Eläimen luu	Ison eläimen haljennut luu ja pienien eläimen luu.	2	iso luu 70x30x8 mm	19,5
14	Dk3/21-26/6-10 m	18227,86	50257,04	2,65-3,13	Purkuke rros	Keramiikka	Lattialinkkeri	Valkoisia laattakatkelmia, joissa teksti upotettuna päällekkäin. Tekstikatkelmia: ..LLEROY, ..BOCH, ..TT??. (=VILLEROY BOCH). Rappauksen jäljet toisessa tekstinpäällä (ei saa selvää) ja toisessa tasaisella pinnalla.	3	120x115x18 mm	1040,0
15	Dk3/24-27/0-5 m	18225,60	50251,72	Irto	Irto	Fajanssi	Astia	Eri vaaleiden astioiden paloja. Yhdessä molemmilla puolilla sinivalkoista kukkakoristelua. Yhdessä palassa on korvan alkua ja kultaista koristelua. Uuhdehkoja.	3	54x45x5 mm	32,1

Markku Heikkinen 2011-2012

Goviniuksen arkeologinen valvontatyömaa

Poistetut löydöt kuvalliite

Nro 1

Nro 2

Nro 3

Nro 4

Nro 5

Nro 6

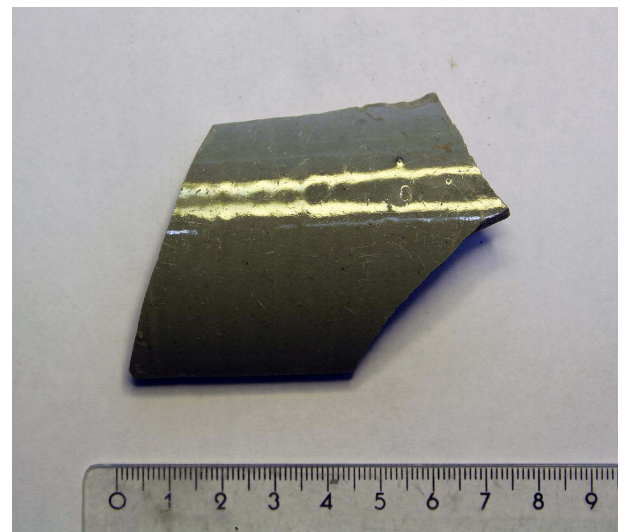
Nro 7

Nro 7

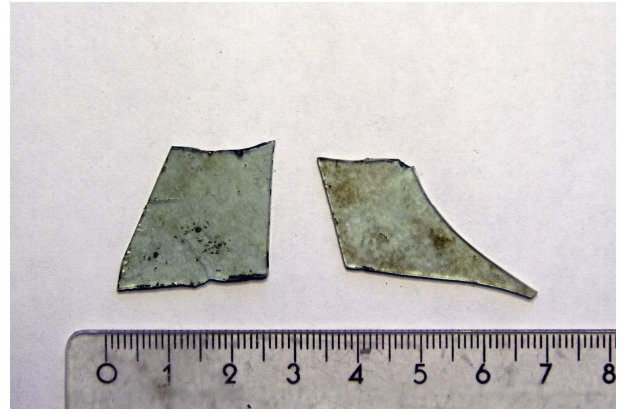
Nro 8

Nro 9

Nro 10

Nro 11

Nro 12

Nro 13

Nro 14

Nro 15